

Kristian Arthur Nygård

Helgeland Sparebank

Økonomisk utvikling i perioden 2012-2019

Semesteroppgave i økonomisk styring AF3020

Veileder: Denis Mike Becker

April 2021

Kristian Arthur Nygård

Helgeland Sparebank

Økonomisk utvikling i perioden 2012-2019

Semesteroppgave i økonomisk styring AF3020

Veileder: Denis Mike Becker

April 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

NTNU Handelshøyskolen

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Forord

Denne semesteroppgaven i økonomisk styring markerer slutten på min bachelorgrad i økonomi og administrasjon ved NTNU Handelshøyskolen, med økonomisk styring som profileringsområde.

I løpet av semesteret har bankbransjen gått fra å være en bransje jeg visste relativt lite om, sett ut ifra et økonomistyringsperspektiv, til å være en bransje jeg i større grad har åpnet øynene for. De store ulikhetene som ble oppdaget under semesteret når det kom til analyse av banker kontra mer tradisjonelle virksomheter har bidratt til å gjøre oppgaven morsom og samtidig utfordrende å jobbe med, da oppgaven ga meg et friskt perspektiv på de ulike måtene man kan vurdere virksomheters økonomi på.

Til slutt ønsker jeg å utrette en stor takk til sentrale bidragsytere under semesteret, og for utarbeidelsen for oppgaven. Veileder for oppgaven har vært Denis Becker. Mye av tiden dette semesteret er tilbrakt hjemme grunnet koronapandemien, så samboer og datter fortjener også en stor takk.

Kristian Arthur Nygård

NTNU Handelshøyskolen

Trondheim, april 2021

Sammendrag

I denne oppgaven gjøres det rede for Helgeland Sparebanks økonomiske utvikling i perioden 2012-2019. Formålet for oppgaven er å se på den økonomiske utviklingen hos Helgeland Sparebanken i perioden, med bakgrunn i bankens utvikling innenfor lønnsomhet, soliditet, finansiering, og likviditet. Banken er i tillegg sammenlignet på disse områdene mot andre norske banker. Dette er gjort for å vurdere bankens utvikling i forhold til bransjens.

Opgavens hovedfunn peker i den retning at bankens økonomiske utvikling har vært svært god. Alle fire økonomiske områder som er vurdert i analysen forbedret seg kraftig over perioden. Sammenlignet med andre aktører i bankbransjen har banken også styrket seg, men forskjellene mellom bankene er relativt små. Målt opp mot sine største konkurrenter var banken svak på enkelte punkter i analysen.

Den strategiske analysen av banken ga også tydelige indikatorer på at banken utviklet seg svært godt i perioden. Banken oppnådde store positive markedsfordeler etter flere av de store endringene som bankbransjen undergikk i perioden.

Abstract

In this assignment, we assess the economic development during the time period 2012-2019 of Helgeland Sparebank. Our analysis of the bank's economic development is split into four areas: profitability, solvency, financing, and liquidity. In addition, the bank is compared to other Norwegian banks based on the analysis' four economic areas. This is done to measure the bank's performance during the period, compared to industry development.

Our findings suggest that Helgeland Sparebank's economic development has been solid, and all four areas of the bank's economy saw a strong increase over the time period. Compared to other banks, Helgeland Sparebank performed strongly as well, but the differences in economic development between banks were relatively miniscule. Measured against its biggest competitors, Helgeland Sparebank was considered weak at several areas of the analysis.

The strategic analysis of Helgeland Sparebank strongly indicates positive changes of the bank's strategic positioning, and changes that occurred in the banking industry were strategically beneficial as well.

Innholdsfortegnelse:

1	INNLEDNING	1
1.1	Introduksjon av tema	1
1.2	Problemstilling	2
1.3	Avgrensning av oppgaven	3
1.4	Presentasjon av banker	4
1.5	Presentasjon av Helgeland Sparebank	5
2	TEORI	7
2.1	Lovmessige krav til regnskap hos banker	7
2.2	Regnskapsanalyse	8
2.3	Nøkkeltall	9
2.3.1	Lønnsomhet	10
2.3.2	Finansiering	13
2.3.3	Soliditet	14
2.4	Strategi	16
2.4.1	SWOT-analyse	16
2.4.2	Eksterne analyser	17
2.4.3	Interne analyser	20
3	METODE	22
3.1	Studieobjekt	22
3.2	Tidshorisont	22
3.2.1	Nøkkelhendelser i perioden	23
3.3	Valg av nøkkeltall	23
3.4	Valg av «benchmark»-bedrifter	24
3.5	Datainnhenting	25
3.6	Analysearbeidet	26
3.7	Begrensede/problematiske elementer i oppgaven	27
4	EMPIRI OG ANALYSE	30
4.1	Presentasjon av regnskapstall for perioden	30
4.1.1	Resultatregnskap	30

4.1.2	Balanse	31
4.1.3	Kontantstrømoppstilling	32
4.2	Analyse av resultatregnskapet – Rentabilitet	33
4.2.1	Resultat før skatt	33
4.2.2	Sum inntekter og kostnader	34
4.2.3	Renteinntekter, rentekostnader, og rentemarginer	35
4.2.4	Provisjonsinntekter og provisjonskostnader	42
4.2.5	Netto resultat på finansielle instrumenter	43
4.2.6	Andre driftsinntekter og driftskostnader	44
4.2.7	Driftsresultat	46
4.2.8	Nedskrivninger, tap på utlån, garantier, mv.	47
4.2.9	Oppsummering regnskapspresentasjon	49
4.2.10	Nøkkeltallsanalyse	50
4.2.11	Besvarelse av forskningsspørsmål 1	58
4.3	Analyse av balansen – Finansiering og soliditet	60
4.3.1	Totalkapitalen/forvaltningskapitalen	60
4.3.2	Soliditet	60
4.3.3	Finansiering	67
4.3.4	Besvarelse av forskningsspørsmål 2	71
4.4	Kontantstrømanalyse – Likviditet	73
4.4.1	Likviditetsendringer fra operasjonelle aktiviteter	74
4.4.2	Likviditetsendringer fra investeringer	75
4.4.3	Likviditetsendringer fra finansiering	76
4.4.4	Besvarelse av forskningsspørsmål 3	76
4.5	Strategisk analyse	77
4.5.1	SWOT	77
4.5.2	Interne analyser	77
4.5.3	Eksterne analyser	83
4.5.4	Oppsummering SWOT	87
4.6	Oppsummering av analysen	90
5	KONKLUSJON	91
5.1	Refleksjoner rundt oppgaven og HSBs framtidsutsikter	92
6	REFERANSELISTE	94

Figuroversikt:

FIGUR 2-1: EKSEMPEL PÅ GRAFISK FREMSTILLING AV SWOT	17
FIGUR 2-2: PORTERS FEM KONKURRANSEKREFTER	19
FIGUR 3-1: OPPSTILLING AV BANKENS RESULTATREGNSKAP	28
FIGUR 4-1: HSB - RESULTAT FØR SKATT 2012-2019	33
FIGUR 4-2: HSB - SUM INNTEKTER, KOSTNADER, OG RESULTAT 2012-2019	34
FIGUR 4-3: HSB - RENTE- OG KREDITTPROVISJONSRENTER 2012-2019	35
FIGUR 4-4: GJENNOMSNIITTLIG STYRINGSRENTE PER ÅR 2012-2019	36
FIGUR 4-5: HSB - NETTO RENTE- OG KREDITTPROVISJONSRENTER I PROSENT AV RENTEINNTEKTER 2012-2019	37
FIGUR 4-6: HSB - HISTORISKE INNSKUDDRENTER (HELGELANDSKONTO) 2012-2019	38
FIGUR 4-7: HSB - SUM UTLÅN PER ÅR 2012-2019	39
FIGUR 4-8: HSB - SUM UTLÅN FORDELT PÅ PERSON- OG BEDRIFTSMARKEDET 2012-2019	39
FIGUR 4-9: HSB - HISTORISKE BOLIGLÅNSRENTER (UNGBOLÅN/FØRSTEHJEMSLÅN) 2012-2019	40
FIGUR 4-10: UTLÅNSMARGINER BANKER 2012-2019	41
FIGUR 4-11: HSB - NETTO PROVISJONSINNTEKTER 2012-2019	42
FIGUR 4-12: HSB - NETTO RESULTAT PÅ FINANSIELLE INSTRUMENTER 2012-2019	43
FIGUR 4-13: HSB - ANDRE DRIFTSINNTEKTER OG DRIFTSKOSTNADER 2012-2019	44
FIGUR 4-14: HSB - ANTALL ÅRSVERK OG SUM LØNNSKOSTNADER 2012-2019	45
FIGUR 4-15: HSB - DRIFTSRESULTAT 2012-2019	46
FIGUR 4-16: HSB - NEDSKRIVNINGER, TAP PÅ UTLÅN, MV. 2012-2019	47
FIGUR 4-17: TAP PÅ UTLÅN I PROSENT AV UTLÅN, BANKER 2012-2019	48
FIGUR 4-18: HSB - ÅRSRESULTAT 2012-2019	49
FIGUR 4-19: HSB - TOTALKAPITALRENTABILITET 2012-2019	50
FIGUR 4-20: HSB - RESULTATGRAD 2012-2019	52
FIGUR 4-21: RESULTATGRAD BANKER 2012-2019	53
FIGUR 4-22: HSB - KAPITALENS OMLØPSHASTIGHET 2012-2019	54
FIGUR 4-23: HSB - EGENKAPITALRENTABILITET FØR SKATT 2012-2019	56
FIGUR 4-24: EGENKAPITALRENTABILITET ETTER SKATT 2012-2019	56
FIGUR 4-25: EGENKAPITALRENTABILITET BANKER 2012-2019	58
FIGUR 4-26: HSB - TOTALKAPITAL/FORVALTNINGSKAPITAL 2012-2019	60
FIGUR 4-27: HSB - SUM EGENKAPITAL 2012-2019	61
FIGUR 4-28: HSB - EGENKAPITALANDEL 2012-2019	62
FIGUR 4-29: HSB - GJELD FORDEL PÅ KORTSIKTIG OG LANGSIKTIG GJELD 2012-2019	62
FIGUR 4-30: HSB - KORTSIKTIG GJELD 2012-2019	63
FIGUR 4-31: HSB - LANGSIKTIG GJELD 2012-2019	64
FIGUR 4-32: HSB - GJELDSGRAD 2012-2019	65
FIGUR 4-33: HSB - EIENDELER 2012-2019	67
FIGUR 4-34: HSB - OMLØPSMIDLER 2012-2019	68
FIGUR 4-35: HSB - ANLEGGSMIDLER 2012-2019	68
FIGUR 4-36: INNSKUDDSEKNING BANKER 2012-2019	70
FIGUR 4-37: EKSEMPEL PÅ GRAFISK FREMSTILLING AV SWOT-ANALYSEN	77
FIGUR 4-38: HSB - GRAFISK FREMSTILLING AV SWOT-ANALYSEN	89

Tabelloversikt

TABELL 4-1:HSB - RESULTATREGNSKAP 2012-2019	30
TABELL 4-2: HSB - BALANSE 2012-2019	31
TABELL 4-3: HSB - KONTANTSTRØMOPPSTILLING 2012-2019	32
TABELL 4-4: UTLÅNSMARGINER BANKER 2012-2019	41
TABELL 4-5: HSB - ORDINÆRE DRIFTSKOSTNADER 2012-2019	44
TABELL 4-6: HSB - LØNNKOSTNADER 2012-2019	45
TABELL 4-7: TAP PÅ UTLÅN I PROSENT AV UTLÅN, BANKER 2012-2019	48
TABELL 4-8: HSB - TOTALKAPITALRENTABILITET 2012-2019	50
TABELL 4-9: TOTALKAPITALRENTABILITET BANKER 2012-2019	51
TABELL 4-10:HSB - RESULTATGRAD 2012-2019	52
TABELL 4-11: RESULTATGRAD BANKER 2012-2019	52
TABELL 4-12:HSB - KAPITALENS OMLØPSHASTIGHET 2012-2019	54
TABELL 4-13: KAPITALENS OMLØPSHASTIGHET BANKER 2012-2019	55
TABELL 4-14: HSB - EGENKAPITALRENTABILITET FØR SKATT 2012-2019	56
TABELL 4-15: HSB - EGENKAPITALRENTABILITET ETTER SKATT 2012-2019	57
TABELL 4-16: EGENKAPITALRENTABILITET BANKER 2012-2019	57
TABELL 4-17: HSB - KAPITALDEKNING, KJERNEKAPITAL, OG REN KJERNEKAPITAL 2012-2019	66
TABELL 4-18: HSB - FINANSIERINGSGRAD 1	69
TABELL 4-19: INNSKUDDSDEKNING BANKER 2012-2019	70
TABELL 4-20: TILFØRT FRA ÅRETS DRIFT	73
TABELL 4-21: HSB - LIKVIDITETSENDRINGER FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER	74
TABELL 4-22: HSB - LIKVIDITETSENDRINGER FRA INVESTERINGER	75
TABELL 4-23: HSB - LIKVIDITETSENDRINGER FRA FINANSIERING	76
TABELL 4-24: VRIO - VURDERING AV RESSURSER	82
TABELL 4-25: OPPSUMMERING AV ANALYSEN	90

1 Innledning

1.1 Introduksjon av tema

Banker har flere kritiske funksjoner i samfunnet, og det settes store krav til at bankene drives og organiseres godt. Tilnærmet alle over myndighetsalder har et forhold til en bank i dag. Vi ser svært få, om noen i det hele tatt, som i dag utelukkende benytter seg av kontanter, uten noen som helst kontakt med en bank, i alt av finansielle transaksjoner de foretar seg. Hyppige kontantbevegelser er også noe som er under observasjon med utgangspunkt i et anti-hvitvaskingsperspektiv. Banker sikrer trygg oppbevaring og tilgang på kapital, slik at virksomheter og husholdninger har muligheten å investere i prosjekter og anskaffe goder man i utgangspunktet ikke har tilstrekkelige midler til, eller å ha større fleksibilitet i økonomien sin.

I det siste tiåret har bruken av banktjenester endret seg mye, i takt med de store teknologiske utviklingene vi har sett på flere områder. Et eksempel på dette er at den store utviklingen innenfor mobilteknologi har gjort det lett, kostnadsbesparende, og tilgjengelig for bankkundene å benytte seg av bankenes tjenester. Færre benytter seg av tilbudet av fysiske filialer, og tyr i dag heller til digitale løsninger når et behov oppstår. Fra å være konkurrerende på bakgrunn av fysiske barrierer, vil de fleste banker i landet nå, i nærmest like stor grad, være konkurrerende mot hverandre. Dette også av plattformer som Finansportalen.no, som gir en oversikt over alle bankers tilbud på ulike banktjenester (eks. debet-/kredittkort, boliglånsrente, innskuddsrenter på konti, o.l.). Denne endringen i bankkundernes atferd ved bruk av banktjeneste førte til en stor bølge av nedleggelse av en betydelig andel fysiske bankfilialer. DNB for eksempel, halverte antallet fysiske filialer i 2016, fra 116 til 57 filialer (DNB, 2016).

Fysiske filialer er langt mindre lønnsomme i dag enn før grunnet utviklingen i forbruksmønster av banktjenester. Dette rammer kanskje spesielt lokale sparebanker, som gjerne har et sterkt fokus på lokalgeografisk tilstedeværelse. Siden et fåtall av kundene benytter seg av fysiske bankfilialer, tilbudene hos bankene ligger offentlig ute, og tilnærmet alle tilbudene er tilgjengelig for alle, vil fysisk plassering hos bankene kunne ha lite å si for hvilken bank kundene velger som tilbyder for sine tjenester. En av de faktorene som taler mot en slik tankegang er bankkundernes høye lojalitet til banken sin, som blant annet Forbrukerrådet har rettet oppmerksomhet på (Forbrukerrådet, 2014).

Med bakgrunn i konteksten gitt ovenfor, er vi interessert i den økonomiske utviklingen innenfor bankbransjen i Norge dette tiåret. Nedleggelsene av filialer sparer store beløp på driftskostnadssiden, og dette skulle da, i teorien, slå ut på bankenes bunnlinje. Vi er spesielt interessert i de lokale sparebankers evne til å holde seg lønnsom etter perioden med store omstillinger på flere hold. Et eksempel på en lokal bank er Helgeland Sparebank (HSB), som driver bankvirksomhet på Helgelandskysten. Denne oppgaven vil ta for seg denne banken og dens økonomiske utvikling i perioden 2012-2019.

1.2 Problemstilling

Med bakgrunn i innledningen vil vi nå definere oppgavens problemstilling og formål. Formålet med oppgaven er å se på en utvalgt banks økonomiske stilling over tid, og i tillegg sammenligne dette med andre bransjeaktører over den definerte perioden. Oppgavens problemstilling er:

Hvordan har den økonomiske utviklingen vært for Helgeland Sparebank (HSB) i perioden 2012-2019?

Vi definerer videre tre forskningsspørsmål som stilles med den hensikt å støtte opp under en tilfredsstillende konklusjon hos problemstillingen.

Forskningsspørsmål:

1. Hvordan har lønnsomheten vært i perioden ...
1.1. ... for HSB isolert?
1.2. ... sammenlignet med andre banker?
2. Hvordan har soliditeten/finansieringen vært i perioden ...
2.1. ... for HSB isolert?
2.2. ... sammenlignet med andre banker?
3. Hvordan har likviditeten vært i perioden for HSB?

Disse vil bli besvart vær for seg i kapittel 4. I tillegg til forskningsspørsmålene vil vi også gjennomføre en strategisk analyse av banken.

Strukturen for oppgaven vil innebære at vi etter en presentasjon av Helgeland Sparebank vil gå igjennom relevant teori for oppgaven i kapittel 2, der vi blant annet går igjennom regnskapsteori og teorier innen strategifaget. I kapittel 3 vil vi gjennomgå metode, der vi gjør

rede for hvordan vi gikk frem for å besvare problemstillingen. Presentasjon av regnskapstall (empiri) og analyse gjennomføres i kapittel 4. Vi presenterer regnskapstallene i denne perioden og vurderer disse mot bransjetall, som er bestående av andre sparebanker og øvrige bankene (forretningsbanker). Videre vil vi også se på de mulige kontekstene bak HSBs resultater i perioden, med bakgrunn i teoriene lagt frem i kapittel 2. Til slutt vil vi, med bakgrunn av vurderingene våre, gi en konklusjon med tanker rundt fremtiden til banken i kapittel 5.

1.3 Avgrensning av oppgaven

Vi vil her gjøre rede for avgrensningene gjort i oppgaven, og forklare noen begreper sentralt for oppgaven nærmere.

Begrepet økonomisk utvikling innebærer i oppgaven endringer over tid blant flere forhold, som definerer hvorvidt et selskap drives på en økonomisk forsvarlig måte. Slike forhold innebærer i hovedsak lønnsomhet, soliditet, likviditet, og finansiering.

Oppgavens relevante periode er åtteårs-perioden mellom 2012-2019. Informasjon utenfor dette intervallet blir ikke sett på som relevant for analysen, med mindre slik informasjon er relevant for størrelsene og hendelsene som oppstår i oppgavens valgte tidsintervall. Eks. Finanskrisen i 2008 vil kunne være relevant for oppgaven, mens Korona-pandemien (2020-) vil ikke av dette prinsippet være relevant for oppgaven.

Oppgavens gir oss et utvalg av banker som er stort, siden vi har et enkelt sammenlignbart datamateriale å benytte oss av. Vi vil konsentrere oss i hovedsak på norske banker, både sparebanker og forretningsbanker. Utenlandske banker registrert som norskregistrert utenlandsk foretak (NUF) vil ikke tas med i analysen, med unntak av to slike banker; Danske Bank og Nordea vil også inngå i analysen der vi har godt nok datagrunnlag for å inkludere disse. Handelsbanken var også en ønsket bank å inkludere i analysen, men her var datamaterialet mangelfullt. Selv om tilnærmet alle norske banker inngår i datamaterialet vil vi kommentere bare et fåtall av disse i analysen. Banker som DNB og SpareBank 1 Nord-Norge, i tillegg til de norskregistrerte utenlandske foretakene (der de kan inkluderes i analysen), vil inngå i større grad i analysen på bakgrunn av markedsandel og konkurranseforhold med Helgeland Sparebank.

Vi vil i oppgaven avgrense typen finansforetak til bare banker. Andre finansforetak vil ikke være del av vår oppgave. Dette begrunnes med at banker skiller seg mye ut fra andre finansforetak. For eksempel har bankene en ekstrakostnad andre finansforetak ikke har i form av behandling av-, og renter på kunders innskudd. Vi vurderer det som ikke direkte sammenlignbart å ta med finansforetak som har en fordel med et slikt kostnadsfrfall, i tillegg til at ulike typer finansforetak gjerne tilbyr ulike produkter og har med det svært ulike fokusområder for sin drift. Definisjon av hva vi mener med bank kommer vi til i neste delkapittel.

1.4 Presentasjon av banker

I dette delkapitlet vil vi definere og utdype rundt bankbegrepet og bankenes virksomhet.

Med bank vil vi i oppgaven mene finansinstitusjoner som ikke bare låner ut, men som også tar imot innskudd fra sine kunder. Andre typer finansinstitusjoner vil ikke være en del av oppgaven som nevnt i avgrensningen av oppgaven. Betegnelsen «sparebank/bank» er beskyttet, som i praksis betyr at bare banker som er registrert til bankformål kan benytte seg av betegnelsene for å beskrive virksomheten. Det vil derfor være enkelt å se hvilke finansinstitusjoner som er å regne som banker, og hvilke som regnes som øvrige finansinstitusjoner.

Banker kan enten drives som allmennaksjeselskap eller som sparebanker, etter bestemmelsene i Finansforetaksloven § 7-1 første ledd. Vi skiller mellom sparebanker og forretningsbanker. Forretningsbanker er bankvirksomheter drevet som AS/ASA, mens sparebanker drives som selveid organisasjon uten eksterne eiere. Et eksempel på forretningsbank er Santander Consumer Bank AS (forvaltningskapital 31.12.2019: kr 155 milliarder kroner), mens et eksempel på sparebank er SpareBank 1 SMN (forvaltningskapital 31.12.2019: kr 162 milliarder kroner). Antallet sparebanker i Norge var 96 i 2019 (Sparebankforeningen, u.å). Majoriteten av Norges sparebanker er medlem av en sparebank-allianse, der de to største alliansene er SpareBank 1-alliansen og Eika-alliansen.

Produktene bankene tilbyr er mange. Finanstilsynet (2016) oppsummerer bankenes tilbud slik:

Banker tilbyr mange produkter til kundene. I tillegg til å motta innskudd og yte lån, tilbyr banker betalingsoverføringer, valutatransaksjoner, ulike mer eller mindre kompliserte spareprodukter, utsteder betalingskort (debetkort og kredittkort), leier ut bankbokser med videre.

I tillegg til de norske bankene finner vi også banker opprinnelig fra EU/EØS-land som driver bankvirksomhet i Norge. Eksempler på slike banker er som tidligere nevnt; Nordea (Finland), Danske Bank (Danmark), og Handelsbanken (Sverige). Disse bankene målt i forvaltningskapital lå i 2018 som nummer 2, 3, og 4 blant alle banker i Norge (Finans Norge, 2021a og 2021b).

Bankenes hovedinntektskilder er renteinntekter på utlån i form av blant annet boliglån og næringslån (Vatne, B.H, 2011). Differansen mellom gjennomsnittlig utlånsrente og gjennomsnittlig kostnad for å finansiere utlån definerer bankenes marginer og inntjening på sine utlån. Norges Bank benytter seg av endringer i styringsrenten (foliorenten) som et viktig verktøy for å endre bankenes utlånsrenter i ønsket retning. Kostnaden for å finansiere utlån fremkommer av finansieringsmåten, som for eksempel renten gitt på innskudd fra publikum, pengemarkedsrenten, utstedte bankobligasjoner, osv. I tillegg til inntjening gjennom netto renteinntekter, kan banker ha andre inntektskilder, som for eksempel gebyrer som påløper kunden ved bruk av overføringstjenester, bankkort/kredittkort, verdiendring på finansielle instrumenter, o.l.

1.5 Presentasjon av Helgeland Sparebank

Vi vil i dette delkapitlet presentere Helgeland Sparebank, som oppgaven har som formål å analysere. Temaer som bankens historie, markedsandel/størrelse, visjon/strategi, og nøkkelhendelser vil bli presentert.

Helgeland Sparebank (HSB) er en lokal bank som drives på Helgeland, og er i dagens form et resultat av flere fusjoner igjennom tiden mellom en rekke mindre lokale sparebanker. Bankens begynnelse dateres tilbake til 1860 ved etableringen av Vefsn Sparebank i Mosjøen, mens Helgeland Sparebank som vi kjenner i dag fikk vi ved fusjonen av Sparebanken Rana og Helgeland Sparebank i 2005 (Sparebank 1 Helgeland, 2021a). I dag drives det fire filialer i

byene Brønnøysund, Mosjøen, Sandnessjøen, og i Mo i Rana, der også bankens hovedkontor ligger. HSB er den eneste banken med hovedkontor på Helgeland, og har i dag 150 årsverk.

Morbanks forvaltningskapital var på rundt 27 milliarder kroner, noe som gjorde HSB til den tiende største sparebanken i Norge (Finans Norge, 2020a og 2020b).

Forvaltningskapitalen varierer fra år til år, men HSB ligger stabilt i toppen blant de norske sparebankene. Banken kan vise til gode resultater, og hadde i 2019 et årsresultat på 304 millioner kroner, som utgjør 1,1% av gjennomsnittlig forvaltningskapital. Bankenes største lokale konkurrent er SpareBank 1 Nord-Norge, som opererer med filialer i de samme byene som HSB.

Helgeland Sparebanks visjon er å være en drivkraft for vekst på Helgeland, og ønsker å være en lønnsom og ledende lokalbank som bygger fremtidens Helgeland (Sparebank 1 Helgeland, 2021b). Dette gjøres blant annet gjennom utdeling av sponsormidler, bankens egne gavestiftelse, og fokus på bærekraft, samtidig som banken i seg selv er en tilbyder av kapital til private kunder og bedriftskunder rundt om i lokalsamfunnene på Helgeland.

Av årsrapporten 2019 kommer det frem at rundt 83,8% av brutto utlån er lokalisert på Helgeland, mens 16% er lokalisert i resten av Norge. De resterende 0,2% av brutto utlån er gitt utenfor Norge. Brutto utlån er fordelt rundt 55% hos personmarkedet og 45% hos bedriftsmarkedet. Utlånene på bedriftsnivå fordeler seg i ulike næringer, der eiendomsdrift utgjør den største næringen for utlån med 11% (Helgeland Sparebank, 2020).

I løpet av 2021 (15.mars 2021) vil HSB inngå i SpareBank 1-alliansen, der HSB har kjøpt SpareBank1 Nord-Norges (SNN) virksomhet på Helgeland, og endrer da navn til SpareBank1 Helgeland. SpareBank1 Nord-Norge vil på sin side inngå som langsiktig eier i HSB (19,99% av EK-bevis). Begrunnelsen bak denne transaksjonen er bankenes proaktive holdning til hvordan markedet innenfor banktjenester vil se ut vil se ut i fremtiden. HSB og SNN mener samarbeidet vil gi større drivkraft for vekst på Helgeland.

2 Teori

I dette kapitlet vil det gjøres rede for relevante teorier for oppgaven som benyttes for å besvare problemstillingen som er lagt frem i delkapittel 1.2. Teorigrunnlaget er hentet fra økonomi, strategi, lovtekster, og lignende. Vi vil først se på unike reglene for årsregnskapet banker er underlagt, for så å presentere økonomisk teori med fokus på regnskapsteori og teorier innenfor økonomisk analyse, og til slutt gjøre rede for de strategiske teoriene.

2.1 Lovmessige krav til regnskap hos banker

Årsregnskapet til banker følger andre krav enn øvrige virksomheter, dette etter forskrift om årsregnskap for banker mv. Av forskriftens § 4-1 skal resultatregnskapet stilles opp på en annen måte enn man ville gjort etter bestemmelsene i Regnskapsloven § 6-1a og § 6-2b. HSB er en notert sparebank, og behøver dermed ikke å forholde seg til bestemmelsene i forskriftens § 4-1. Dette av bestemmelsene i forskriftens § 1-3, som spesifiserer at noterte institusjoner skal utarbeide konsernregnskap i samsvar med IFRS, jf. rskl § 3-9 første ledd.

Regnskapslovens bestemmelser angående blant annet vurderingsregler, resultatregnskap og balanse, samt bestemmelser angående resultat- og balanseposter vil ikke være gjeldende for HSB, jf. forskriftens § 1-5.

HSB fører regnskapet etter IFRS. IFRS står for International Financial Reporting Standards, og er et regnskapsrapporteringspråk med mål å være et felles språk på tvers av landegrensler. I motsetning til de norske regnskapsstandardene som er resultatorientert, er IFRS balanseorientert. Et eksempel på dette er at det stilles krav til å utforme oppstilling over endringer i egenkapital i årsregnskapet ved bruk av IFRS. IAS 1 Presentasjon av finansregnskap spesifiserer hva som skal presenteres i årsregnskapet, og inneholder flere bestemmelser knyttet til innhold, bakgrunn, og utforming rundt dette.

2.2 Regnskapsanalyse

Vi vil her gjøre rede for regnskapsanalysebegrepet og hvorfor regnskapsanalyse er et viktig analyseverktøy.

Regnskapsanalyse defineres som:

Alle teknikker som benyttes for å kartlegge og belyse en bedrifts økonomiske utvikling og stilling (Kristoffersen, 2016, s. 438).

Analyse av regnskapet innebærer at man systematisk bearbeider regnskapsdata, med det formål å si noe om en bedrifts økonomiske utvikling og stilling. En regnskapsanalyse vektlegger gjerne fire forhold:

1. Lønnsomhet
2. Likviditet
3. Finansiering
4. Soliditet

Lønnsomhet omfatter en virksomhets inntjening, og definerer den grad virksomheter har evne til å skape overskudd. Likviditet omfatter en virksomhets betalingsevne, og hvorvidt man kan betale sine løpende fordringer innen forfall. Finansiering og soliditet gir oss informasjon om hvordan eiendelene i en virksomhet er finansiert, og hvordan forholdet mellom egenkapital og gjeld er.

Analyse av årsregnskapet i denne oppgaven tar utgangspunkt i den offentlige tilgjengelige regnskapsinformasjonen som eksisterer hos en virksomhet. Slik analyse vil ikke ha tilgang til intern informasjon, og vil derfor defineres som ekstern regnskapsanalyse. Intern regnskapsanalyse innebærer en ubegrenset tilgang til intern informasjon vedrørende virksomheten, og benyttes derfor gjerne internt i virksomheten selv.

Regnskapsanalyse er viktig, da det gir interessenter evnen til å vurdere virksomheter ut fra de kriterier de vektlegger, slik at man kan ta gode valg ved samhandling med virksomheten i fremtiden. Interessentene av slike analyser består av mange ulike grupper, som for eksempel eiere, kreditorer, ansatte, konkurrenter, og leverandører. De ulike gruppene av interessenter vil av ulike grunner ønske å analysere virksomheters regnskap. Dette kan for eksempel være av et gjeldsbetjeningsevne-fokus, der man ser på en virksomhets likviditet, og vurderer hvorvidt man på kort sikt vil være sikker på at virksomheten kan betale sine fordringer. Regnskapsanalyse gjør det mulig å sammenligne virksomheters økonomiske tilstand, og til en

viss grad rangere disse mot hverandre. Man kan med dette også finne bransjestandarder for regnskapsstørrelser og nøkkeltall, slik at man i tillegg kan vurdere individuelle virksomheter på bakgrunn av andre aktører som driver samme typen virksomhet som analyseobjektet.

Gjennomføringen av regnskapsanalyser starter gjerne først med innsamling og tilrettelegging av dataene, slik at de kan analyseres på en tilfredsstillende måte. Videre trekkes det fram tre metoder man kan benytte for å analysere regnskapet på (Kristoffersen, 2016, s. 442):

1. Horisontale analyser
2. Vertikale analyser
3. Nøkkeltallsanalyser

Horisontale analyser tar for seg endringer igjennom det valgte tidsintervallet, der man setter størrelsene for en regnskapspost mot hverandre. Et eksempel på dette er sammenligning av driftsresultatet over flere år. Vertikale analyser setter regnskapsposter som en andel av en definert basispost, eksempelvis kostnaders andel av salgsinntektene, eller langsiktig gjelds andel av totalkapitalen. Nøkkeltallsanalyse innebærer bruk av forholdstall mellom ulike poster i regnskapet, som gir uttrykk for en bedrifts lønnsomhet, likviditet, finansiering, og soliditet.

2.3 Nøkkeltall

I dette delkapitlet vil de økonomiske nøkkeltallene som er relevante for besvarelse av problemstillingen gjennomgås.

På grunn av bankenes unike sammensetning sammenlignet med andre virksomheter på flere områder, vil noen av de mest brukte nøkkeltallene være mangelfulle ved bruk av analyse av bankenes økonomiske utvikling. For at analysen skal være tilfredsstillende må det benyttes nøkkeltall som er bedre i stand til å evaluere bankenes økonomi på flere områder.

For eksempel er beregning av likviditetsgrad 1 og 2 ikke egnet for å beskrive hvorvidt en banks likviditet er god eller ikke. Dette grunnet bankenes kapital- og finansieringsstruktur. Tilknyttet til dette eksempelet er også nøkkeltallet finansieringsgrad 1 lite egnet til vurdering av finansieringen av bankene. Grunnen til dette er fordi anleggsmidlene ønskes finansiert i stor grad av kundenes bankinnskudd, som føres i balansen som kortsiktig gjeld. Man vil fortsatt kunne bruke nøkkeltallet dersom man bare snur om vurderingsrammene for nøkkeltallet.

2.3.1 Lønnsomhet

I de påfølgende delkapitlene vil nøkkeltall for lønnsomhet gjennomgås. Nøkkeltallene for lønnsomhet består av total kapitalrentabilitet, egen kapitalrentabilitet, resultatgrad, kapitalens omløpshastighet, og utlånsmargin.

2.3.1.1 Total kapitalrentabilitet

Total kapitalrentabiliteten er et mål på avkastningen på virksomhetens total kapital, og forteller oss hvorvidt selskapet som en helhet er drevet på en lønnsom måte. Det tas utgangspunkt i virksomhetens resultat i perioden, fratrukket kostnadene knyttet til finansiering i virksomheten. Nøkkeltallet beregnes på to måter:

1. Med utgangspunkt i ordinært resultat før skatt

$$\frac{\text{Ordinært resultat før skattekostnad} + \text{Gjeldskostnader (finanskostnader)}}{\text{Gjennomsnittlig total kapital}}$$

2. Med utgangspunkt i driftsresultatet

$$\frac{\text{Driftsresultat} + \text{Finansinntekter}}{\text{Gjennomsnittlig total kapital}}$$

Man kan evaluere nøkkeltallet på bakgrunn av den risikoen virksomheten driver. Som hovedregel bør nøkkeltallet være større enn risikofri rente pluss risikopremie. Risikofri rente er for eksempel den renten man får ved innskudd i banken, eller den man får på statsobligasjoner. Risikopremie er den avkastningen man ønsker skal veie opp for den risikoen man har tatt ved å stille kapitalen til rådighet i virksomheten. En total kapitalrentabilitet på 10% regnes gjerne som god i perioder med lav inflasjon (Kristoffersen, 2016). Ligger total kapitalrentabiliteten under risikofri rente pluss risikopremie er det et tegn på at det finnes alternative anvendelser av kapitalen som er mer lønnsomme for virksomheten eller for andre interessenter som for eksempel investorer og eiere.

Nøkkeltallet kan brukes til å sammenligne lønnsomheten på tvers av selskaper, men det vil forekomme naturlige forskjeller i rentabilitet mellom selskaper i ulike bransjer, grunnet bransjens iboende lønnsomhetskontekst. Sammenligning av total kapitalrentabiliteten passer seg likevel godt til å sammenligne drivende virksomhet innenfor samme bransje. For eksempel vil banker i stor grad ha sin inntjening igjennom sine rentemarginer, og har for øvrig like inntekts- og kostnadskategorier, i tillegg til at balansenes sammensetning er nokså like.

2.3.1.2 Egenkapitalrentabilitet

Egenkapitalrentabiliteten viser avkastningen på egenkapitalen, og er gjerne et viktig nøkkeltall for eierne av et selskap. I motsetning til total Kapitalrentabiliteten som ikke tar hensyn til kostnadene knyttet til finansiering, vil man ved beregning av egenkapitalrentabiliteten ha med finanskostnader i ligningen (ved bruk av formel med utgangspunkt i ordinært resultat før skatt). Kostnader knyttet til gjeldsfinansiering av eiendelene i selskapet vil være relevant fra egenkapitalrentabilitets-ståsted, da disse kostnadene direkte forverrer egenkapitalens lønnsomhet.

Nøkkeltallet beregnes slik:

$$\text{Egenkapitalrentabilitet} = \frac{\text{Ordinært resultat før skattekostnad}}{\text{Gjennomsnittlig egenkapital}}$$

Vurderingen rundt hvorvidt egenkapitalrentabiliteten er god eller ikke avhenger av risikofri rente med tillagt risikopremie, og sammenligning mot bransjetall. I en undersøkelse gjennomført av PwC i samarbeid med Norske Finansanalytikernes Forening (NFF), utgjør risikopremien 5% i 2019, i tillegg til at denne satsen har ligget nokså stabilt på dette nivået i perioden 2012-2019. Den risikofrie renten kan bestemmes på flere måter. En stor andel (34%) av respondentene i undersøkelsen sier at de benytter seg av renten på 10-årige statsobligasjoner, som ved 31.oktober 2019 var på 1,36%. 24% av respondentene benytter seg av normalisert risikofri rente, som de mener ligger rundt 3% (PwC og NFF, 2019). Intervallet som oppstår når man skal se på hvorvidt avkastningen på egenkapitalen er tilfredsstillende eller ikke blir da:

$$1,36\% + 5\% = 6,36\% \text{ OG } 3\% + 5\% = 8\%$$

Intervall: 6,36% - 8%.

Beregnet egenkapitalrentabilitet over valgt måltall i intervallet vil være positivt. Er det beregnede nøkkeltallet mindre enn måltallet vil investerte midler i selskapet med høy sannsynlighet ha en bedre alternativ anvendelse med lik risiko. Da begynner man gjerne å se på andre selskapers rentabilitet på egenkapitalen, i håp å finne et bedre investeringsobjekt for sin kapital.

2.3.1.3 Resultatgrad

Resultatgrad er et nøkkeltall som måler lønnsomheten i virksomheten i forhold til dens driftsinntekter, og utgjør sammen med kapitalens omløpshastighet andre ledd i DuPont-modellen. Multipliseres resultatgraden med kapitalens omløpshastighet får vi

total kapitalrentabiliteten i perioden. Nøkkeltallet er viktig i den forstand at vi ser hvor stor andel av omsetningen vi sitter igjen med, og viser oss tre måter vi kan forbedre total kapitalrentabiliteten på. Ved bruk av resultatgraden kan vi forbedre total kapitalen ved å:

- 1) Øke inntektene.
- 2) Redusere kostnadene.
- 3) Kombinasjon av 1. og 2.

Resultatgraden beregnes i utgangspunktet slik:

$$\text{Resultatgrad} = \frac{\text{Ordinært resultat før skattekostnad} + \text{Gjeldskostnader}}{\text{Driftsinntekter}}$$

På grunn av bankenes unike resultatoppstilling, vil resultatgraden i oppgaven beregnes på en alternativ måte:

$$\text{Resultatgrad} = \frac{\text{Driftsresultat}}{\text{Driftsinntekter}}$$

2.3.1.4 Kapitalens omløpshastighet

Kapitalens omløpshastighet (også: total kapitalens omløpshastighet) er et nøkkeltall som viser virksomhetens evne til å utnytte kapitalen som virksomheten innehar. Dette nøkkeltallet varierer sterkt fra bransje til bransje, grunnet de ulike kontekstene en bransje er gitt. For eksempel har banker en svært lav omløpshastighet på kapitalen, grunnet lave inntekter i forhold til forvaltningskapitalen. Forvaltningskapitalen hos banker består i stor grad av fordringer som oppstår ved utstedte lån til kunder, og det er renten hos disse fordringene som er inntekter, ikke fordringene i seg selv. Siden renteinntektene er en prosentsats av fordringenes verdi vil det være naturlig at omløpshastigheten da er svært lav.

Nøkkeltallet beregnes slik:

$$\text{Kapitalens omløpshastighet} = \frac{\text{Driftsinntekter}}{\text{Gjennomsnittlig total kapital}}$$

2.3.1.5 Utlånsmargin

Utlånsmargin er bankenes marginer på sine utlån. Marginen defineres som differansen mellom renteinntekten på utlån fratrukket rentekostnaden på utlån. En banks lønnsomhet vil i hovedsak komme av marginene på sine utlån, og det vil da være essensielt for en banks rentabilitet av utlånsmarginen er positiv.

Nøkkeltallet beregnes slik:

$$\text{Bankenes utlånsmargin} = \frac{\text{Renteinntekter (og lignende inntekter)} - \text{Rentekostnader (og lignende kostnader)}}{\text{Renteinntekter (og lignende inntekter)}}$$

Nøkkeltallets vurdering avhenger i stor grad av andre aktørers marginer, men som utgangspunkt vil en positiv margin være tilfredsstillende dersom marginen i tillegg dekker andre løpende driftskostnader.

2.3.2 Finansiering

I de påfølgende delkapitlene vil nøkkeltallene knyttet til finansiering gjøres rede for. Nøkkeltallene for finansiering som benyttes i oppgaven er finansieringsgrad 1 og innskuddsdekning.

2.3.2.1 Finansieringsgrad 1

Finansieringsgrad 1 forteller oss i hvor stor grad anleggsmidlene er langsiktig finansiert (Kristoffersen, 2016, s. 463). Når anleggsmidlene er langsiktig finansiert, er risikoen mindre for mislighold som følge av at likviditeten til virksomheten presses grunnet høy kortsiktig gjeld som må betales ned i nærmeste fremtid. Jo høyere forholdet er mellom anleggsmidler og langsiktig finansiering, desto bedre.

Nøkkeltallet beregnes slik:

$$\text{Finansieringsgrad 1} = \frac{\text{Anleggsmidler}}{\text{Langsiktig kapital}} = \frac{\text{Anleggsmidler}}{\text{Egenkapital} + \text{Langsiktig gjeld}}$$

Nøkkeltallet er som nevnt innledningsvis til nøkkeltallskapet, ikke fullt egnet til å beskrive finansieringen av banken. Innskuddsdekningen vurderes som å være et bedre alternativ for å evaluere en banks finansiering. Finansieringsgraden er fortsatt et interessant nøkkeltall å se nærmere på, og inkluderes derfor i teorigrunnlaget.

2.3.2.2 Innskudd fra kunder i % av brutto utlån

Dette nøkkeltallet forteller oss i hvor stor grad bankenes utlån er finansiert igjennom kundenes innskudd i banken. Jo større nøkkeltallet er, desto bedre. Innskuddsdekningen for et gitt år beregnes slik:

$$\text{Innskuddsdekning} = \frac{\text{Sum innskudd fra kunder}}{\text{Brutto utlån}}$$

Grunnen til at høy innskuddsdekning er viktig er flere. For det første vil høy innskuddsdekning signalisere stabilitet i kapitalstrukturen, og banken vil være mindre

avhengig av andre kilder for finansiering, som for eksempel obligasjoner. For det andre vil kundenes innskudd som oftest være den billigste finansieringsformen.

Det finnes likevel grunner til å ikke etterstrebe høy innskuddsdekning. Dette kan for eksempel være at man er en stor bank som kan skaffe billigere finansiering igjennom obligasjonsmarkedet, der mindre banker må betale en høyere pris. På generelt grunnlag vurderes det fortsatt slik at en høy innskuddsdekning er positivt, da oppgaven i større grad tar for seg små sparebanker som ikke har muligheten til billigere finansiering ved utstedelse av obligasjoner.

2.3.3 Soliditet

I de påfølgende delkapitlene vil nøkkeltall for soliditet gjøres rede for. Relevante nøkkeltall her er egenkapitalandel, gjeldsgrad, kapitaldekning, kjernekapital, og ren kjernekapital.

2.3.3.1 Egenkapitalandel

Egenkapitalandelen er forholdet mellom egenkapitalen og totalkapitalen i prosent.

Nøkkeltallet knyttes til en virksomhets evne til å bære tap, der jo høyere egenkapitalandelen er, desto sterkere er virksomhetens soliditet.

Nøkkeltallet beregnes slik:

$$\text{Egenkapitalandel} = \frac{\text{Egenkapital}}{\text{Totalkapital}}$$

Hva som kategoriseres som en god egenkapitalandel er forskjellig fra bransje til bransje, men som tommelfingerregel regnes det som tilfredsstillende med en egenkapital mellom 30-35% (Kristoffersen, 2016, s. 467). Ved vurdering av banker er ikke dette nøkkeltallet tilfredsstillende nok i vurderingen av en banks soliditet, men vil fortsatt være interessant å inkludere i analysen. Nøkkeltallet som er bedre egnet å evaluere en banks soliditet er bankens kapitaldekning (innebærer også kjernekapital og ren kjernekapital).

2.3.3.2 Gjeldsgrad

Gjeldsgraden viser oss forholdet mellom kapital som er finansiert av utenforstående, og kapital som er finansiert av eierne (Kristoffersen, 2016, s. 466). Lav gjeldsgrad knyttes til høy

soliditet, og er sterkt knyttet mot nøkkeltallet for egenkapitalandel. Er gjeldsgraden høy vil egenkapitalandelen således være lav, og soliditeten likeså.

Nøkkeltallet beregnes slik:

$$Gjeldsgrad = \frac{Gjeld}{Egenkapital}$$

Ved analyse av banker vil nøkkeltallet komme til kort når vi skal evaluere bankens soliditet, men nøkkeltallet er fortsatt interessant med tanke på hvordan mengden gjeld har beveget seg i forhold til egenkapitalen. Nøkkeltallet kan da brukes til å supplere ytterligere informasjon om bankenes kapitalstruktur.

2.3.3.3 Kapitaldekning, kjernekapital, og ren kjernekapital

Det stilles krav til at bankene skal ha en viss størrelse på sin ansvarlige kapital, og skal sikre at bankenes risikoeksponering er sikret av deres kapitalisering. Kapitaldekningen (tier 2-capital) kan deles i andre krav, som krav til kjernekapitaldekning (tier 1-capital) og krav til ren kjernekapitaldekning (core capital). Størrelsene måles som andel av et risikovektet beregningsgrunnlag.

Ren kjernekapitaldekning består av bankenes innskutt og opptjente egenkapital, mens kjernekapital i tillegg omfatter hybridkapital/fondsobligasjoner. Differansen mellom ren kjernekapitaldekning og kjernekapitalen kalles annen godkjent kjernekapital.

Kapitaldekningen omfatter både core capital og tier 1-capital, samt tilleggskapital, som består av ansvarlig lånekapital (Finanstilsynet, 2020).

Disse nøkkeltallene kan brukes til å vurdere bankenes soliditet, da disse størrelsene gir uttrykk for bankenes evne til å tåle tap og økonomiske nedturer. Det er Finansdepartementet som fastsetter kravene til nøkkeltallet, der målet er å lette på kravene ved nedgangstider, og øke kravene ved høykonjunkturer i økonomien.

2.4 Strategi

Strategi har mange definisjoner, og vi har valgt ut følgende definisjon (Erichsen, Solberg og Stiklestad, 2018, s. 258):

Strategi er en bedrifts langsiktig retningsvalg og nedslagsfelt, som skaper en fordelaktig posisjon i omskiftelige omgivelser gjennom sammensetning av ressurser og kompetanser som oppfyller behov i markedene og interessentenes forventninger.
(Johnson et al. 2008)

Vi vil skille mellom eksterne og interne analyseverktøy, og vi vil også skille mellom aktivitetsbaserte teorier og ressursbaserte teorier. Analyseverktøy som har som formål å se på eksterne forhold vil se på de forholdene utenfor virksomheten som virksomheten ikke har direkte innflytelse over, men må ta hensyn til. Analyseverktøy som har som formål å se på interne forhold vil se på de forholdene og ressursene som virksomheten direkte råder over, og hvorvidt de utnyttes på best mulig måte.

De aktivitetsbaserte og ressursbaserte teoriene tar for seg hvordan virksomheter oppnår fortrinn i markedet, og hvordan de kan begrunne sin strategiske posisjonering.

Aktivitetsbaserte teorier, også kalt utenfra-inn-logikk, ser på de aktiviteter man må gjennomføre får å oppnå en ønsket posisjon i markedet (Baardsen, Knudsen, og Lien, 2016, s. 177). Denne logikken knyttes særlig til Michael Porters teorier om strategisk posisjonering, der for eksempel hans teorier vedrørende generiske strategier tar utgangspunkt i konkurransesituasjonen og posisjoner i markedet.

Ressursbaserte teorier, også kalt innenfra-ut-logikk, ser på de ressurser som virksomheten innehar sammenlignet med sine konkurrenter, og hvorvidt de kan skape varige konkurransefortrinn, eller om mangelen av ressurser vil kunne føre til ulemper i markedet. Eksempler på ressurser som kan skape konkurransefortrinn for virksomheter er blant annet naturressurser, humankapital, organisatorisk kapital, og relasjonskapital.

2.4.1 SWOT-analyse

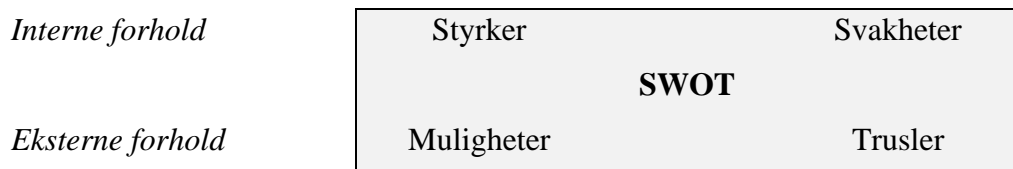
SWOT-analysen, også kalt situasjonsanalyse, er en av de mest brukte teoriene innenfor strategi, og er et analyseverktøy som både interne og eksterne analyser. Akronymet SWOT står for: Strengths, weaknesses, oppurtunities, og threats. Styrker, svakheter, muligheter, og trusler oversatt til norsk. Styrker (strenghts) og svakheter (weaknesses) representerer de

interne forholdene i virksomheten, mens muligheter og trusler representerer de eksterne faktorene virksomheten må ta hensyn til. Styrker og muligheter representerer interne og eksterne faktorene som virksomheten kan nyte godt av og gjør det mulig å nå sine mål, mens svakheter og trusler representerer de negative faktorene som kan hemme evnen til måloppnåelse hos virksomheten. Eksempler på interne faktorer er produkter og tjenester, distribusjon, teknologi, markedsføring, ledelse, og personal (Erichsen, Solberg, Stiklestad, 2018, s. 266).

Den mest åpenbare styrken hos SWOT-analysen er at den er enkel å benytte seg av, i tillegg til at man ved å kategorisere de eksterne og interne forholdene gjør det mulig å velge ut de korrekte forholdene man kan endre på. En annen styrke er at analysen er svært kompatibel med andre brukte strategiske analyseverktøy, som Porters Five Forces, Kaplan og Nortons Balansert målstyringsmodell, osv. (Gürel E. og Tat M., 2017).

En tydelig svakhet hos denne analysen er at den ikke er tilfredsstillende nok alene, og må suppleres med andre analyseformer for å være brukbar. SWOT-analysen blir også kritisert for å bare gi et øyeblikksbilde av virksomheten. Analysen tar ikke hensyn til endringer i de eksterne forholdene, som kan argumenteres å være i større sving i dag enn på den tiden analyseverktøyet ble utformet.

SWOT-analysen fremstilles gjerne grafisk, som i eksemplet under.

Figur 2-1: Eksempel på grafisk fremstilling av SWOT

2.4.2 Eksterne analyser

Her vil teoriene som benyttes ved den eksterne analysen gjøres rede for. Teorigrunnlaget her for oppgaven består av PESTEL og Porters fem konkurransekrefter.

2.4.2.1 PESTEL

PESTEL-modellen brukes til å få en oversikt over de forhold utenfor virksomhetens kontroll, men som man må ha oversikt over og manøvrerer seg ut ifra. I motsetning til Porters fem

konkurransetreffer som ser på mikroforhold, brukes PESTEL til å se på makroforholdene en virksomhet må ta stilling til (Erichsen, Solberg, Stiklestad, 2018, s. 269).

Akronymet PESTEL står for:

P – Political (politiske forhold)
E – Economical (økonomiske forhold)
S – Social (sosiokulturelle forhold)
T – Technological (teknologiske forhold)
E – Environmental (miljømessige forhold)
L – Legal (juridiske forhold)

Som nevnt kan en virksomhet alene ikke gjøre store endringer blant disse faktorene, men man må ta stilling til dem og hvordan disse påvirker virksomheten. For eksempel vil en bank være i stor grad påvirket av økonomiske forhold, med faktorer som rentenivå, inflasjon, disponibel inntekt, og valutativår blant annet, som banken må ta stilling til, men som ikke banken kan endre på i stor grad.

Modellen benyttes fordi den peker på flere forhold som virksomheter må ta stilling til ved fastsettelse av sin strategi og hvordan man på best mulig måte kan tilpasse seg markedet. Man muliggjør fokus på de forhold virksomheten ikke burde bruke ressurser på å endre, slik at ressursbruken blir mer effektiv.

2.4.2.2 Porters Five Forces

Porters fem konkurransekrefter et analyseverktøy som brukes til å få oversikt over mikroforhold som virksomheter må forholde seg til (Erichsen, Solberg, Stiklestad, 2018, s. 269). Dette strategiske verktøyet brukes også til å analysere bransjer. De fem konkurransekreftene i en bransje er; Leverandører, kunder, dagens konkurransebilde, potensielle nye aktører i bransjen, og substitutter.

Leverandørers konkurransekraft defineres her som deres forhandlingsmakt.

Forhandlingsmakten hos leverandørene bør ikke bære for sterk, og dette vil gjerne oppstå i en situasjon der det eksisterer et svært begrenset antall leverandører i bransjen. En annen faktor som må tas til vurdering er byttekostnadene knyttet til bytte av leverandør.

2.4.3 Interne analyser

Her vil teoriene som brukes i den interne analysen gjøres rede for. Teorigrunnlaget her består av kjernekompetanse og Barneys VRIO-modell.

2.4.3.1 Kjernekompetanse

Kjernekompetanse defineres slik:

Kjernekompetanse er egenskaper og evner virksomheter bruker for å utnytte sine ressurser optimalt i alle aktiviteter og prosesser, med formål om å oppnå konkurransmessige fordeler (Erichsen, Solberg, Stiklestad, 2018, s. 275).

Det ligger i begrepet at noen ressurser er viktigere enn andre for å oppnå konkurransefortrinn i markedet. Kjernekompetanse har ifølge Volberda og Elfring tre unike kjennetegn:

1. Kjernekompetanse er egenskaper og ressurser organisasjoner baserer sine konkurransefortrinn på.
2. Kjernekompetanse endres saktere enn nye produkter og tjenester virksomheten tilbyr.
3. Kjernekompetanse oppstår som et resultat av kollektiv læring.

En virksomhets kjernekompetanse er gjerne vanskelig å definere, men man kommer godt på vei ved å se på de egenskaper som er grunnleggende for virksomheten, og de egenskaper som skiller virksomheten fra andre bransjeaktører.

2.4.3.2 VRIO-modellen

VRIO-modellen¹ har som formål å identifisere og etablere konkurransefortrinn som har potensial til å bli langvarige. Man bruker modellen til å vurdere de ressursene virksomheten har til rådighet², og deres evne til å skape langvarige konkurransefortrinn. Modellen er et akronym som står for:

¹ Eksisterer en norsk versjon av modellen som kalles SVIMA-modellen. Denne modellen blir ikke gjort rede for.

² SVI-analysen kan benyttes for å se på graden av ulempe som påføres virksomheten som ikke innehar en type ressurs.

V – Value (verdi)

Verdien av ressursene for kundene, og hvorvidt endringer i kundens behov og preferanser er en trussel/mulighet for virksomheten.

R – Rarity (sjelden)

Graden av unikhhet eller sjeldenhet ressursene har i forhold til konkurrentene, og vurdering av hvilke forhold som gjør ressursene sjeldne.

I – Imitability (imiterbarhet)

Vurdering av hvor lett ressursene kan imiteres av nåværende og potensielle konkurrenter.

O – Organization (organisering)

Spørsmål om hvorvidt organisasjonen kan utnytte ressursene i sin virksomhet, og om organisasjonen videreutvikler sine ressurser.

Oppfyller en ressurs de kravene satt av spørsmålene i VRIO-modellen vil ressursen ha muligheten å skape varige fortrinn for virksomheten. Dersom en ressurs har mangler innenfor en av spørsmålene, vil ressursens evne til å skape varige konkurransefortrinn være svekket. Et eksempel på dette er dersom en ressurs er verdifull, sjelden, imiterbar, og godt utnyttet i organisasjonen, vil den i beste fall kunne være et midlertidig fortrinn, da det ikke eksisterer barrierer over tid for konkurrentene å anskaffe ressurser som skaper den samme konkurransefordelen som den virksomheten har.

Et annet eksempel på vurdering av ressurs ved bruk av VRIO-modellen er dersom en ressurs er ikke-verdifull, sjelden, ikke-imiterbar, og organisert. En slik ressurs vil ifølge VRIO-modellen bare ha evnen til å skape trivielle fortrinn for virksomheten.

3 Metode

I dette kapitlet vil det gjøres rede for oppgavens metodiske tilnærming for å besvare problemstillingen som er lagt frem. Problemstillingen belyses ved bruk av både kvantitative og kvalitative metoder, med faglig innhold fra emnet MET3001 Kvantitative og kvalitative metoder. Oppgaven vil ha en deduktiv tilnærming, som vil si at vi tar utgangspunkt i eksisterende teori for å forklare og finne svar på oppgavens problemstilling.

3.1 Studieobjekt

Oppgaven vil studere den økonomiske utviklingen til Helgeland Sparebank, nærmere definert selve morbanken, da vi ønsker å bare se på bankens hovedvirksomhet, samtidig som datamaterialet hos de andre bankene også omfatter deres morbanker.

Grunnen til at Helgeland Sparebank er valgt som studieobjekt kommer av en personlig interesse for virksomheten og området banken driver virksomhet i. Oppgaveforfatter er fra Helgeland, og er av den grunn opptatt av at næringslivet og private husholdninger i lokalområdet skal ha gode forutsetninger for å lykkes. Lokale banker som kjenner til områdets virksomheter kan være nødvendig for å se de behovene som finnes, og hvordan man best kan sikre god finansiering og likviditet som oppfyller disse behovene. I tillegg kan tilhørighet til noe lokalt drevet være av verdi hos flere bankkunder.

3.2 Tidshorisont

Tidshorisonten for oppgaven er 2012-2019. Tiåret 2010-2020 har vært hendelsesfult, og flere store fremskritt har skjedd over relativt kort tid. Det vurderes slik at det ville vært vanskelig å gå i dybden ved valg av lengre tidshorisont, siden vi vil gjøre rede for mange kontekstuellbeskrivende hendelser.

2019 er valgt som sluttår for analysen, da dette er det mest nylige året det eksisterer reliable regnskapstall fra. Årsrapporter fra norske selskaper kommer gjerne ut medio februar/mars, og vi velger å utelate året 2020 fra analysen, siden disse offentliggjøres så sent ut i arbeidsforløpet til oppgaven. Det tas ikke hensyn til Covid-19-effekter på økonomien hos bankene, da dette foreligger utenfor valgt tidshorisont, men det vil være relevant å trekke dette forholdet frem ved fremtidsutsikter for HSB og bransjen generelt.

Året 2012 er valgt som år 1 av hensyn til hva som er praktisk å analysere. Vi ønsket å velge ut en tidshorisont som viser utvikling over lengre tid, men ikke så lenge at analysen blir for lang og repeterende. Bankbransjen har blitt kraftig digitalisert i løpet av dette tiåret, og effektene før og etter ønsker vi å fange opp. En tidshorisont på 7 år virker for oss også tilstrekkelig lenge når vi i tillegg til regnskapsanalyse skal analysere HSBs strategiske retning og måloppnåelse.

3.2.1 Nøkkelhendelser i perioden

Her vil det presenteres kort for enkelte nøkkelhendelser og økonomiske kontekster som preget perioden 2012-2019.

Oljeprisen falt fra 114 dollar fatet den 23.juni 2014, til kr 30,07 dollar fatet den 18.januar 2016. Dette påvirket den Norges økonomi i stor grad. Ved periodens begynnelse og noen år inn i perioden lå oljeprisen på et stabilt nivå over 100 dollar fatet. Ved periodens slutt har oljeprisen økt til det dobbelte fra bunnivåene i 2016 (E24, priser hentet 01.04.2020).

Hovedindeksen på Oslo Børs (OSEBX) økte jevnt i perioden, og gikk fra en kurs på 400 NOK til 950 NOK. BNP vekst hvert år i perioden målt nominelt i Norske kroner (The World Bank, 2021). På grunn av oljeprisfallet, som var en sterk faktor til den betydelige svekkede kronekursen i perioden, var BNP målt i dollar mer varierende i negativ grad.

Banker la ned en stor andel av sine bankfilialer i perioden 2015-2016. For eksempel la DNB ned 59 av sine filialer i 2016 (DNB, 2016). Dette for å imøtekomme endrede forbruksmønstre av banktjenester. Antallet bankfilialer har utenom dette sunket jevnt fra slutten av 80-tallet.

3.3 Valg av nøkkeltall

Her vil vi forklare valgene vi har tatt av relevante nøkkeltall for å besvare problemstillingen vår.

Problemstillingen legger opp til analyse av flere sider av bankens økonomi, noe som innebærer at flere sider ved virksomheten må belyses. Nøkkeltall som måler rentabilitet, likviditet, soliditet, og finansiering vil være relevant for oppgaven.

For å vurdere rentabiliteten vil vi benytte oss av følgende nøkkeltall: Totalkapitalrentabilitet, resultatgrad, kapitalens omløpshastighet, og egenkapitalrentabilitet. I tillegg vil vi benytte oss

av utlånsmarginen, som er differansen mellom renteinntekt og rentekostnad på utlån. De nøkkeltallene vi har valgt er svært hyppig brukte nøkkeltall, som vi enkelt kan sammenligne HSBs rentabilitet med andre banker.

Ved vurdering av soliditeten vil vi benytte oss av nøkkeltallene: Egenkapitalandel, gjeldsgrad, kapitaldekning (i tillegg til ren kjernekapital og kjernekapital). Egenkapitalandelen er ikke nok for å vurdere en banks soliditet. Kapitaldekningen er et bedre mål på dette, og benyttes da til dette formål. EK-andel og gjeldsgrad benyttes fortsatt, da de presenterer viktige sider ved bankens sammensetning av balansen.

Vurdering av bankens finansiering gjøres ved bruk av nøkkeltallene: Finansieringsgrad 1, og innskuddsdekning. Innskuddsdekning er et bedre mål for å vurdere bankens finansiering, da man ikke kan vurdere bankenes finansiering på samme måte en kan vurdere andre selskaper. Dette kommer vi tilbake til senere.

Ved vurdering av bankens likviditet benyttes ikke nøkkeltall. Vurderingen av bankens likviditet utføres ved horisontal og vertikal analyse av bankens kontantstrømoppstillinger.

Nøkkeltall kan vurdere de forhold som eksisteres i virksomheten, i tillegg å vurdere virksomheten opp mot konkurrenter og bransjenormer. Vi må da velge ut hvilke bedrifter vi skal sammenligne HSB med, såkalte «benchmark»-bedrifter.

3.4 Valg av «benchmark»-bedrifter

I dette delkapitlet vil vurderingene rundt valg av «benchmark»-bedrifter gjøres rede for, og de kriterier som er valgt ved seleksjonen av disse.

Datamaterialet vi har skaffet er såpass godt organisert at regnskapsanalyser kan skje opp mot alle norske sparebanker og forretningsbanker. Vi velger også å ha med regnskapstall for Danske Bank, som er et NUF. Datamaterialet for Danske Bank er ikke i tilstrekkelig grad godt nok for å benytte banken som en benchmark i like stor grad som de andre bankene vi har valgt. Under nøkkeltallsanalysene kan Danske Banks datagrunnlag benyttes i noen tilfeller. Nordea og Handelsbanken har vi ikke funnet regnskapstall som inneholder utelukkende tall fra Norge. I utgangspunktet var disse bankene ønsket, da de er noen av de største bankaktørene i Norge.

Når det gjelder den strategiske analysen vil vi ikke kunne ta utgangspunkt i alle bankene i Norge for å sammenligne HSBs strategiske kontekster. Her vil vi måtte velge ut et knippe

banker å sammenligne med. Bankene velges ut ifra faktorer som blant annet markedsandel, konkurransesituasjon vs. HSB, banktjenester, osv. Valgte banker er:

DNB – Største bankaktøren i Norge med overveldende klar margin, er på den måten trendsetter og standardsetter for øvrige norske bankers strategiske valg. Merkevarer er allmenkjent, og det er flere finansielle produkter utenom bankvirksomheten som har tilknytning merkevaren DNB, som for eksempel Vipps.

SpareBank 1 Nord-Norge – Var nærmeste fysiske konkurrent til HSB i perioden, og er en av de største bankene i SpareBank 1-alliansen. I presentasjonen av HSB ble det lagt frem at SpareBank 1 Nord-Norge skulle selge sin virksomhet på Helgeland til HSB, og går inn i en eierskapsposisjon i HSB. I perioden 2012-2019 er banken en av hovedkonkurrentene til HSB, og må vurderes slik i vår analyse.

I tillegg til de to overnevnte bankene, vil vi også se på den gjennomsnittlige sparebanken og den gjennomsnittlige banken som ikke drives som sparebank (øvrig bank). Flere av de øvrige bankene driver sin bankvirksomhet på en så annerledes måte enn sparebankene, at sammenligninger mellom HSB og de øvrige bankene ikke gir et realistisk bilde over konkurranseevnen til HSB i forhold til disse.

I utgangspunktet var bankene Nordea, Danske Bank, Handelsbanken ønsket som benchmark-bedrifter, da disse er de største bankaktørene etter DNB i Norge. Grunnet svakt datagrunnlag vil ikke bankene kunne brukes til benchmarking-formål, med unntak av Danske Bank, som i noen tilfeller kan inngås i analysen.

3.5 Datainnhenting

I dette delkapitlet vil prosessen vedrørende datainnhenting gjøres rede for.

Datamaterialet for oppgaven bærer preg av at det brukes til både kvantitative og kvalitative forskningsmetoder. Problemstillingen besvares igjennom dokumentundersøkelser, som innebærer analyse av sekundærdata som gir oss informasjon om historiske hendelser og størrelser.

Det er blitt innhentet utelukkende sekundærdata, da nytten av å anskaffe nye data anslås å være lav. En utfordring vi står ovenfor da er å måtte vurdere sekundærkildenes gyldighet, feilkilder, og relevans for besvarelsen av problemstillingen.

Det er ikke gjort noen forsøk på å komme i direkte kontakt med HSB. Vi anser det som lite relevant for oppgaven å knytte kontakt med banken, da oppgavens fokus er på bankens økonomiske utvikling, noe som betyr analyse av allerede allment tilgjengelig informasjon. En grunn til å kunne ta kontakt med HSB ville vært dersom vi hadde hatt behov for interne synspunkter av selskapets stilling og utvikling i perioden. Dette også med tanke på begrunnelser bak strategiske valg, og hva resultatet har vært av disse. Strategiske analyser gjøres i lys av teoriene forklart i forrige kapittel, og vil ta utgangspunkt i allerede tilgjengelige kilder hos banken selv samt eksterne aktører.

Innhenting av informasjon ble gjort på flere måter. Regnskapsdata er hentet fra flere kilder, blant annet HSBs egne nettsteder, Proff.no, Finans Norges regnskapstall (også tilgjengelig på Bankenes Sikringsfonds nettsteder). Dataene innhentet her benyttes både til å se på HSB under ett, men også å se på det norske bankmarkedet sammenlignet med HSB. Disse nettstedene anses å være sikre, nøytrale, og gjengir korrekt og relevant informasjon for oppgaven.

Utenlandske banker som driver virksomhet i Norge, inngår ikke i datamaterialet funnet på områdene listet over, eller så er de vanskelig å isolere til bare den norskdrivne virksomheten. Det ble funnet isolerte data fra Danske Banks norske drift, men ikke fra Nordea og Handelsbanken. Utelatelse av så store aktører på det norske markedet vil kunne føre til svakere grad av realisme ved sammenligningen av HSB nøkkeltall opp mot bransjetall.

I tillegg til regnskapsinformasjon har vi også hentet diverse artikler, avhandlinger, rapporter, osv. fra en rekke nettsteder. Flere av disse ble funnet igjennom ORIA. Disse sekundærkildene anses å være sikre.

3.6 Analysearbeidet

Her vil det gjøres for hvordan analysearbeidet ble utført, og hvorfor valgte analyseteknikker av det innhentede datamaterialet ble valgt. Analysearbeidet bærer preg av at dataene er av kvantitativ og kvalitativ art.

Microsoft Excel er brukt under mye av analysearbeidet. Store deler av de innhentede kvantitative dataene var knyttet til Excel-filer. Relevante data fra disse regnearkene ble ført over til et eget regneark for oppgaven. Noen av de innhentede Excel-filene står også tilstrekkelig på egne ben til bruk i analysene vi gjør i oppgaven. Grunnet for mye av

analysens data kommer fra HSBs årsrapporter, som kommer i form av PDF-filer. Prosessen for å få datamaterialet fra årsrapportene over til et sammenlignbart format var tidkrevende, men nyttig for å kunne besvare problemstillingen ved best mulig måte.

Teknikker for å analysere regnskapsmaterialet er horisontal, vertikal, og nøkkeltallsanalyser. I tillegg benyttet vi oss av strategisk analyseverktøy for å analysere bankens veivalg og manøvrering i bankbransjen.

Analysearbeidet er delt opp i fire overordnede deler:

1. Resultatregnskapsanalyse – Vurdering av rentabiliteten hos HSB i perioden.
2. Balanseanalyse – Vurdering av soliditet og finansiering hos HSB i perioden.
3. Kontantstrømanalyse – Vurdering av likviditeten hos HSB i perioden.
4. Strategisk analyse – Vurdering av strategiske forhold og veivalg hos HSB i perioden

Ved å dele analysen opp i fire ulike partier, vil vi kunne se på de ulike elementene som forklarer HSBs økonomiske utvikling i perioden hver for seg, for så i ettertid kunne knytte forhold sammen til en felles konklusjon. Første, andre, og tredje del av analysen bærer preg av kvantitativ analyse, mens den strategiske analysen er av mer kvalitativ art.

3.7 Begrensede/problematiske elementer i oppgaven

Det er flere forhold ved oppgaven som var problematiske underveis og som i ettertid kan vurderes å ha begrenset muligheten til å gjennomføre optimale analyser. Her vil det gjøres rede for noen av disse forholdene.

Som nevnt i delkapittel 3.5 var isolerte, norske regnskapstall for Nordea og Handelsbanken vanskelig å finne. Disse bankene er noen av de største aktørene i Norge, og det vil kunne gi mindre virkelighetssanne vurderinger når disse bankene ikke er med i sammenligningen mellom HSB og andre bransjeaktører. Gyldigheten i enkelte konklusjoner vil kunne være svekket grunnet dette. Regnskapsmaterialet utgitt av Finans Norge består bare av norske banker, og ikke banker som driver bankvirksomhet i Norge som NUF. Nordea, Handelsbanken, og Danske Bank er alle drevet som NUF. For eksempel vurderer vi det slik at årsrapportene hos Nordea i perioden ikke godt nok isolerer virksomheten innenfor landegrensene, slik at de kan brukes til våre analyseformål.

Som tidligere nevnt er datamaterialet funnet for Danske Bank lite detaljrikt, da det bare er funnet en enkel resultat- og balanseoppstilling over perioden. Disse oppstillingene er likevel nyttige og brukbare ved noen tilfeller av vår analyse.

Bankenes oppstilling av resultatregnskapet har vært vanskelig å definere. Dette av flere grunner. En av grunnene er at det var vanskelig å definere hvilke poster som regnes med i driftsresultatet, og hvilke som utgjør de ekstraordinære postene. Til slutt ble konklusjonen å stille opp resultatregnskapet slik som det presenteres i tabellen nedenfor, etter oppstillingsformen som er fastsatt i årsrapportene til HSB:

Resultatregnskap	
Renteinntekter og lignende inntekter	
- Rentekostnader og lignende kostnader	
= Netto rente- og kredittprovisjonsrenter	(1)
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	
- Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	
= Netto provisjonsinntekter	(2)
Utbytte	
-/+ Netto resultat fra tilknyttede selskaper	
-/+ Netto resultat på finansielle instrumenter	
= Netto resultat på finansielle instrumenter	(3)
(1) + (2) + (3)	
+ Andre driftsinntekter	
- Ordinære driftskostnader	
= Driftsresultat	
- Nedskrivninger på utlån, garantier, m.v	
-/+ Diverse/samlepost	
= Resultat før skatt	
-/+ Skatt	
= Årsresultat	

Figur 3-1: Oppstilling av bankens resultatregnskap

«Diverse samlepost» omfatter bare en hendelse i perioden, der det ble inntektsført en endring av pensjonsordning blant store deler av staben i 2016. Nedskrivninger på utlån, garantier, mv. holdes også utenfor driftsresultatet. Man kunne ha argumentert for at nedskrivninger på lån skulle vært en del av driftskostnadene, da disse kan være et resultat av svak utførelse av driftsaktiviteter, som for eksempel svak vurdering av kundenes evne til å nedbetale sine lån, som fører til tap på lån som følge av mislighold. For at nedskrivningene skulle inngå som en del av driftsresultatet, vurderer vi det slik at nedskrivningene har måttet kunne deles opp i nedskrivninger knyttet til dårlig utført praksis i driften, og nedskrivninger knyttet til

omstendigheter utenfor ens kontroll. Nedskrivningene holdes utenfor driftsresultatet, da vi ikke anser disse som en del av bankens ordinære virksomhet. Den anormale nedskrivningsbeløpet i 2018 var et resultat av omstendigheter utenfor bankens kontroll, noe som vi mener styrker vår argumentasjon for å holde nedskrivningene utenfor driftsresultatet. I tillegg er det denne oppstillingsformen som benyttes i regnskapsdataene utgitt av Finans Norge.

Et annet problem som ble støtt på var at datamaterialet førte noen balanseposter ulikt. Noen steder er posteringene langsiktig, mens ved annet datamateriell er de samme posteringene kortsiktig. Det er valgt å følge de forutsetningene HSBs egne årsrapporter, og Finans Norges datamateriale, bygger på.

En utfordring vi også støtte på underveis er at det ble problematisk å benytte oss av enkelte av de mest brukte nøkkeltallene i regnskapsanalysen. Dersom vi skal bruke nøkkeltallet Finansierungsgrad 1 for å vurdere hvorvidt finansieringen av anleggsmidler er sunn, vil vi ikke få et riktig bilde over hva bankene vurderer som gode finansieringskilder. Bankene ønsker i størst mulig grad å finansiere sine utlån med kundeinnskudd, som, med unntak av fastrenteinnskudd, bokføres som kortsiktig gjeld. Langsiktige utlån til kunder føres som anleggsmidler. Dette strider mot det vi vanligvis ville vurdert som god finansiering ved bruk av nøkkeltallet Finansierungsgrad 1. Nøkkeltallet vil likevel gjennomgås, men vi vil kommentere denne problematikken i kapittel 4, og vurdere finansieringen ut ifra andre kriterier enn det nøkkeltallet i utgangspunktet legger frem. Det samme problemet støter vi også på når vi skal benytte oss av likviditetsgraden for å vurdere bankens likviditet.

Vi har nå gått igjennom oppgavens bakgrunn, teori, og metode. I de videre kapitlene vil presentasjon av funnene og analysen av Helgeland Sparebanks økonomiske utvikling i perioden 2012-2019 gjøres rede for.

4 Empiri og analyse

I dette kapitlet vil vi fremstille den økonomiske utviklingen for Helgeland Sparebank i perioden med supplerende nøkkeltallsberegninger, som vil bli kommentert med bakgrunn i økonomisk teori. Videre vil vi også benytte oss av teoriene innenfor strategi og kommentere kontekster som støtter opp våre synspunkter rundt begrunnelsen for utviklingen i perioden. Til slutt vil vi gi en overordnet vurdering av Helgeland Sparebanks økonomiske utvikling, samt i korte trekk spå veien videre for banken.

4.1 Presentasjon av regnskapstall for perioden

I dette delkapitlet og dets underkapitler vil resultatregnskapet, balanseoppstillingen, og kontantstrømoppstillingen for perioden 2012-2019 legges frem. Regnskapet er ført i henhold til IFRS-standardene for regnskapsføring. Regnskapsinformasjonen er hentet i hovedsak fra årsrapportene hos HSB, som nevnt i delkapittel 3.6. Sammenlignbare regnskapsdata fra andre banker fremkommer primært av offentlige tilgjengelige datafiler fra Finans Norge³.

4.1.1 Resultatregnskap

I dette delkapitlet presenteres Helgeland Sparebanks resultatregnskap for perioden.

Resultatregnskap (i millioner kr)								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Renteinntekter og lignende inntekter	876	911	930	814	767	777	788	904
Rentekostnader og lignende kostnader	- 571	- 554	- 549	- 410	- 300	- 285	- 298	- 380
Netto rente- og kredittprovisjonsrenter	305	357	381	404	467	492	490	524
Provisjonsinntekter og inntekter fra banktjenester	81	87	92	97	96	97	100	114
Provisjonskostnader og kostnader ved banktjenester	- 9	- 10	- 10	- 10	- 11	- 11	- 10	- 14
Netto provisjonsinntekter	72	77	82	87	85	86	90	100
Utbytte			57	50	47	44	56	70
Netto resultat fra tilknyttede selskaper			4	27	51	31	50	21
Netto resultat på finansielle instrumenter	6	37	7	15	7	11	12	4
Netto resultat på finansielle instrumenter	6	37	68	62	105	64	94	87
Andre driftsinntekter	3	3	13	15	6	8	18	9
Ordinære driftskostnader	- 215	- 217	- 252	- 261	- 253	- 269	- 279	- 286
Driftsresultat	171	257	292	307	410	381	413	434
Nedskrivninger på utlån, garantier, m.v	- 27	- 28	- 44	- 32	- 35	- 65	- 249	- 64
Diverse/samlepost					74			
Resultat før skatt	144	229	248	275	449	316	164	370
Skatt	- 41	- 54	- 52	- 61	- 90	- 60	- 20	- 66
Årsresultat	103	175	196	214	359	256	144	304

Tabell 4-1: HSB - Resultatregnskap 2012-2019

³ <https://www.finansnorge.no/statistikk/bank/Regnskapsstatistikk/sparebankenes-arsregnskaper/> og <https://www.finansnorge.no/statistikk/bank/Regnskapsstatistikk/ovrige-bankers-arsregnskaper/>

Resultatregnskapet er i oppgaven satt opp etter oppstillingsformen presentert i delkapittel 3.7.

Det er denne oppstillingsformen som benyttes i alle HSBs årsrapporter for perioden.

4.1.2 Balanse

Her vil Helgeland Sparebanks balanseregnskap for perioden presenteres.

Balanse (i millioner kr)									
	År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Eiendeler									
Kontanter og fordringer på sentralbanker	92	98	103	91	93	87	82	88	
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	985	1 273	1 358	1 007	1 489	1 488	1 170	1 432	
Utlån til og fordringer på kunder	1 749	2 999	2 917	2 931	3 423	3 818	2 683	2 687	
Sertifikater, obligasjoner, og aksjer	1 770	1 755	1 463	1 197	1 220	1 575	1 243	1 838	
Andre eiendeler			47	52	56	49	71	66	
SUM KORTSIKTIGE EIENDELER/OMLØPSMIDLER	4 596	6 125	5 888	5 278	6 281	7 017	5 249	6 111	
Utlån til og fordringer på kunder	12 998	12 864	13 660	15 270	15 634	16 042	17 605	17 091	
Finansielle derivater	261	213	161	127	103	125	54	16	
Sertifikater, obligasjoner, og aksjer	2 983	3 096	2 539	2 446	2 539	2 551	2 889	3 476	
Investeringer i tilknyttede selskaper	163	164	182	267	315	342	382	379	
Investeringer i datterselskaper	347	346	348	345	444	595	595	604	
Utsatt skattefordel	66	53	25	33	10	11	11	8	
Varige driftsmidler holdt for salg	90	71	35	36	45	66	69	75	
Andre eiendeler	13	53							
SUM LANGSIKTIGE EIENDELER/ANLEGGSMIDLER	16 921	16 860	16 950	18 524	19 090	19 732	21 605	21 649	
SUM TOTALE EIENDELER	21 517	22 985	22 838	23 802	25 371	26 749	26 854	27 760	
Gjeld og egenkapital									
Gjeld til kredittinstitusjoner	190	647	-	18	-	-	-	-	
Innskudd fra og gjeld til kunder	11 511	13 248	13 964	14 633	16 445	17 250	17 544	19 269	
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	2 403	977	843	1 331	1 001	1 051	620	317	
Andre forpliktelser			211	224	150	149	104	184	
SUM KORTSIKTIG GJELD	14 104	14 872	15 018	16 206	17 596	18 450	18 268	19 770	
Gjeld til kredittinstitusjoner	640				250	250	250	553	
Fastrenteinnskudd			7	11	45	172	174	122	
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	4 774	5 903	5 691	5 027	4 281	4 624	4 889	3 803	
Finansielle derivater	45	41	60	58	36	27	22	18	
Andre forpliktelser	192	235							
SUM LANGSIKTIG GJELD	5 651	6 179	5 758	5 096	4 612	5 073	5 335	4 496	
SUM GJELD	19 755	21 051	20 776	21 302	22 208	23 523	23 603	24 266	
Sum eierandelskapital	1 031	1 031	1 028	1 453	1 751	1 836	1 888	2 001	
Sum grunnfondskapital	382	415	438	495	556	584	591	643	
Sum øvrig egenkapital	349	488	596	552	856	806	772	850	
SUM EGENKAPITAL	1 762	1 934	2 062	2 500	3 163	3 226	3 251	3 494	
SUM GJELD OG EGENKAPITAL	21 517	22 985	22 838	23 802	25 371	26 749	26 854	27 760	

Tabell 4-2: HSB - Balanse 2012-2019

Balansen er her ført etter note 43 i årsrapportene hos HSB, som splitter mellom kortsiktige og langsiktige poster i mer detaljert grad enn den gjør når balansen først presenteres i årsrapportene.

4.1.3 Kontantstrømoppstilling

I dette delkapitlet presenteres Helgeland Sparebanks kontantstrømoppstillinger i perioden 2012-2019.

Kontantstrømoppstilling (i millioner kr)									
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Endring utlån til kunder	- 347	- 1 119	- 700	- 1 672	- 888	- 850	- 689	- 559	
Renteinnbetalinger på utlån til kunder					690	701	710	801	
Endring innskudd kunder	856	1 739	723	673	1 840	932	278	1 673	
Renteutbetalinger på innskudd fra kunder					- 162	- 170	- 178	- 242	
Endring fordring og gjeld til kredittinstitusjoner					250	-	-	300	
Endring sertifikater og obligasjoner					- 101	- 280	15	- 1 157	
Renteinnbetalinger på sertifikater og obligasjoner					55	54	55	71	
Provisjonsinnbetaling					86	86	89	100	
Utbetalinger fra drift					- 253	- 259	- 266	- 272	
("Tilført fra årets drift") + skatt	184	270	301	319					
Betalt skatt	- 41	- 53	- 52	- 52	- 50	- 52	- 60	- 61	
Andre tidsavgrensninger	- 393	- 197	- 603	- 24	- 31	- 30	- 33	- 15	
A = Netto likviditetsendring fra operasjonelle aktiviteter	259	640	331	708	1 436	132	13	1 757	
Investering i varige driftsmidler	- 42	- 9	- 12	- 14	- 25	- 32	- 9	- 50	
Innbetaling fra salg av varige driftsmidler	1	15	-	5	-	-	8	-	
Langsiktige investeringer i aksjer					- 115	- 174	- 23	- 15	
Innbetaling fra salg langsiktige investeringer i aksjer					23				
Investert i verdipapirer	- 5 721	- 4 609	- 2 383	- 2 215					
Salg verdipapirer	5 511	4 530	3 154	2 534					
Utbytte fra langsiktige investeringer i aksjer					49	44	56	70	
B = Netto likviditetsendring i investering	251	73	759	310	68	162	32	5	
Opptak av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	2 682	2 857	1 965	2 033	2 152	2 883	2 943	2 563	
Tilbakebetaling - utstedt verdipapir	- 2 656	- 3 406	- 2 262	- 1 950	- 3 230	- 2 524	- 3 249	- 3 907	
Emisjon egenkapitalbevis					150				
Opptak ny fondsobligasjon	218	300	-	-	300				
Tilbakekjøp fondsobligasjon					- 77	- 145			
Opptak ansvarlig lånekapital							150	-	
Renteutbetalinger på gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir					- 117	- 99	- 92	- 104	
Renteutbetalinger på ansvarlige lån					- 10	- 14	- 11	- 13	
Utbytte til aksjeeierne	- 35	- 24	- 41	- 48	- 52	- 78	- 83	- 33	
C = Netto likviditetsendring finansiering	209	273	338	35	884	23	342	1 494	
A + B + C = Netto endring likvider i perioden	217	294	90	363	484	7	323	268	
IB likviditetsbeholdning	860	1 077	1 371	1 461	1 098	1 582	1 575	1 252	
UB likviditetsbeholdning	1 077	1 371	1 461	1 098	1 582	1 575	1 252	1 520	
hvorav:									
Kontanter og fordringer på sentralbanker	92	98	103	91	93	87	82	88	
Fordringer på kredittinstitusjoner uten oppsigelsestid	985	1 273	1 358	1 007	1 489	1 488	1 170	1 432	
Likviditetsbeholdning	1 077	1 371	1 461	1 098	1 582	1 575	1 252	1 520	

Tabell 4-3: HSB - Kontantstrømoppstilling 2012-2019

Kontantstrømoppstillingen er hentet fra årsrapportene hos HSB for perioden. Banken endret metode ved oppsett av kontantstrøm i årsrapporten etter 2015, som ga en mer detaljert oppstilling av kontantstrømmen for 2016 og påfølgende år ut perioden.

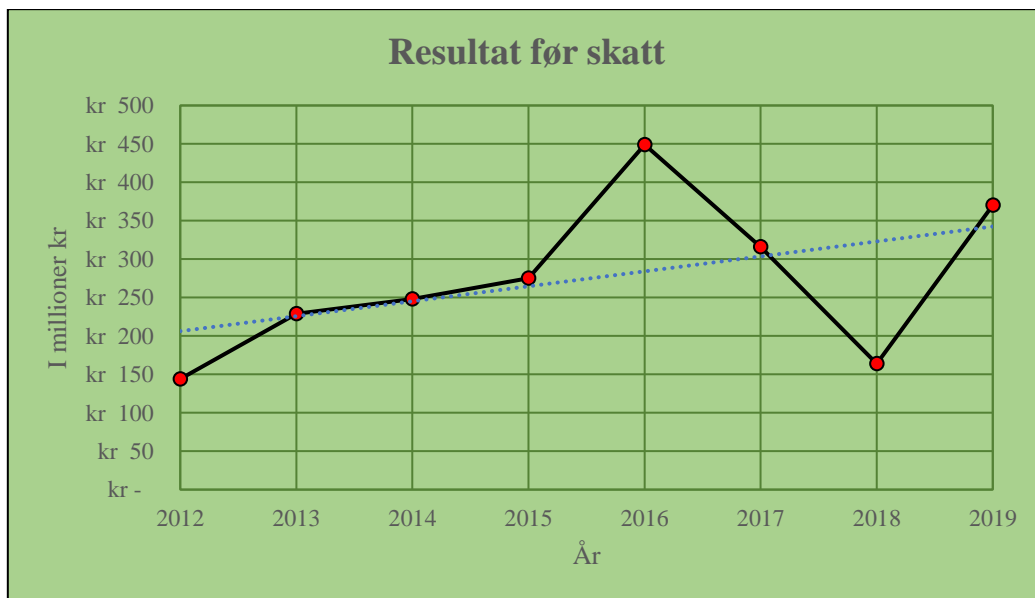
4.2 Analyse av resultatregnskapet – Rentabilitet

I denne delen vil resultatregnskapet dekomponeres, presenteres, og vurderes stykkevis.

Analysen vil starte med å først se på resultatet før skatt for perioden, slik at det etableres et overordnet bilde av bankens lønnsomhet. Deretter vil nøkkeltallene for bankens rentabilitet presenteres og vurderes, både isolert for egen drift og sammenlignet med andre banker.

4.2.1 Resultat før skatt

Den første posten som presenteres nærmere er resultatet før skatt hos banken. Utviklingen i løpet av perioden 2012-2019 er presentert grafisk under.

Figur 4-1: HSB - Resultat før skatt 2012-2019

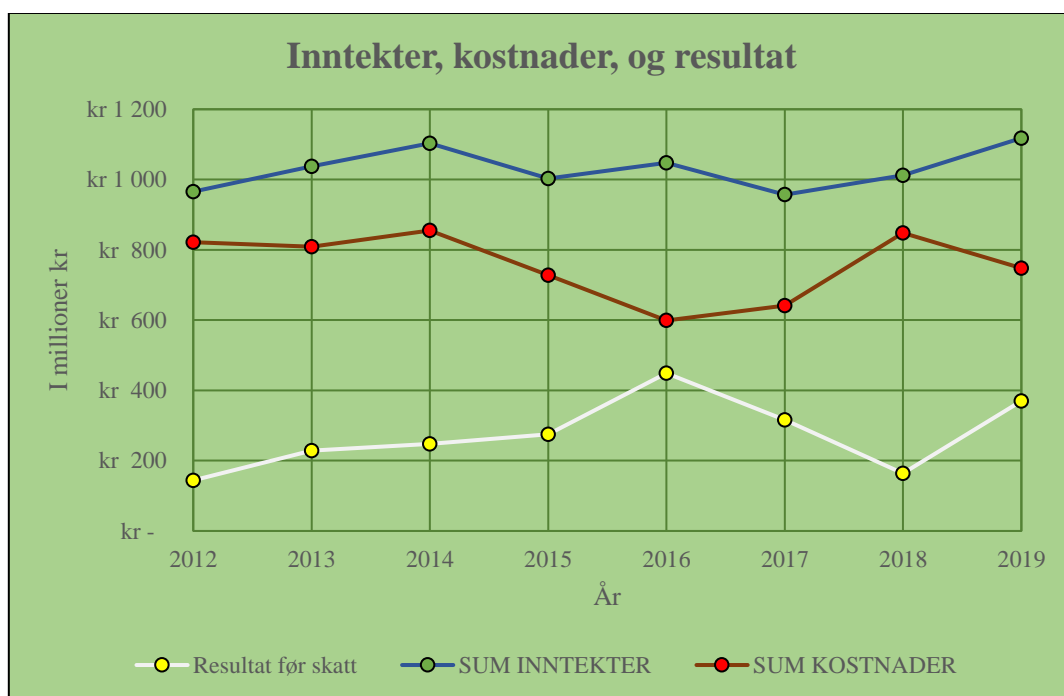
Av resultatoppstillingen og figuren ovenfor vurderes det slik at resultatet har vært varierende i perioden, men alltid positivt. Årene 2012 og 2018 bemerker seg som relativt svake i perioden, med resultat før skatt på kr 144 millioner kroner og kr 164 millioner kroner. I 2016 var resultatet på sitt høyeste, med et resultat på 449 millioner kroner, men her bør det nevnes at 2016 er det eneste året der det oppstår en ekstraordinær inntekt utenfor drift, som i oppgaven klassifiseres som en diversepost/samlepost. Denne posten forbedrer resultatet i 2016 med kr 74 millioner. Denne ekstraintekten i resultatregnskapet kommer av omdanning fra ytelsespensjon til innskuddspensjon hos ansatte med slik ordning (Helgeland Sparebank, 2016 s. 16). Korrigert for denne inntekten er resultatet for 2016 fortsatt økende fra årene før.

Det svake resultatet i 2018 kom av en relativt høy kostnad knyttet til nedskrivning av utlån, garantier, mv. Dette kommenterer vi nærmere i delkapittel 4.2.8. Justert for denne effekten ligger resultatet fortsatt stabilt på en økende trendlinje for banken over perioden.

For å finne de underliggende grunnene til hvorfor resultatet har utviklet seg slik det har gjort vil inntektenes og kostnadenes utvikling i perioden gjøres rede for. Videre vil resultatregnskapet bli «dekomponert», der det redegjøres for enkeltpostene i resultatregnskapet, og ser på utviklingen hos disse.

4.2.2 Sum inntekter og kostnader

Her vil utviklingen av summen inntekter og kostnader hos banken igjennom perioden presenteres. Her inngår også inntekter og kostnader utenfor drift, men skatt tas ikke hensyn til her.

Figur 4-2: HSB - Sum inntekter, kostnader, og resultat 2012-2019

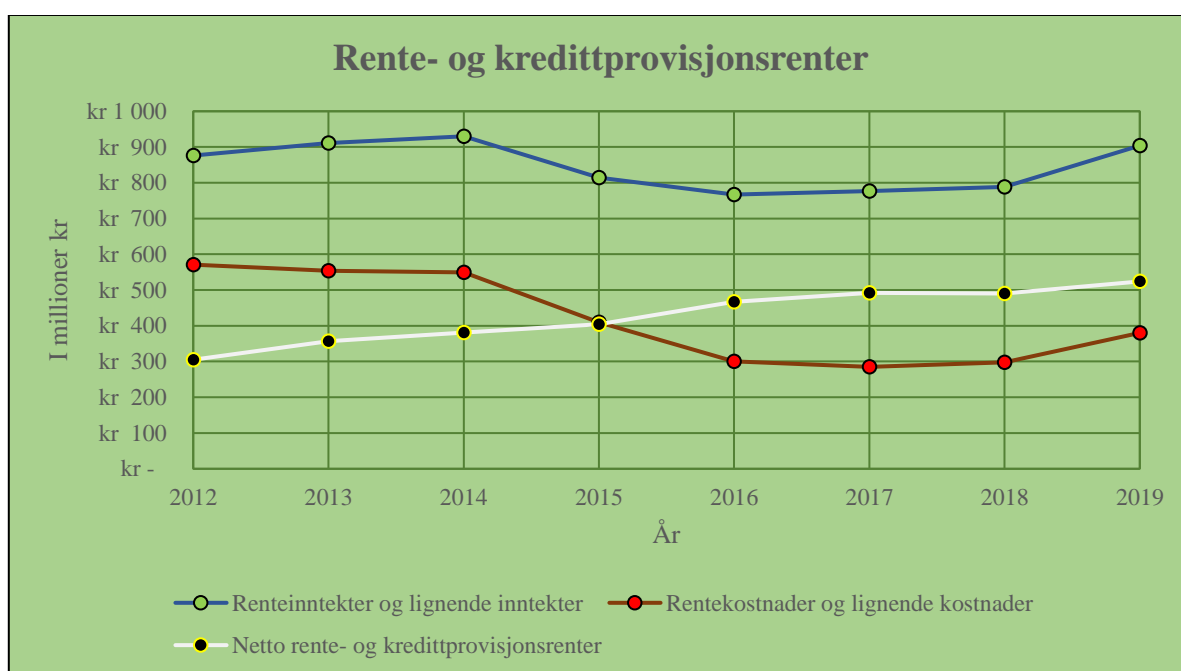
Her sammenlignes summen av inntekter og summen av kostnader som forekommer i perioden. Dersom alle inntekts- og kostnadspostene (uten skatt) i regnskapet stilles mot hverandre, gir de et overordnet bilde over utviklingen i resultatet (før skatt). Summen kostnader er synkende og relativt lavere i årene 2015, -16, og -17, mens inntektene sank i mindre grad disse årene. Utenom disse tre avvikende årene ligger kostnadene nokså stabilt i perioden 2012-2019. Inntektene ser også ut til å ligge på et mindre avvikende nivå i perioden.

Den kraftige kostnadsøkningen i 2018 skyldes primært høye nedskrivninger på utlån, garantier, mv, som også ble nevnt i forrige delkapittel. Dette kommenteres ytterligere i delkapittel 4.2.8.

Det er nå presentert et overordnet bilde over HSBs resultat-, inntekts- og kostnadsbilde, og resultatet vil nå dekomponeres i sine inndelinger i resultatoppstillingen. Den første resultatposten som gjøres rede for er bankens netto rente- og kredittprovisjonsrenter i perioden.

4.2.3 Renteinntekter, rentekostnader, og rentemarginer

Utviklingen i netto rente- og kredittprovisjonsrenter presenteres grafisk nedenfor. Utviklingen i utlånsmarginen hos Helgeland Sparebank gjøres rede for, og sammenlignes med bransjens utvikling i perioden.

Figur 4-3: HSB - Rente- og kredittprovisjonsrenter 2012-2019

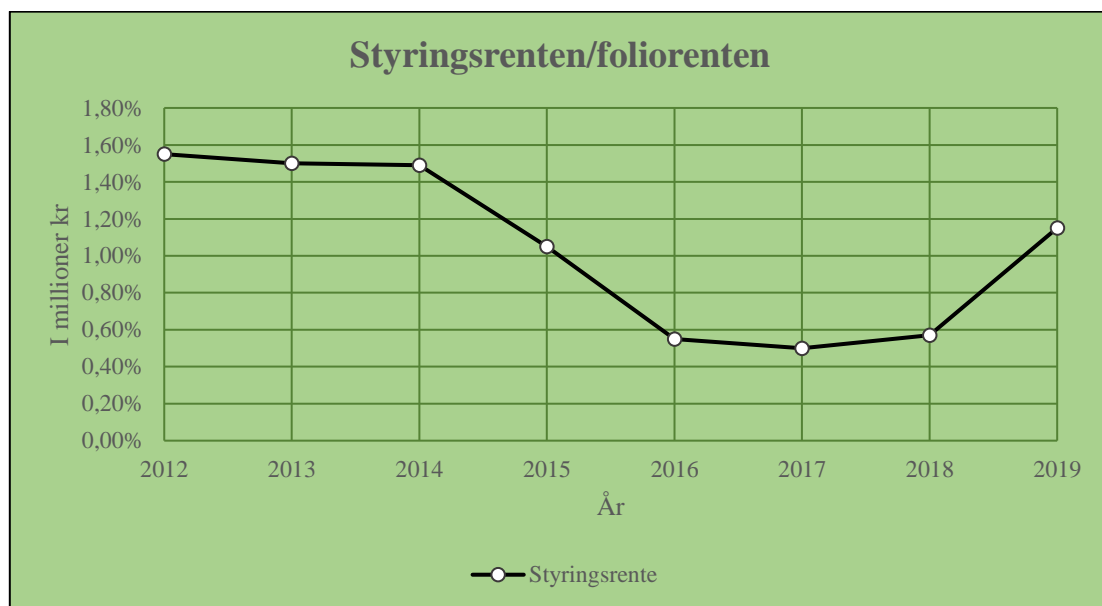
Rente- og kredittprovisjonsrenter innebærer de renteinntekter og -kostnader som banken har som følge av utstedte lån til kunder, i tillegg til de gebyrer som belastes utlånene.

Rentekostnadene på utstedte lån i prosent hos bankene kommer hovedsakelig av den renten banken påkostes for den kapitalen som de låner ut, dvs. kostnadene knyttet til finansiering av utlånet. Helgeland Sparebank har muligheten, igjennom Helgeland Boligkreditt AS

(datterselskap av HSB), å utstede obligasjoner med fortrinnsrett, noe som gir banken lavere innlånskostnader.

Netto rente- og kredittprovisjonsrenter økte stabilt i perioden, som betyr at rentekostnadene ble redusert i større grad enn renteinntektene. Kurven hos både renteinntektene og rentekostnadene er dalende, men kurven er brattere hos rentekostnadene, som øker netto rente- og kredittprovisjonsinntekter. For å ytterligere forklare endringen i renteinntektene og rentekostnadene, vil de ulike faktorene som påvirker inntektene og kostnadene hos bankens utlån gjøres rede for. Slike faktorer er for eksempel styringsrenten, utlånsmengden, og innskuddsrenten. Styringsrenten presenteres først, og hvordan den kan ha hatt effekt på netto rente- og kredittprovisjonsrenter.

4.2.3.1 Styringsrenten, innskuddsrenter, og utlånsrenter

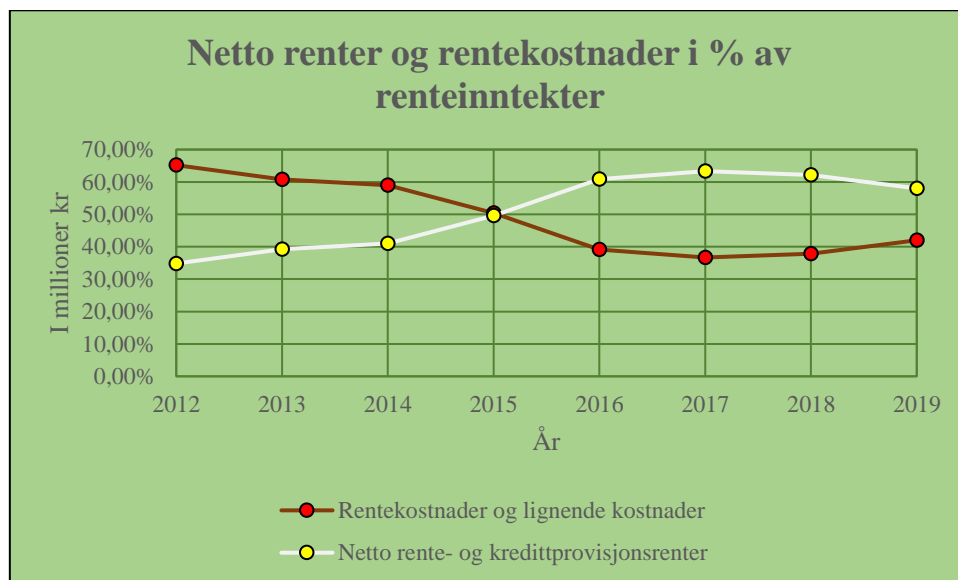
Figur 4-4: Gjennomsnittlig styringsrente per år 2012-2019

Kilde: Norges Bank (2021)

Styringsrenten/foliorenten bestemmer i stor grad den renten bankene setter på sine utlån, og utgjør den renten banken får på sine innskudd hos Norges Bank opp mot en fastsatt kvote. Gjennomsnittlig styringsrente gikk kraftig ned i løpet av perioden 2015-2016, dette i hovedsak på grunn av fallet i oljeprisen og oljeinvesteringene, som påvirket hele den norske økonomien (Norges Bank, 2015). Det kommer frem at fallet i rentekostnadene i perioden følger samme kurve som fallet i styringsrenten. Det vurderes slik at fallet i styringsrenten fører til at bankene reduserer renten gitt på utstedte lån, slik at renteinntektene går ned hvis

man isolerer for utlånsmengde. Rentekostnadene hos bankene går også ned, da renten bankene låner seg imellom også reduseres. Effekten av lavere innskuddsrente som følge av reduksjon i styringsrenten er også relevant, og vil gjennomgå i et senere avsnitt.

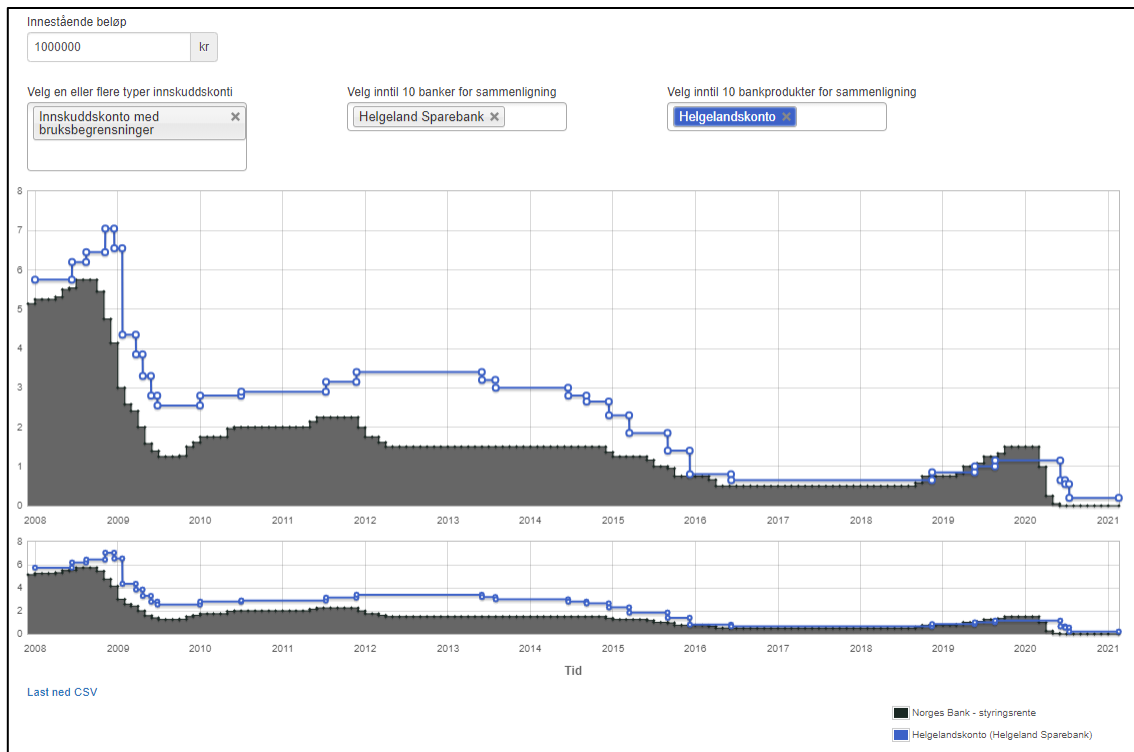
Samtidig som kurven for HSBs renteinntekter følger kurven for styringsrenten i perioden 2015-2016 finner en også samme trend når styringsrenten øker fra år 2018. Økningen i styringsrenten i 2018-2019 førte til at renteinntektene og rentekostnadene økte i 2019. Ved to intervaller mellom 2012-2019 er det forekommet tydelige tegn på at endringer i styringsrenta fører til endringer i renteinntektene og rentekostnadene. Selv om styringsrenten er sentral, er den ikke nok til å forklare endringen i utlånsmarginen hos HSB. Et annet forhold som kan trekkes frem er utviklingen i rentekostnader i prosent av renteinntekten. Siden det antas at styringsrenten endrer renteinntekter og rentekostnader samme vei, vil det være relevant å se hvorvidt endringen fører til en stabil utlånsmargin i prosent av renteinntektene i perioden.

Figur 4-5: HSB - Netto rente- og kredittprovisjonsrenter i prosent av renteinntekter 2012-2019

Av figuren over merkes det at rentekostnadenes andel synker i perioden, og at utlånsmarginen øker. Reduksjonen i andelen rentekostnader kan komme frem av flere forhold, men noe av det mest sentrale som kan trekkes frem er at renteinntektene ble redusert i en lavere grad enn det rentekostnadene ble ved reduksjon av styringsrenten. Utlånsmarginen har derfor økt, noe som fremkommer tydelig av figuren ovenfor som følge av dette. En grunn til at renteinntektene reduseres noe mindre enn rentekostnadene i perioden kan delvis være på grunn av etterslepet banker ofte har for å redusere sine utlånsrenter som følge av kutt i styringsrenta. Selv om banker er pliktig til å varsle seks uker før renteheving, jf. finansavtaleloven § 49 og § 50, gjelder varslingsplikten ikke ved rentereduksjon som kommer kunden til gode, men flere

banker praktiserer begge endringsretningene likt. Ved å se på endringen i innskuddsrenter sammenlignet med endringen i styringsrenten i løpet av årene 2012-2019 hos HSB gir det et bilde over hvordan etterslepet ved rentenedsettelse fungerer.

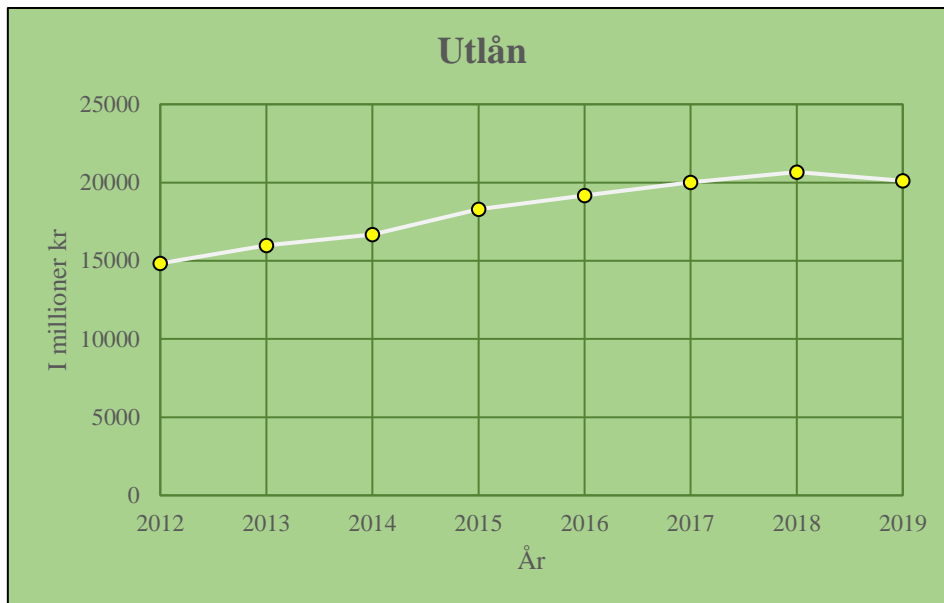

Figur 4-6: HSB - Historiske innskuddsrenter (Helgelandskonto) 2012-2019

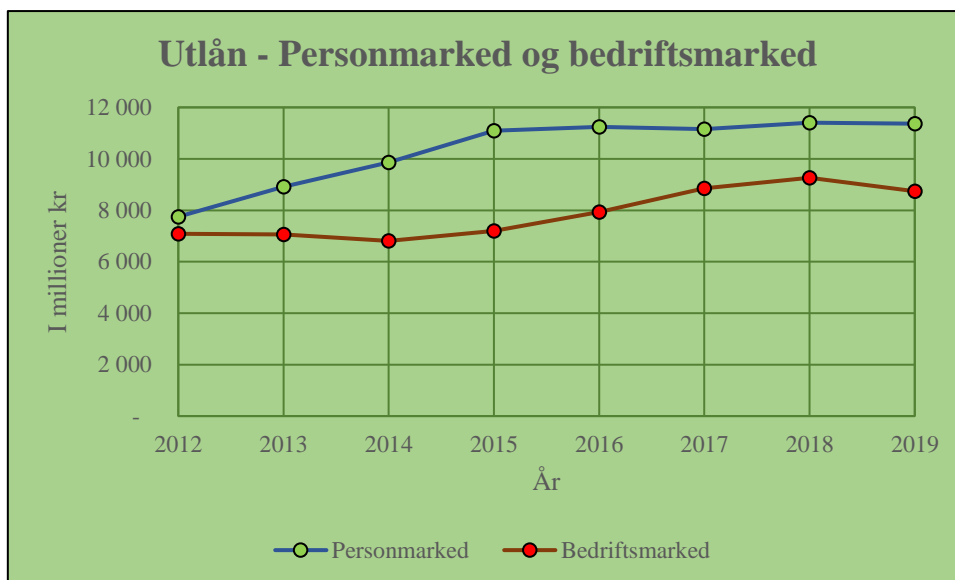
Kilde: Finansportalen (2021b).

Innskuddsrentene har fulgt endringene i styringsrenten nokså tett, men med etterslep, som vises av utklippet ovenfor (øverste diagram viser effektiv rente, nederste diagram viser nominell rente). Uavhengig av retning på endringen i styringsrenten, har HSB et etterslep ved endring av innskuddsrenten. For eksempel merkes det at økningen av innskuddsrentene i 2019 kommer først flere uker etter økningen i styringsrenten. Marginen mellom styringsrenten og innskuddsrenten reduseres kraftig i perioden, noe som betyr at kostnaden knyttet til rentene på kundenes innskudd sammenlignet med den renten banken får på kvoteinnskuddet i Norges Bank ble betydelig mindre.

Et annet forhold som kan forklare endringen i rentekostnader og renteinntekter er utlånsmengden, som viser oss hvor mye den totale summen utlån gitt til kunder har utviklet seg i perioden.

Figur 4-7: HSB - Sum utlån per år 2012-2019

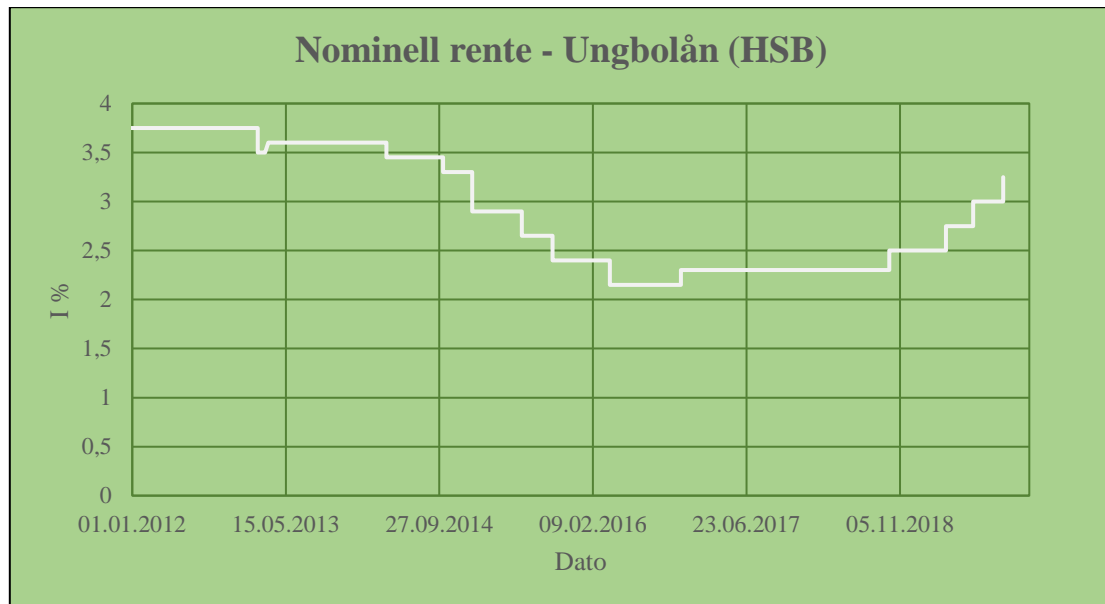

Figur 4-8: HSB - Sum utlån fordelt på person- og bedriftsmarkedet 2012-2019

Et viktig forhold det er verdt å bemerke seg er styringsrentens påvirkning av etterspørselen etter lån. Reduksjon i styringsrenten fører gjerne til større etterspørsel etter lån, som følge av at bankenes utlånsrenter reduseres, noe som gjør det billigere å behandle gjeld. Dette er en ønsket effekt av Norges Banks rentenedsettelse, der aktiviteten i økonomien ønskes økt i perioden(-e) etter rentereduksjonen. Det motsatte skjer ved økning av styringsrenten, når man ønsker å bremse ned økonomien.

Summen utlån øker jevnt i perioden, i en tid der styringsrenten var fallende. Det eneste året utlånsmengden falt var i 2019, men dette var en periode der styringsrenten har økt. Økt

utlånsmengde gitt samme priset rente til kunder og samme rentekostnad vil i teorien øke de totale renteinntektene. Siden det ikke er realistisk at satsene holdes stabilt vil en måtte tolke endringen i prisene på utlånene over perioden. Nedenfor er det innhentet historiske priser fra produktet «Ungbolån/Førstehjemslån» hos Helgeland Sparebank.

Figur 4-9: HSB - Historiske boliglånsrenter (Ungbolån/Førstehjemslån) 2012-2019

Kilde: Finansportalen (2021a)

Boliglånsrenten ser også ut å ha endret seg i takt med endringen av styringsrenten. Hadde utlånsmengden vært stabil i perioden ville summen renteinntekter blitt redusert. Selv med økningen i utlånsmengden i perioden var renteinntektene på utlån redusert i perioden 2015-2016. Det må nevnes at dette er bare et av mange utlånsprodukt HSB tilbyr, og at det finnes store forskjeller i rentemarginene mellom disse.

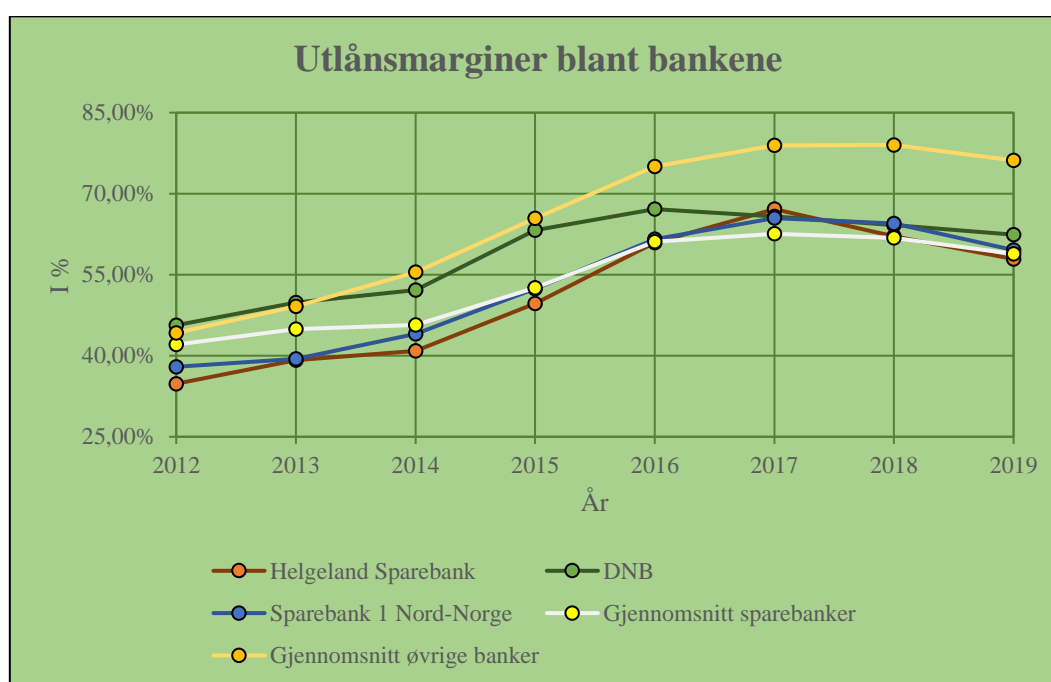
4.2.3.2 Andre bankers utlånsmarginer

Her vil HSBs utlånsmargin i perioden sammenlignes med andre banker, der to banker trekkes frem i større grad ved sammenligningen; DNB og Sparebank 1 Nord-Norge. DNB trekkes særlig frem grunnet sin soleklare enerposisjon i det totale bankmarkedet, mens Sparebank 1 Nord-Norge trekkes frem av geografisk konkurransehensyn. HSB vil også sammenlignes mot de norske bankene samlet under ett, fordelt på sparebanker og øvrige banker

(forretningsbanker). Bankenes utlånsmarginer i perioden 2012-2019 presenteres i tabellform og grafisk nedenfor.

Utlånsmarginer								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Helgeland Sparebank	34,81 %	39,15 %	40,91 %	49,65 %	60,93 %	67,13 %	62,14 %	57,91 %
DNB	45,65 %	49,83 %	52,16 %	63,25 %	67,14 %	65,77 %	64,16 %	62,43 %
Sparebank 1 Nord-Norge	37,95 %	39,39 %	44,05 %	52,37 %	61,56 %	65,47 %	64,51 %	59,54 %
Gjennomsnitt sparebanker	42,07 %	44,90 %	45,69 %	52,57 %	61,10 %	62,57 %	61,79 %	58,88 %
Gjennomsnitt øvrige banker	44,23 %	49,11 %	55,46 %	65,44 %	75,04 %	78,92 %	79,01 %	76,16 %

Tabell 4-4: Utlånsmarginer banker 2012-2019

Figur 4-10: Utlånsmarginer banker 2012-2019

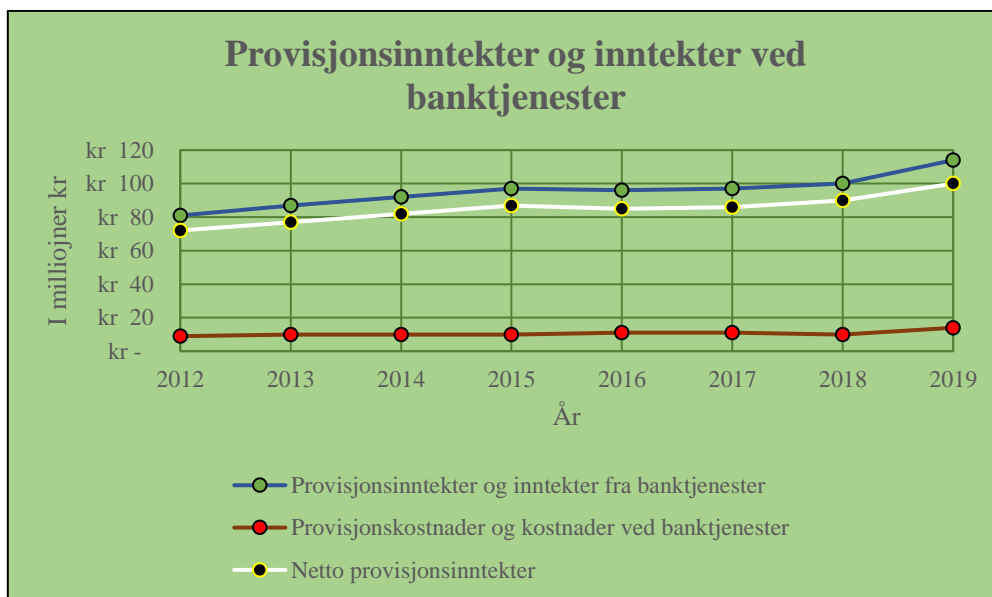
Det første som merkes er at de øvrige bankene har en betydelig høyere utlånsmargin sammenlignet med HSB og gjennomsnittet av samtlige sparebanker. Grunnen bak dette ligger i produktene flere av forretningsbankene har sitt hovedfokus på, da flere av disse ikke tilbyr boliglån, men fokuserer heller på kortsiktige finansieringsløsninger for kundene. Eksempler på slike banker er Santander Consumer Bank, Komplet Bank, og Bank Norwegian. Boliglån har gjerne lavere marginer enn andre låneprodukter, og dette kan forklare hvorfor marginene varierer slik mellom typen banker.⁴

⁴ Boliglån har gjerne lav risiko sammenlignet med andre utlån, grunnet de forutsigbare verdiene og egenskapene boliger innehar. Andre utlånsformer (eks. billån) påfører gjerne større tap ved mislighold, og må derved belastes med høyere risikopremie for kompensasjon for den økte risikoen.

Helgeland Sparebanks utlånsmarginer ligger et godt stykke under gjennomsnittet hos de øvrige bankene i perioden. Gjennomsnittlig utlånsrente for de øvrige bankene i perioden var 65,42%, og 51,58% hos HSB. Sammenlignet med samtlige norske sparebanker har HSB også en svakere utlånsmargin, men ligger tilfredsstillende nærme kurven. Det er spesielt marginene i periodens begynnelse som er svakest sammenlignet med sparebankene, da den i perioden 2012-2014 var betydelig svakere enn hos sparebankene generelt.

Sammenlignet med sin største lokale konkurrent, Sparebank 1 Nord-Norge, er marginene hos bankene nokså like, der Sparebank 1 Nord-Norge ligger i gjennomsnitt et par prosent over HSB i perioden. DNBs utlånsmarginer lå langt over majoriteten av bankene, og la seg rundt andre bankers nivåer ved periodeslutt, men hadde en betydelig høyere margin på sine utlån enn HSB under tidsintervallet 2012-2016.

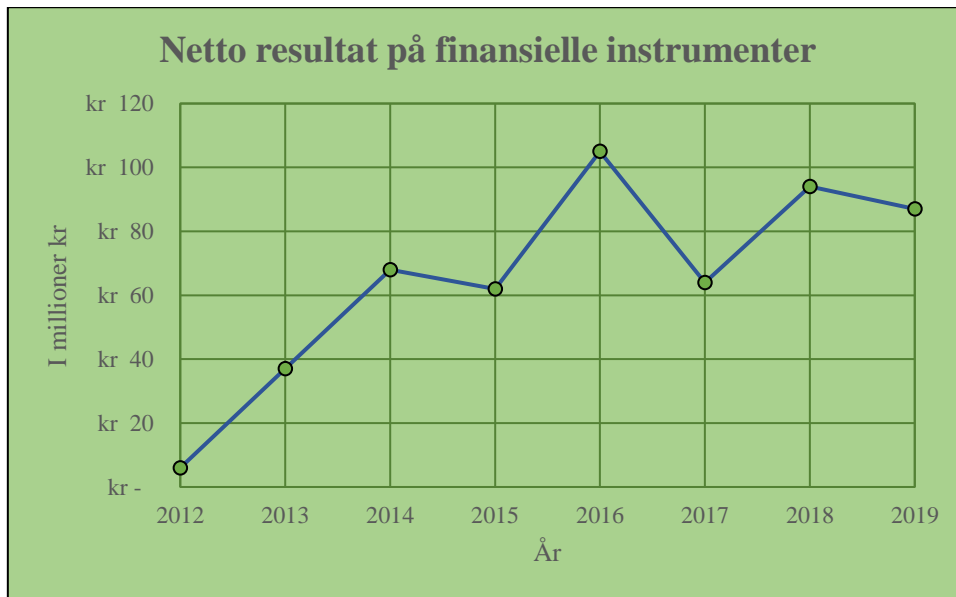
4.2.4 Provisjonsinntekter og provisjonskostnader

Figur 4-11: HSB - Netto provisjonsinntekter 2012-2019

Provisjonsinntekter er de inntektene banken oppnår som følge av gebyrer fra garantiutstedelse, betalingsformidling, og forsikringssalg. Forsikringssalget skjer for Frende Forsikring, der HSB også er deleier. Inntektene har økt i takt med økt kundemasse, mens kostnadene har vært stabile. Netto provisjonsinntekter har da økt tilnærmet like mye som inntektsøkningen i perioden. Ingen ekstraordinære hendelser har oppstått ved denne posten i perioden.

4.2.5 Netto resultat på finansielle instrumenter

Figur 4-12: HSB - Netto resultat på finansielle instrumenter 2012-2019

Netto resultat på finansielle instrumenter innebærer gevinster og tap på finansielle instrumenter, som for eksempel utbytte, urealiserte og realiserte verdiendringer på aksjer, urealiserte verdifall/gevinst på rentebærende verdipapirer, og resultatandeler fra tilknyttede selskaper. Denne resultatposten har variert i perioden, og har økt kraftig fra kr 6 millioner i 2012 til kr 87 millioner i 2019. Aksjeutbyttet økte kraftig ved starten av perioden, og har holdt seg stabilt med en økning på slutten i 2019. Utbytte/resultatandel fra tilknyttede selskaper har hatt stor variasjon i perioden, men har vært positivt, selv om perioden slutter med et svakt resultat på kr 21 millioner fra tilknyttede selskaper sammenlignet med årene før.

Det er aksjeutbytte og resultatandel fra tilknyttede selskaper som utgjør store deler av nettosummen for finansielle instrumenter. Høyest resultat på finansielle instrumenter forekom i 2016, og var på kr 105 millioner. Denne summen består i hovedsak av resultatandelen fra Helgeland Invest (kr 50 millioner), aksjeutbytte (kr 46 millioner), og gevinst ved realisasjon av aksjer/eierposisjon i VISA Europe (kr 14 millioner).

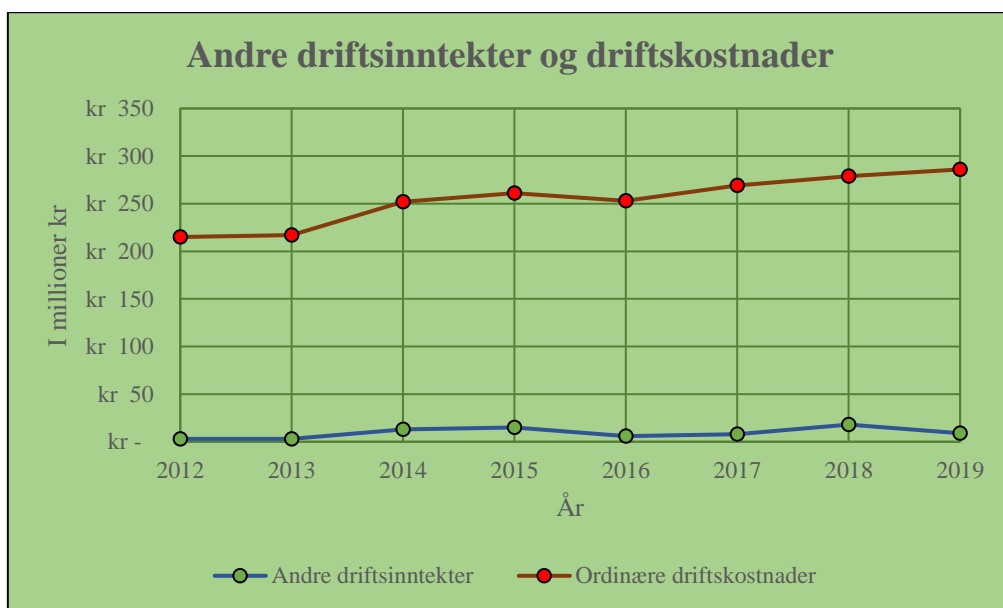
Grunnen til at netto resultat på finansielle instrumenter har økt i perioden er på grunn av økninger i mottatt utbytte og resultatandel fra tilknyttede selskaper. Særlig sistnevnte var bemerkverdig lavere i starten av perioden enn ved dens slutt.

4.2.6 Andre driftsinntekter og driftskostnader

Her gjøres det rede for ordinære driftskostnader, og andre driftsinntekter. Disse resultatpostene er presentert i tabellform og grafisk nedenfor.

Ordinære driftskostnader (i millioner kr)									
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Lønnskostnader	118	115	130	138	127	134	134	138	
IT-kostnader	35	36	40	46	48	52	58	65	
Markedsføring	12	12	12	11	12	12	13	11	
Avskrivninger	14	12	10	12	12	11	12	14	
Driftskostnad faste eiendommer	4	7	5	5	5	6	4	4	
Kjøpte tjenester	3	5	24	18	18	19	30	30	
Andre driftskostnader	29	30	31	32	31	35	28	24	
Sum ordinære driftskostnader	215	217	252	262	253	269	279	286	

Tabell 4-5: HSB - Ordinære driftskostnader 2012-2019

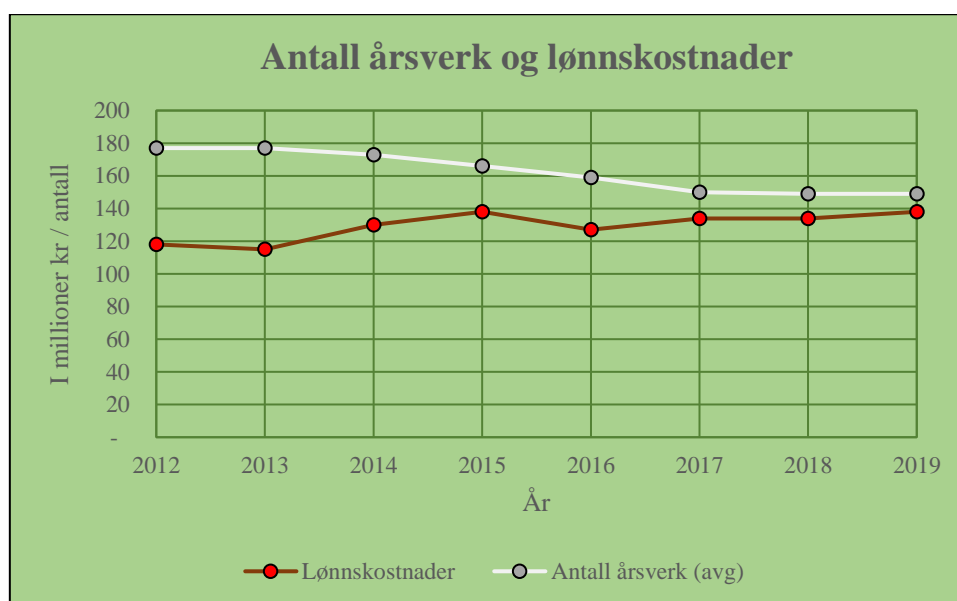
Figur 4-13: HSB - Andre driftsinntekter og driftskostnader 2012-2019

Andre driftsinntekter består av gevinst ved salg av fast eiendom og driftsløsøre, og diverse andre mindre inntektskilder, som for eksempel forvaltningshonorar for boligkreditselskapet. Denne størrelsen har vært stabil i perioden, med mindre endringer enkelte år.

Ordinære driftskostnader inneholder en rekke kostnader som ikke inngår i de tidligere nevnte kostnadene i driften. Her inngår kostnader som lønn og sosiale kostnader, IT-kostnader, markedsføring, avskrivninger, kjøpte tjenester, husleie, osv. De kostnadene som har økt mest i perioden er lønnskostnadene, IT-kostnadene, og kjøpte tjenester. De resterende kostnadene har holdt seg forholdsvis stabile i perioden.

Lønnskostnadene vil utdypes nærmere, og utgjør den største kostnaden av driftskostnadene. I årsrapportene hos HSB er lønnskostnaden splittet i flere poster.

4.2.6.1 Lønnskostnader

Figur 4-14: HSB - Antall årsverk og sum lønnskostnader 2012-2019

Lønnskostnader (i millioner kr) År								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Lønn og honorarer	89	97	101	94	94	95	95	97
Arbeidsgiveravgift	5	6	11	16	16	20	22	23
Pensjonskostnader	18	9	14	16	14	16	14	14
Andre personalkostnader	6	3	4	12	3	3	3	4
SUM	118	115	130	138	127	134	134	138
Arbeidsgiveravgift - sats	5,10 %	5,10 %	5,10 %	5,10 %	14,10 %	14,10 %	19,10 %	19,10 %
Antall årsverk (avg)	177	177	173	166	159	150	149	149
Gjennomsnittlig lønnskostnad per årsverk	502 825	548 023	583 815	566 265	591 195	633 333	637 584	651 007
Endring gjennomsnittlig lønnskostnad p.å-verk i %		8,99 %	6,53 %	-3,01 %	4,40 %	7,13 %	0,67 %	2,11 %

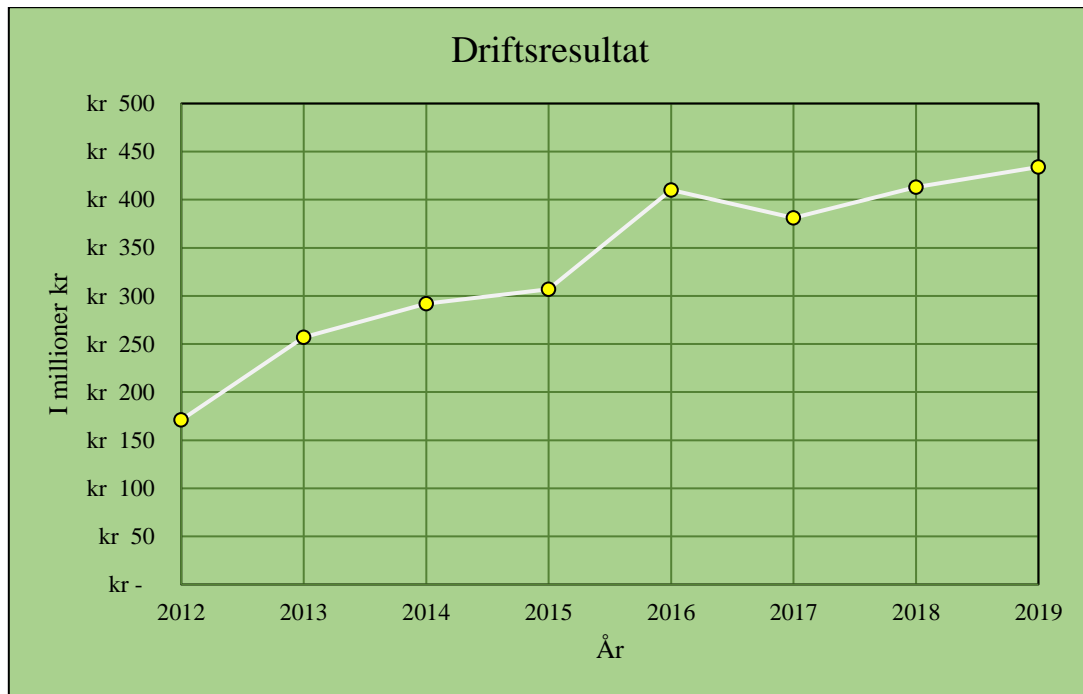
Tabell 4-6: HSB - Lønnskostnader 2012-2019

Lønnskostnadene har økt over perioden, samtidig som banken har gjennomført en gradvis nedbemanning av stabben. I 2017 nedla HSB flere mindre filialer, slik at bare de 4 største besto. Ansatte berørt av nedleggelsene ble tilbudt jobb hos de gjenværende filialene, slik at bemanningen var uberørt av kuttet i fysiske filialer. Selv med en jevn nedbemanning i perioden, har lønnskostnadene økt.

Antallet årsverk er redusert fra 177 til 149. Fallet i antallet årsverk har ikke ført til lavere totale lønnskostnader i perioden, men kostnaden knyttet til lønn og honorarer har holdt seg stabil i perioden. Det som driver lønnskostnadene opp i perioden er endringen i arbeidsgiveravgiften, og innføringen av finansskatt for finansforetak i 2017.

4.2.7 Driftsresultat

Til nå er det gjort rede for resultatpostene som inngår i driftsresultatet. I dette delkapitlet vil utviklingen hos summen av disse postene, som utgjør driftsresultatet, presenteres og vurderes. Driftsresultatet er presentert grafisk under.

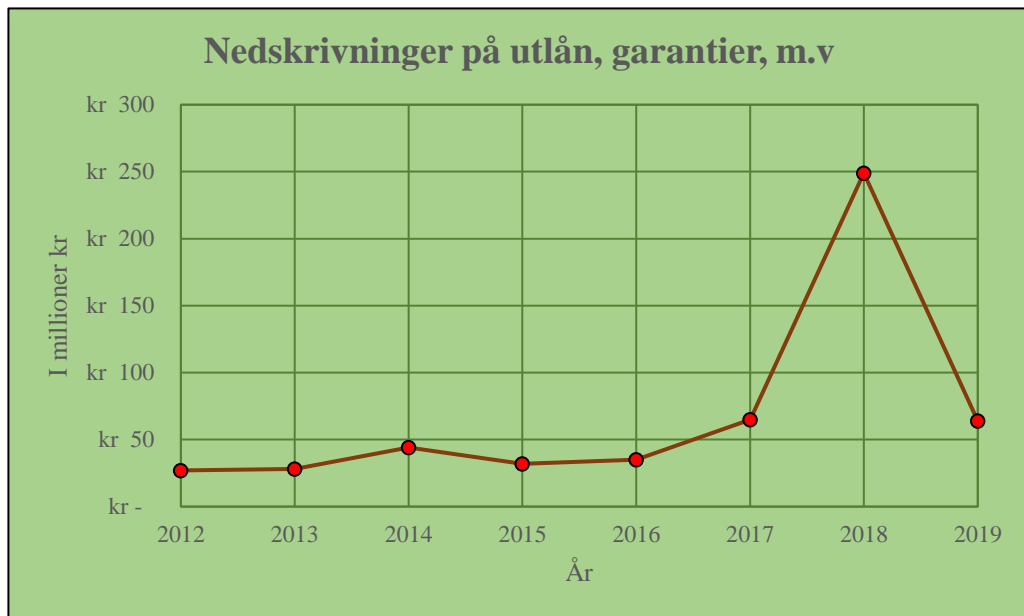
Figur 4-15: HSB - Driftsresultat 2012-2019

Helgeland Sparebanks drift er lønnsom, med positive driftsresultat under hele perioden 2012-2019. Driftsresultatet har økt fra kr 171 millioner i 2012 til kr 434 millioner i 2019.

Sammenlignet med figur 4-1 kommer det frem at det mindre gode resultatet i 2018 ikke er et resultat av dårlig drift. Driften var i 2018 god, og det er dermed ekstraordinære poster utenfor drift som driver resultatet ned.

Driftsresultatet i 2016 er ikke inkludert den ekstraordinære inntektsposteringen knyttet til endringen i pensjonsordning blant enkelte ansatte. Driften fremstår som svært lønnsom her, sammenlignet med tidligere år. Her opplevde HSB positive effekter etter DNB la ned sine filialer på helgelandskysten dette året.

4.2.8 Nedskrivninger, tap på utlån, garantier, mv.

Figur 4-16: HSB - Nedskrivninger, tap på utlån, mv. 2012-2019

I perioden 2012-2019 har nedskrivningene hos HSBs utlån vært stabile, med unntak av 2018, som hadde et langt større utlånstap enn de foregående årene. Det var bedriftssegmentet som sto for en majoritet av nedskrivningene i perioden. I HSBs årsrapport for 2018 står følgende:

Nedskrivninger hittil i år er utgiftsført med 249 mill. kr, herav 138 mill. kr i siste kvartal. Det ble børsmeldt ekstraordinære tap i desember. Avsetningen er relatert til tidligere tapsførte kundegrupper som det ble redegjort for i kvartalspresentasjonene i Q2 og Q3. De aktuelle engasjementene er nå nedskrevet betydelig, men ikke i sin helhet. Banken anser ytterligere nedskrivninger på disse engasjementene som mindre sannsynlig. Tapsavsetningen har redusert bankens beholdning av netto misligholdte og tapsutsatte engasjementer. Avsetningene er knyttet til enkeltengasjement og er ingen indikasjon på en generell forverring i bankens utlånsportefølje. (HSB, 2019, s. 21)

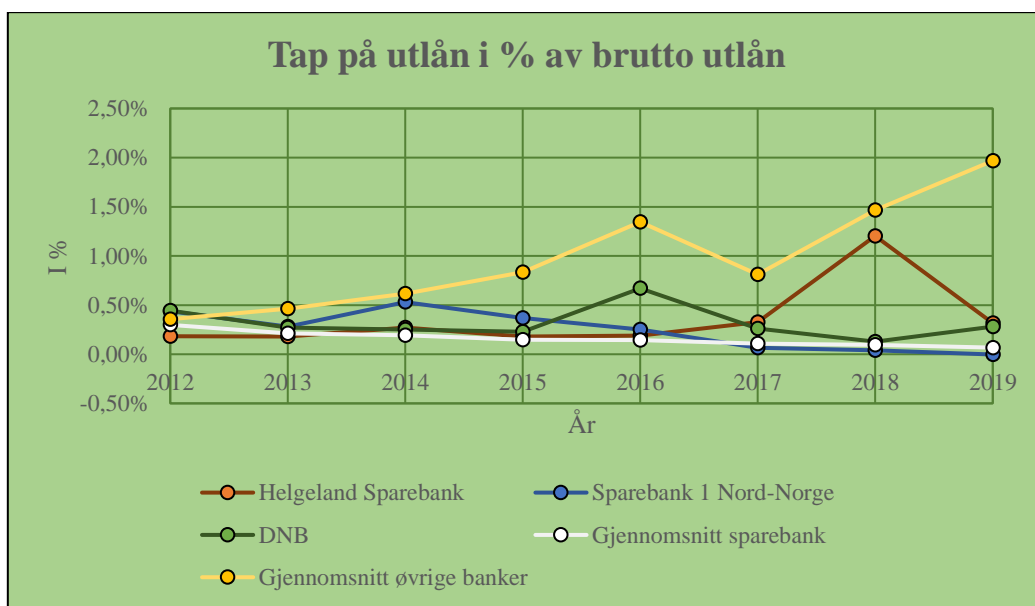
Nedskrivningene oppsto som følge av et knippe større kunder i bedriftssegmentet som slet økonomisk i perioden. I rapporten antas det normale størrelser for posten videre, og dette ser vi stemmer når vi ser på beløpet for 2019 på kr 64 millioner. I prosent av brutto utlån utgjør nedskrivningen i 2018 1,2%. Dette er svært høyt, ikke bare sammenlignet med de norske sparebankene, men også hvis man sammenligner med forretningsbankene. Geografiske faktorer ser ikke ut til å være av betydning her, da de andre sparebankene på Helgeland har lave utlånstap i 2018.

4.2.8.1 Sammenlignet med andre banker

Her vil Helgeland Sparebanks tap på utlån i løpet av perioden 2012-2019 sammenlignes med bankbransjen. Nedenfor er bankers utlånstap i prosent av brutto utlån presentert i tabellform og grafisk.

Tap lån i % av utlån								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Helgeland Sparebank	0,18 %	0,18 %	0,27 %	0,18 %	0,19 %	0,33 %	1,20 %	0,32 %
Sparebank 1 Nord-Norge	0,44 %	0,28 %	0,53 %	0,37 %	0,25 %	0,07 %	0,04 %	0,00 %
DNB	0,44 %	0,27 %	0,25 %	0,23 %	0,67 %	0,26 %	0,13 %	0,28 %
Gjennomsnitt sparebank	0,30 %	0,21 %	0,19 %	0,15 %	0,14 %	0,11 %	0,09 %	0,07 %
Gjennomsnitt øvrige banker	0,36 %	0,46 %	0,61 %	0,84 %	1,35 %	0,81 %	1,47 %	1,97 %

Tabell 4-7: Tap på utlån i prosent av utlån, banker 2012-2019

Figur 4-17: Tap på utlån i prosent av utlån, banker 2012-2019

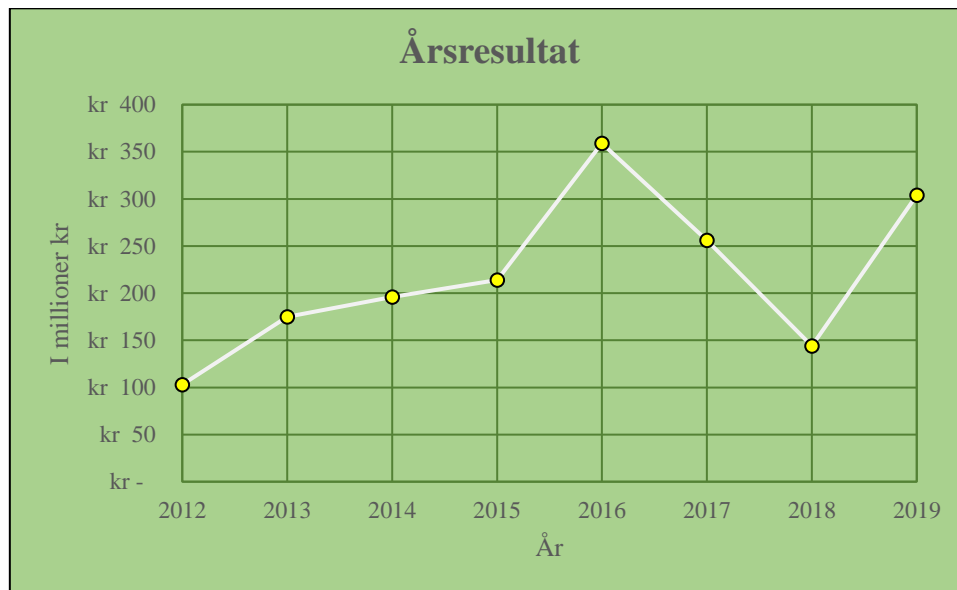
Gjennomsnittlig netto bokførte tap i prosent av utlån for sparebankene var i 2018 på 0,09%. For forretningsbankene var gjennomsnittet av denne posten 1,47%. Her spriker det mye mellom forretningsbankene, der eksempelvis DNB Bank ASA hadde netto bokførte tap på 0,13% av sine utlån, Bank Norwegian AS et netto tap på 2,6%, og MyBank ASA et netto tap på 6,5%. Vi vil vurdere det slik at de store avvikene mellom forretningsbankene oppsto som følge av sprik mellom bankene og deres tilbud av utlånsprodukter, som vil av sin natur ha svært varierte risikoprofiler med tanke på mislighold.

Trenden igjennom perioden ser ut til å være at netto tap på utlån hos Helgeland Sparebank lå litt over landsgjennomsnittet for norske sparebanker, men vi kan ikke konkludere at banken har større tap enn bransjestandarden i perioden, grunnet store variasjoner i løpet av perioden

sammenlignet med bransjen. Vi vurderer det slik at bankens utlånspraksis og praksis for tapsføring av utlån ikke varierer i stor grad sammenlignet med bransjen som helhet.

4.2.9 Oppsummering regnskapspresentasjon

I dette delkapitlet vil redegjørelsen av resultatoppstillingens poster oppsummeres, i lys av hvorvidt banken er lønnsom eller ikke.

Figur 4-18: HSB - Årsresultat 2012-2019

Helgeland Sparebank er en bank som drives lønnsomt, som kan vise til positive drifts- og årsresultat i hele perioden 2012-2019. Med unntak av ekstraordinære hendelser i 2016 og 2018 har banken som helhet hatt en stabil vekst igjennom hele perioden. Justert for disse ekstraordinære hendelsene er veksten i lønnsomheten fortsatt stabil. Det må også nevnes at disse hendelsene var engangstilfeller som ikke er driftsavhengige.

Bankens utlån økte sin lønnsomhet i perioden med økningen i utlånsmarginen. Dette vurderes i stor grad å være et resultat av flere reduksjoner i styringsrenten i løpet av perioden, i tillegg til at banken har redusert kostnadene i større grad enn inntektene etter endringene i styringsrenten.

De neste delkapitlene vil presentere og analysere de ulike nøkkeltallene for lønnsomhet gjort rede for i delkapittel 2.3.1 og dets underkapitler. Bruken av nøkkeltall gir et dypere bilde av lønnsomheten, og muliggjør sammenligning av lønnsomhetsindikatorer på tvers av banker.

4.2.10 Nøkkeltallsanalyse

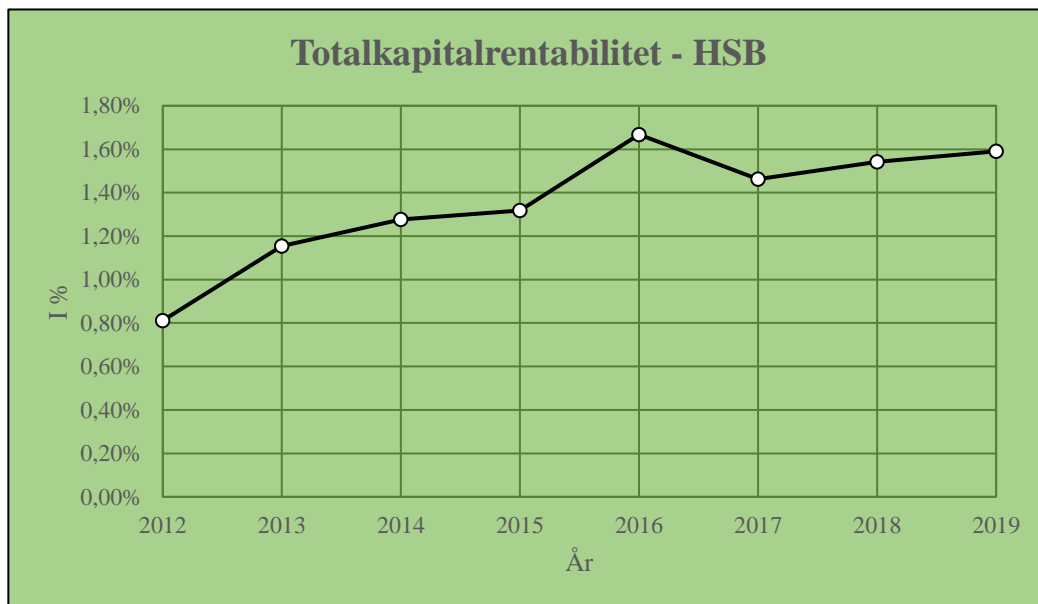
I dette delkapitlet vil Helgeland Sparebanks lønnsomhet vurderes ved bruk av en rekke nøkkeltall for rentabiliteten i perioden. Det er i hovedsak nøkkeltallene totalkapitalrentabilitet, resultatgrad, kapitalens omløpshastighet, egenkapitalrentabilitet, og utlånsmargin som vil analyseres. Utlånsmarginen ble gjort rede for i delkapittel 4.2.3.

4.2.10.1 Totalkapitalrentabilitet

Med unntak av 2016 har ingen resultatregnskap i perioden oppført finansinntekter utenfor postene som inngår i driftsresultatet. I beregningene av totalkapitalrentabiliteten benyttes driftsresultatet videre. I beregningene nedenfor inngår ikke den ekstraordinære inntektseffekten i 2016 ved beregningen av totalkapitalrentabiliteten, da denne ligger utenfor driftsresultatet.

Totalkapitalrentabilitet								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Driftsresultat	171	257	292	307	410	381	413	434
Gjennomsnittlig totalkapital	21 074	22 252	22 883	23 291	24 587	26 060	26 792	27 297
Totalkapitalrentabilitet	0,81 %	1,15 %	1,28 %	1,32 %	1,67 %	1,46 %	1,54 %	1,59 %

Tabell 4-8: HSB - Totalkapitalrentabilitet 2012-2019

Figur 4-19: HSB - Totalkapitalrentabilitet 2012-2019

Totalkapitalrentabiliteten var økende i perioden, fra 0,81% i 2012 til 1,59% i 2019. Justert for den ekstraordinære inntekten i 2016 er totalkapitalrentabiliteten 1,67%, som fortsatt står som høyeste totalkapitalrentabilitet i perioden.

4.2.10.1.1 Sammenlignet med bransjen

Totalkapitalrentabilitet								
	År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Helgeland Sparebank	0,81 %	1,15 %	1,28 %	1,32 %	1,67 %	1,46 %	1,54 %	1,59 %
Sparebank 1 Nord-Norge	1,25 %	1,68 %	1,50 %	1,30 %	2,20 %	2 %	1,70 %	2,80 %
DNB Bank ASA	1,22 %	1,09 %	1,30 %	1,30 %	1,20 %	1,10 %	1,10 %	1,60 %
Danske Bank Norge ASA	-0,90 %	-1,00 %	1,00 %	1,00 %	1,00 %	1 %	0,90 %	0,90 %
Nordea Bank Norge ASA	1,10 %	1,00 %	1,10 %	1,20 %	1,50 %			
Gjennomsnitt sparebanker	1,08 %	1,23 %	1,20 %	1 %	1,30 %	1,20 %	1,20 %	1,40 %
Gjennomsnitt øvrige banker	1,57 %	1,70 %	1,30 %	1,10 %	2,00 %	1,30 %	-0,90 %	0,50 %

Tabell 4-9: Totalkapitalrentabilitet banker 2012-2019

Totalkapitalrentabiliteten blant norske banker var gjennomsnittlig stabil i perioden. Hos sparebankene holdt rentabiliteten seg rundt 1,2%. Helgeland Sparebank startet perioden svakt sammenlignet med bransjegjennomsnitt, men hadde i periodens slutt en totalkapitalrentabilitet over bransjegjennomsnittet.

Nærmeste geografiske konkurrent, Sparebank 1 Nord-Norge, hadde i perioden svært solide tall sammenlignet med bankbransjen og HSB. I 2019 var bankens totalkapitalrentabilitet 2,8%, rundt 1,2% høyere enn HSB. Bare ett år i perioden har HSB en høyere totalkapitalrentabilitet enn Sparebank 1 Nord-Norge, men forskjellen er svært liten. I 2015 har HSB en totalkapitalrentabilitet på 1,32%, noe som var 0,02% høyere enn Sparebank 1 Nord-Norge.

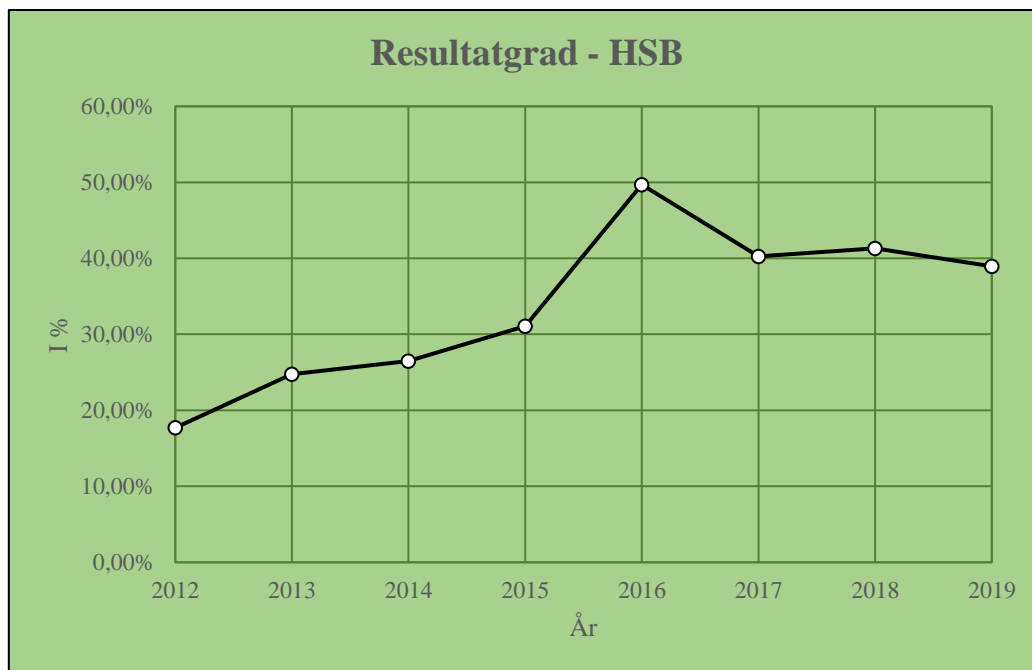
Norges største bank, DNB, hadde en totalkapitalrentabilitet som lå stabilt rundt landsgjennomsnittet for norske sparebanker. HSB hadde høyere totalkapitalrentabilitet enn DNB i 2013, 2015, 2016, 2017, og 2018, men variasjonen mellom bankenes totalkapitalrentabilitet er liten.

Sammenlignet med norskdrivne utenlandske banker (NUF) som Danske Bank og Nordea Bank har også Helgeland Sparebank stille med gode resultater. HSB hadde en høyere totalkapitalrentabilitet enn Danske Bank igjennom hele perioden 2012-2019, og lå også nær eller over Nordea Bank.

Totalkapitalrentabiliteten dekomponeres i de to neste delkapitlene i resultatgrad og kapitalens omløpshastighet. Multipliseres disse gir de totalkapitalrentabiliteten hos bankene.

4.2.10.2 Resultatgrad

Teorigrunnlaget for nøkkeltallet er gjort rede for i delkapittel 2.3.1.3. Resultatgraden i perioden 2012-2019 er presentert grafisk og ved tabelloppstilling nedenfor.

Figur 4-20: HSB - Resultatgrad 2012-2019

Resultatgrad								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Driftsinntekter	966	1 038	1 103	988	974	946	1 000	1 114
Driftsresultat	171	257	292	307	410	381	413	434
Resultatgrad	17,70 %	24,76 %	26,47 %	31,07 %	42,09 %	40,27 %	41,30 %	38,96 %

Tabell 4-10: HSB - Resultatgrad 2012-2019

Driftsinntektene i perioden har vært variable og ikke økt i like stor grad som driftsresultatet gjorde. Dette har ført til at resultatgraden har økt mellom 2012-2019. Høyeste resultatgrad i perioden var på 42,09% i 2016, mens laveste resultatgrad var på 17,7% i 2012.

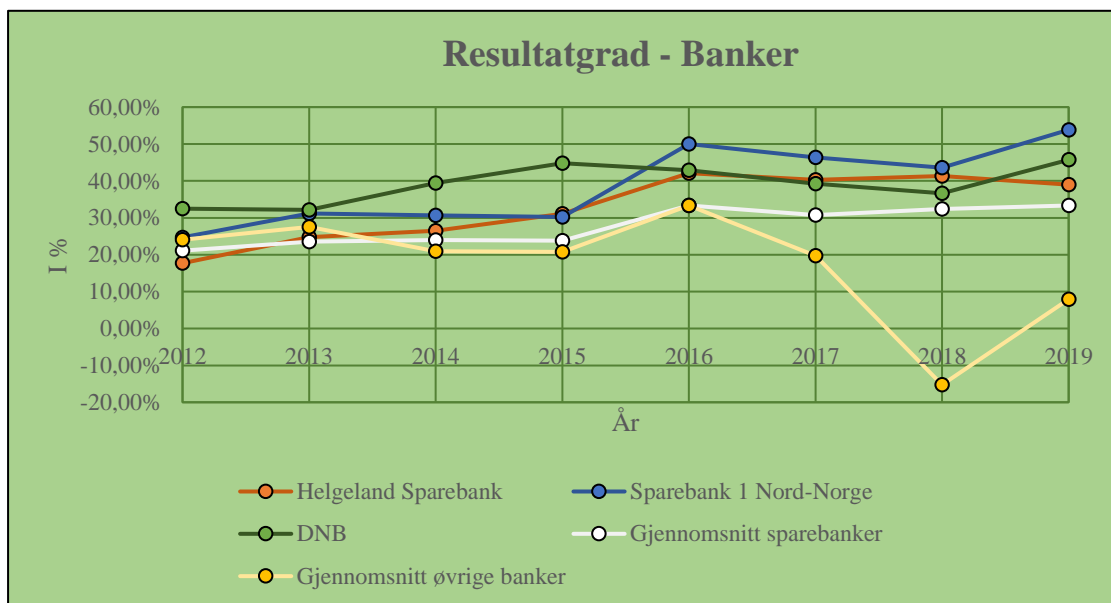
Økningen i total kapitalrentabiliteten skyldes en sterk økning av resultatgraden i perioden. Denne økningen er større en reduksjonen av kapitalens omløpshastighet i perioden, som gjøres rede for i delkapittel 4.2.10.3.

Resultatgraden hos HSB vil vurderes opp mot bankbransjen i neste delkapittel.

4.2.10.2.1 Sammenlignet med bransjen

Resultatgrad								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Helgeland Sparebank	17,70 %	24,76 %	26,47 %	31,07 %	42,09 %	40,27 %	41,30 %	38,96 %
Sparebank 1 Nord-Norge	24,70 %	31,17 %	30,61 %	30,23 %	50,00 %	46,34 %	43,59 %	53,85 %
DNB	32,45 %	32,15 %	39,39 %	44,83 %	42,86 %	39,29 %	36,67 %	45,71 %
Gjennomsnitt sparebanker	21,09 %	23,52 %	24,00 %	23,81 %	33,33 %	30,77 %	32,43 %	33,33 %
Gjennomsnitt øvrige banker	24,04 %	27,51 %	20,97 %	20,75 %	33,33 %	19,70 %	-15,25 %	7,94 %

Tabell 4-11: Resultatgrad banker 2012-2019

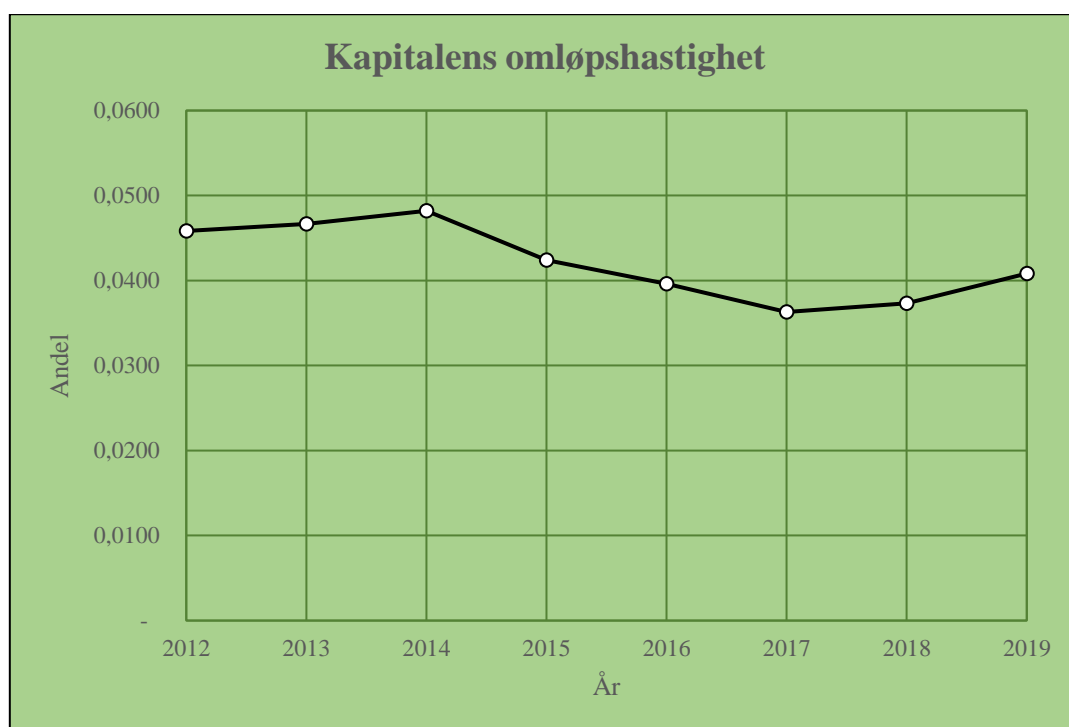
Figur 4-21: Resultatgrad banker 2012-2019

Sammenlignet med andre banker var resultatgraden hos HSB god. Både DNB og Sparebank 1 Nord-Norge hadde høyere resultatgrad enn HSBs ved slutten av perioden, men ved enkelte år hadde HSB høyere resultatgrad. Resultatgraden hos HSB har ligget over gjennomsnittet for norske sparebanker hvert år utenom 2012.

Det tyder på at Sparebank 1 Nord-Norge, i likhet med HSB, nøt godt av DNBs nedleggelse av sine bankfilialer på Helgeland og resten av Nord-Norge. I 2016 hadde Sparebank 1 Nord-Norge en resultatgrad på 50%, som var høyere enn HSB. Også etter året 2016 hadde banken en høyere resultatgrad enn HSB.

DNB hadde også høy resultatgrad i perioden 2012-2019. I første halvdel av perioden lå banken et godt stykke over sparebankene, de øvrige bankene, og HSB. Etter 2016 og restruktureringen av tilbudet av filialer hadde banken en lavere resultatgrad enn HSB, til periodens slutt der resultatgraden igjen tok seg opp til et nivå over HSBs.

4.2.10.3 Kapitalens omløpshastighet

Figur 4-22: HSB - Kapitalens omløpshastighet 2012-2019

Kapitalens omløpshastighet								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gjennomsnittlig totalkapital	21 074	22 252	22 883	23 291	24 587	26 060	26 792	27 297
Driftsinntekt	966	1 038	1 103	988	974	946	1 000	1 114
Kapitalens omløpshastighet	0,0458	0,0466	0,0482	0,0424	0,0396	0,0363	0,0373	0,0408

Tabell 4-12: HSB - Kapitalens omløpshastighet 2012-2019

Kapitalens omløpshastighet har svekket seg i løpet av perioden. Funnene gjort i delkapittel 4.2.3.1 forklarer hvorfor dette nøkkeltallet er blitt svakere. I hovedsak har reduksjonen i utlånsrenten ført til at inntektene på utlånene ble redusert over perioden, mens summen utlån har økt, som berører totalkapitalen (forvaltningskapitalen). Selv om kapitalens omløpshastighet har svekket seg i perioden, utgjør dette en svært liten endring sammenlignet med endringen i resultatgraden. Inngående og utgående verdier hos kapitalens omløpshastighet var 4,6% og 4,1%, mens resultatgradens inngående og utgående verdier var 17,7% og 38,96%. Økningen i resultatgraden er derved mye større enn reduksjonen i omløpshastigheten, som førte til at totalkapitalrentabiliteten økte.

Utviklingen i kapitalens omløpshastighet vil kunne sammenlignes med bransjen for å se om det eksisterer avvik mellom HSB og bankbransjen for dette nøkkeltallet.

4.2.10.3.1 Sammenlignet med bransjen

Kapitalens omløpshastighet								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Helgeland Sparebank	0,046	0,047	0,048	0,042	0,040	0,036	0,037	0,041
Sparebank 1 Nord-Norge	0,051	0,054	0,049	0,043	0,044	0,041	0,039	0,052
DNB	0,038	0,034	0,033	0,029	0,028	0,028	0,030	0,035
Gjennomsnitt sparebanker	0,051	0,052	0,050	0,042	0,039	0,039	0,037	0,042
Gjennomsnitt øvrige banker	0,065	0,062	0,062	0,053	0,060	0,066	0,059	0,063

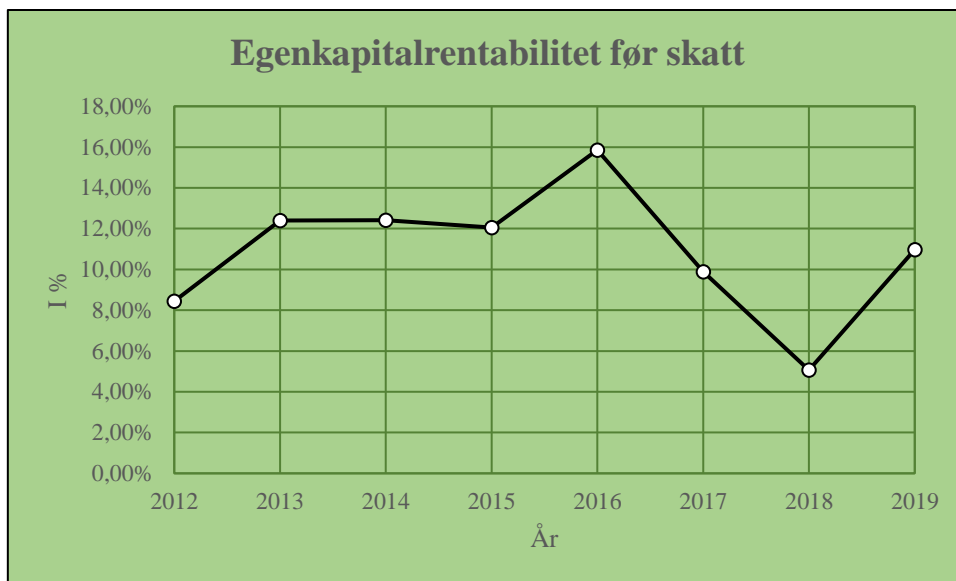
Tabell 4-13: Kapitalens omløpshastighet banker 2012-2019

I årene 2015, 2016, og 2017 falt omløpshastigheten hos flere av bankene som et resultat av reduksjonen i styringsrenten disse årene. Av økningen i styringsrenten i 2018 og 2019 økte da kapitalens omløpshastighet. Grunnen til dette ble forklart i forrige delkapittel, der reduserte utlånsrenter fører til høyere etterspørsel av lån, og redusert andel driftsinntekter som andel av total kapitalen. De fleste bankene fulgte trenden igjennom perioden jevnt.

Helgeland Sparebanks omløpshastighet på kapitalen lå jevnt rundt sparebankenes gjennomsnitt i perioden. Sammenlignet med Sparebank 1 Nord-Norge var omløpshastigheten svak, mens mot DNB var HSBs omløpshastighet god. Dette kommer mest sannsynlig av at DNB er en mye større bank, målt i forvaltningskapital, og driver med en rekke andre aktiviteter i større grad enn HSB.

4.2.10.4 Egenkapitalrentabilitet

Her gjøres det rede for egenkapitalrentabiliteten før og etter skatts utvikling i perioden 2012-2019. Egenkapitalrentabiliteten presenteres grafisk og i tabellform nedenfor. Først presenteres egenkapitalrentabiliteten før skatt, etterfulgt av egenkapitalrentabiliteten etter skatt.

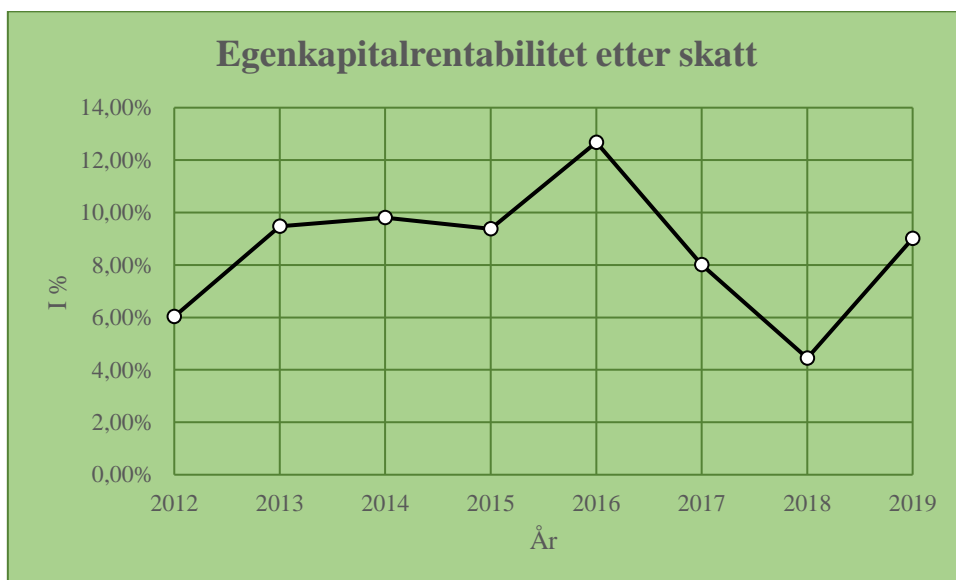

Figur 4-23: HSB - Egenkapitalrentabilitet før skatt 2012-2019

Egenkapitalrentabilitet før skatt									
År		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Resultat før skatt		144	229	248	275	449	316	164	370
Gjennomsnittlig egenkapital		1 707	1 848	1 998	2 281	2 832	3 195	3 239	3 373
Egenkapitalrentabilitet før skatt		8,44 %	12,39 %	12,41 %	12,06 %	15,86 %	9,89 %	5,06 %	10,97 %

Tabell 4-14: HSB - Egenkapitalrentabilitet før skatt 2012-2019

Egenkapitalrentabiliteten etter skatt presenteres nedenfor grafisk og i tabellform.

Figur 4-24: Egenkapitalrentabilitet etter skatt 2012-2019

Egenkapitalrentabilitet etter skatt								
<i>År</i>	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Årsresultat	103	175	196	214	359	256	144	304
avg.EK	1 707	1 848	1 998	2 281	2 832	3 195	3 239	3 373
Egenkapitalrentabilitet etter skatt	6,03 %	9,47 %	9,81 %	9,38 %	12,68 %	8,01 %	4,45 %	9,01 %

Tabell 4-15: HSB - Egenkapitalrentabilitet etter skatt 2012-2019

Egenkapitalrentabiliteten vurderes å ha vært varierende i perioden, med toppunkt i 2016 og minimumspunkt i 2018. Grunnene bak disse ekstremalpunktene er gjort rede for i tidligere delkapitler, der det pekes på to separate ekstraordinære hendelser utenfor drift disse årene. På konsernnivå har HSB egenkapitalavkastningsmål på minimum 10% etter skatt, og dette målet nås bare en gang i løpet av perioden, i 2016. Egenkapitalrentabiliteten har derfor vært svakere enn banken selv har satt som mål i perioden.

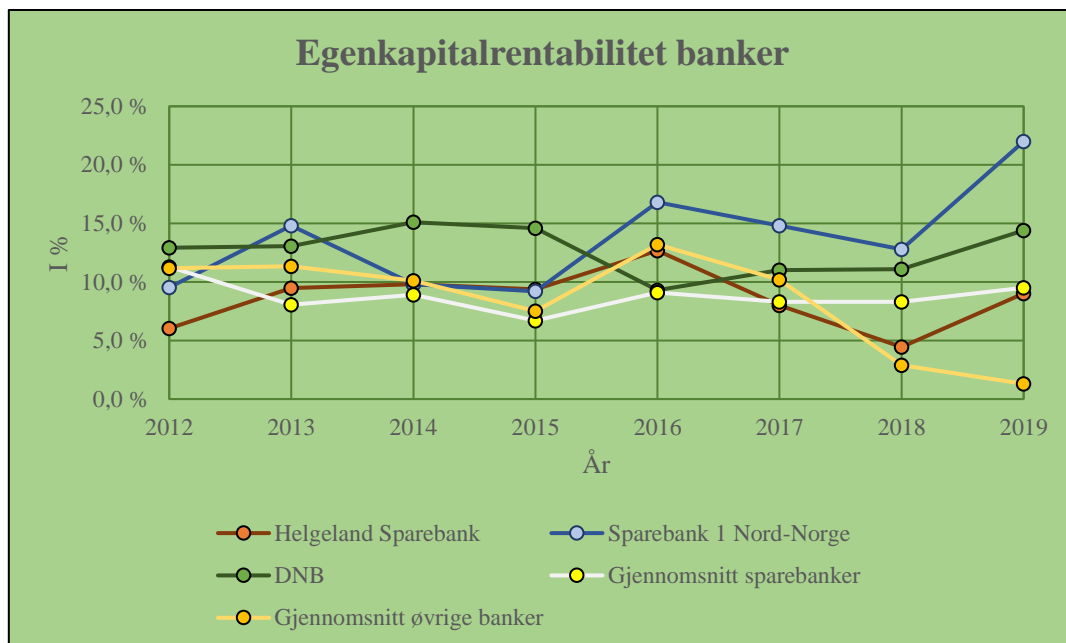
Egenkapitalen har økt jevnt i perioden, mens resultatet før og etter skatt har vært varierende, men har en helhetlig økende trend. Egenkapitalrentabiliteten holdt et relativt stabilt nivå mellom 2013-2018, dersom man korrigerer for de ekstraordinære hendelsene. Videre vil det være av interesse å måle HSBs egenkapitalrentabilitet opp mot resten av bankbransjen, for å se om bankens utvikling varierer fra bransjen, og for å vurdere om bankens avkastning på egenkapitalen er tilfredsstillende målt mot lignende virksomheter.

4.2.10.4.1 Sammenlignet med bransjen

Her vil egenkapitalrentabiliteten hos Helgeland Sparebank sammenlignes med resten av bankbransjen. Det tas utgangspunkt i egenkapitalrentabiliteten etter skatt. Nedenfor er egenkapitalrentabiliteten hos bankene presentert i tabellform og grafisk.

Egenkapitalrentabilitet								
<i>År</i>	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Helgeland Sparebank	6,0 %	9,5 %	9,8 %	9,4 %	12,7 %	8,0 %	4,4 %	9,0 %
Sparebank 1 Nord-Norge	9,5 %	14,8 %	9,8 %	9,2 %	16,8 %	14,8 %	12,8 %	22,0 %
DNB	12,9 %	13,1 %	15,1 %	14,6 %	9,3 %	11,0 %	11,1 %	14,4 %
Gjennomsnitt sparebanker	11,3 %	8,1 %	8,9 %	6,7 %	9,1 %	8,3 %	8,3 %	9,5 %
Gjennomsnitt øvrige banker	11,2 %	11,3 %	10,1 %	7,5 %	13,2 %	10,2 %	2,9 %	1,3 %

Tabell 4-16: Egenkapitalrentabilitet banker 2012-2019

Figur 4-25: Egenkapitalrentabilitet banker 2012-2019

Sammenlignet med andre banker har Helgeland Sparebank hatt en svakere rentabilitet på egenkapitalen over perioden. Spesielt målt opp mot bankens to største konkurrenter, Sparebank 1 Nord-Norge og DNB, var banken relativt svak. Sparebank 1 Nord-Norge kunne vise til svært god rentabilitet på sin egenkapital i andre halvdel av perioden, mens DNB hadde relativt høy egenkapitalrentabilitet over hele perioden.

Gjennomsnittlig avkastning på egenkapitalen hos sparebankene var varierende, men holdt seg innenfor et intervall på 8,1% - 11,3%. Helgeland Sparebanks egenkapitalrentabilitet avviker ikke mye fra den gjennomsnittlige sparebankens egenkapitalrentabilitet, men HSB skiller seg ut ved enkelte år.

4.2.11 Besvarelse av forskningsspørsmål 1

På bakgrunn av funnene gjort i delkapittel 4.2 og dets underkapitler kan forskningsspørsmål 1 besvares.

1.1 – Hvordan har lønnsomheten vært i perioden for HSB isolert?

Helgeland Sparebank var en lønnsom bank, og ble også mer lønnsom over perioden. Flere nøkkeltall og nøkkelstørrelser for banken hadde sterk vekst.

Årsresultatet økte relativt jevnt over perioden, fra 103 millioner kroner i 2012, til 304 millioner kroner i 2019. Driften har en jevn økning, mens to ekstraordinære hendelser i 2016 og 2018 påvirker resultatet i større grad for disse årene.

Utlånsmarginen økte de årene Norges Bank reduserte styringsrenten. Renteinntektene sank i mindre grad enn rentekostnadene i denne perioden som følge av dette.

Totalkapitalrentabiliteten utviklet seg i positiv retning, fra 0,81% til 1,59%. Sammenlignet med totalkapitalrentabiliteten var egenkapitalrentabiliteten nokså svak i perioden. Nivået på egenkapitalrentabiliteten lå under bankens mål for nøkkeltallet i perioden på 10%, og varierte mye fra år til år.

1.2 – Hvordan har lønnsomheten vært i perioden sammenlignet med andre banker?

Sammenlignet med andre banker er Helgeland Sparebank også en lønnsom bank, men ligger ikke i det øvre sjiktet blant lønnsomme banker.

Utlånsmarginen hos HSB lå stabilt rundt gjennomsnittet for norske sparebanker. På lignende nivåer lå også Sparebank 1 Nord-Norge. DNB hadde en høyere utlånsmargin i periodens første halvdel.

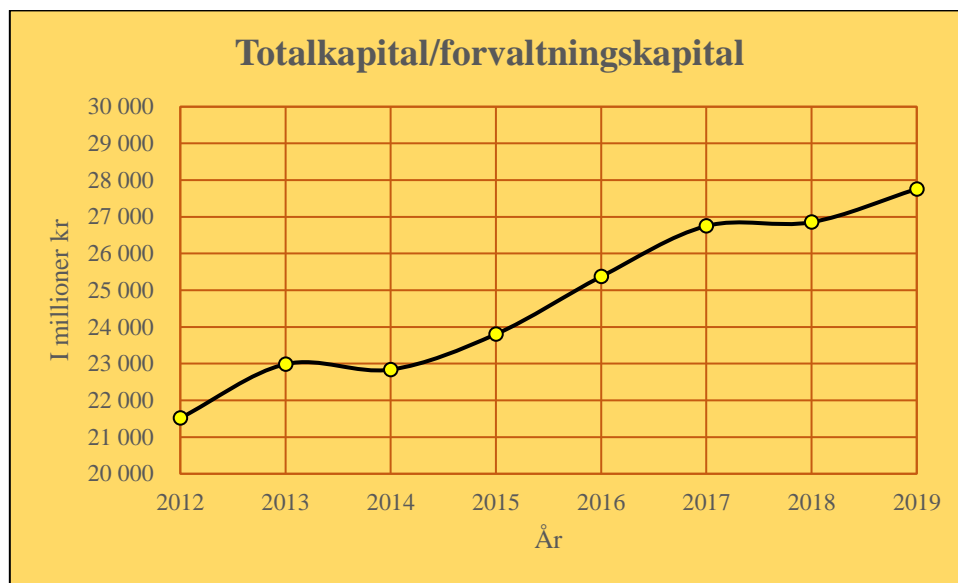
Bankens totalkapitalrentabilitet var høyere enn sparebankenes gjennomsnittlige totalkapitalrentabilitet, DNB, og de norskdrevne utenlandske foretakene, men HSBs avkastning på totalkapitalen var svakere målt mot sin nærmeste konkurrent, Sparebank 1 Nord-Norge.

Egenkapitalrentabiliteten hos HSB vurderes som svak sammenlignet med sine nærmeste konkurrenter. HSB hadde en egenkapitalrentabilitet under Sparebank 1 Nord-Norge og DNB i store deler av perioden 2012-2019.

4.3 Analyse av balansen – Finansiering og soliditet

I dette kapitlet vil Helgeland Sparebanks balanseregnskap over perioden gjøres rede for og analyseres. Før soliditeten og finansieringen i perioden gjennomgås, vil totalkapitalen/forvaltningskapitalen først presenteres for å etablere en oversikt over endringen av bankens markedsstørrelse.

4.3.1 Totalkapitalen/forvaltningskapitalen

Figur 4-26: HSB - Totalkapital/forvaltningskapital 2012-2019

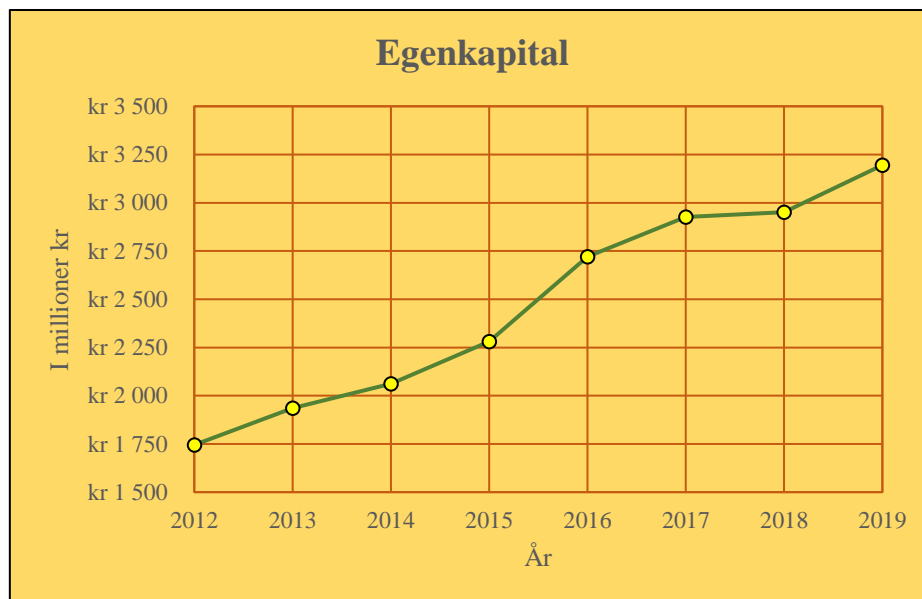
Totalkapitalen har økt jevnt i perioden, fra 21 517 millioner kroner, til 27 760 millioner kroner. I 2012 var banken den 14. største sparebanken i Norge, mens de i 2019 var den 11. største.

Soliditeten vurderes først, som innebærer analyse av egenkapitalandelen, gjeldsgraden, og kapitaldekningens utvikling i perioden 2012-2019. Deretter analyseres bankens finansiering, ved bruk av nøkkeltallene finansieringsgrad 1 og innskuddsdekning.

4.3.2 Soliditet

I dette delkapitlet og påfølgende underkapitler vil Helgeland Sparebanks soliditet analyseres.

Egenkapitalens utvikling og hva banken egenkapital består av gjøres rede for først, dette for å se tydelige tegn hos bankens utvikling for soliditeten. Sum egenkapital per år presenteres grafisk nedenfor.

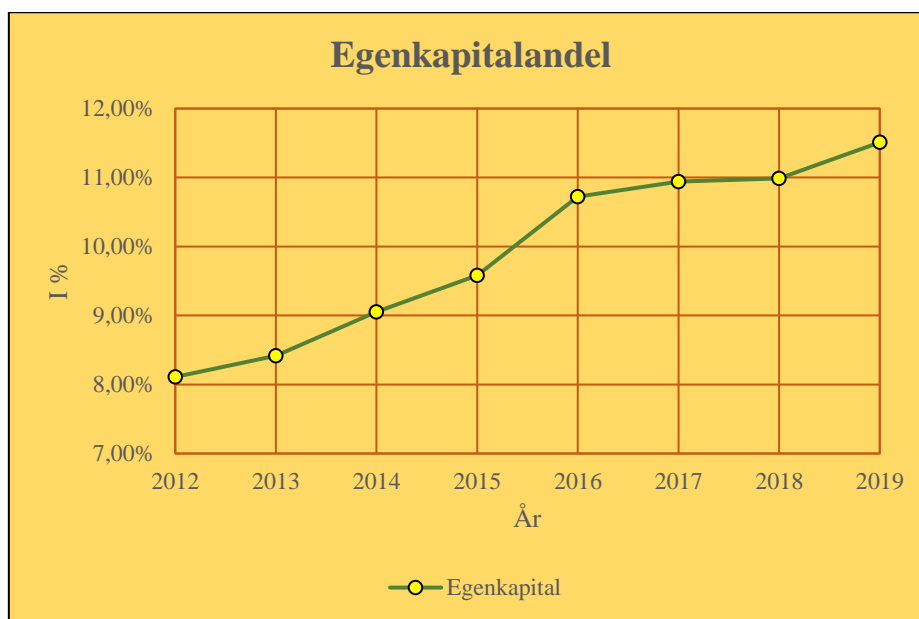
Figur 4-27: HSB - Sum egenkapital 2012-2019

Bankers egenkapital består av innskutt og opptjent egenkapital, der innskutt egenkapital består av egenkapitalbeviskapital, overkursfond, egne egenkapitalbevis, og fondsobligasjon. Opptjent egenkapital består grunnfond, fond for urealiserte gevinster, gavefond, utjevningfond, avsatt utbytte, og annen egenkapital.

Egenkapitalen hos Helgeland Sparebank økte for hvert år i perioden, fra 1 762 millioner kroner i 2012 til 3 494 millioner kroner i 2019. I 2016 ble det gjennomført en rettet emisjon, der egenkapitalen ble tilført 150 millioner kroner. Økninger i egenkapitalen utenom emisjonen i 2016 kom av overføringer fra årenes årsresultater.

Ved å se på egenkapitalandelens utvikling i perioden kan soliditeten i banken vurderes. Det vurderes slik at jo høyere egenkapitalandelen er, desto høyere er soliditeten. Høy soliditet medfører bedre evne til å tåle eventuelle tap virksomheten påføres, slik at forutsetningene for fortsatt drift kan opprettholdes.

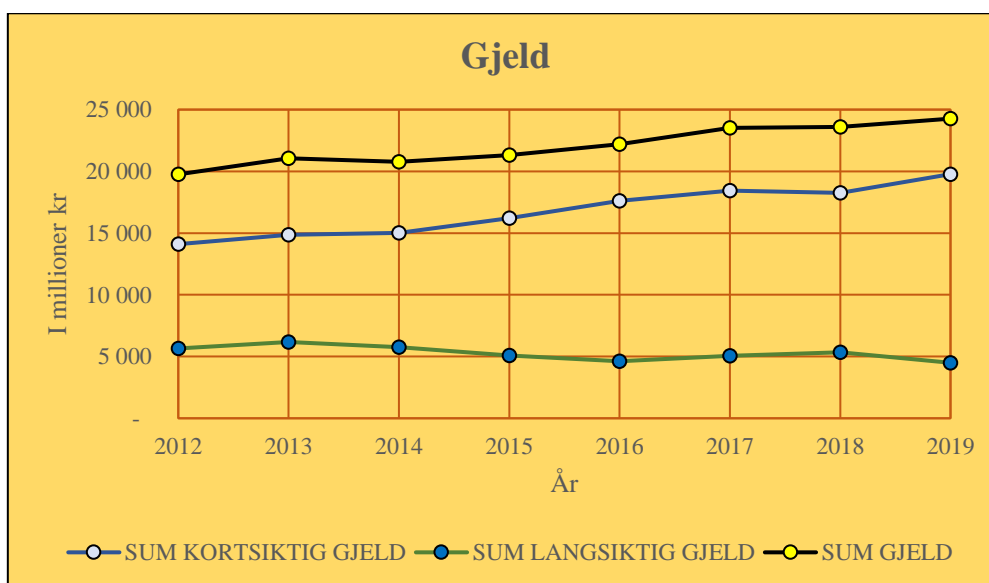
4.3.2.1 Egenkapitalandel

Figur 4-28: HSB - Egenkapitalandel 2012-2019

Egenkapitalandelen har økt jevnt hos HSB i perioden, fra 8,11% til 11,51%. Dette øker bankens evne til å tape eventuelle tap. Denne endringen oppstår som følge av større økning i egenkapitalen enn gjelden i perioden. Grunner bak økningen i egenkapitalen presenterte vi over, mens endringen i gjelden vil presenteres i delkapittel 4.3.2.2.

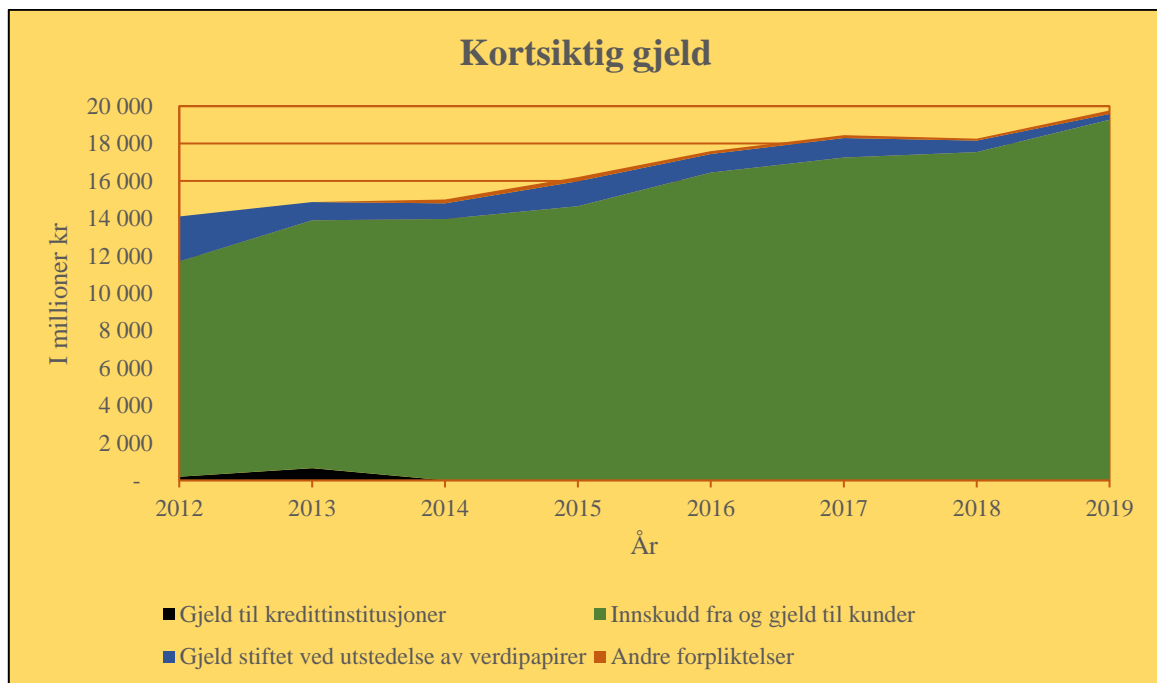
4.3.2.2 Gjeldsgrad

Figur 4-29: HSB - Gjeld fordelt på kortsiktig og langsiktig gjeld 2012-2019

Summen gjeld økte jevnt i perioden, der den kortsiktige gjelden økte betraktelig, mens den langsiktige gjelden ble redusert. Kortsiktig gjeld består i hovedsak av innskudd fra kundene på konto. Innskudd og gjeld til kunder har økt mye i perioden, i takt med økende utlånmengde. Tradisjonelt sett vil det tolkes slik at det er negativt med en finansiering gjennomført med høy andel kortsiktig gjeld. I dette tilfellet, for banker, vil det argumenteres for det motsatte. Dette diskuteres nærmere ved redegjørelsen for nøkkeltallet finansieringsgrad 1, i delkapittel 4.3.3.2.

Den kortsiktige og langsiktige kan dekomponeres, for å etablere en oversikt over hvilke poster gjelden består av, og hvordan de utvikler seg i perioden mot hverandre. Den kortsiktige gjelden gjøres rede for først, og den dekomponerte utvikling er presentert grafisk nedenfor.

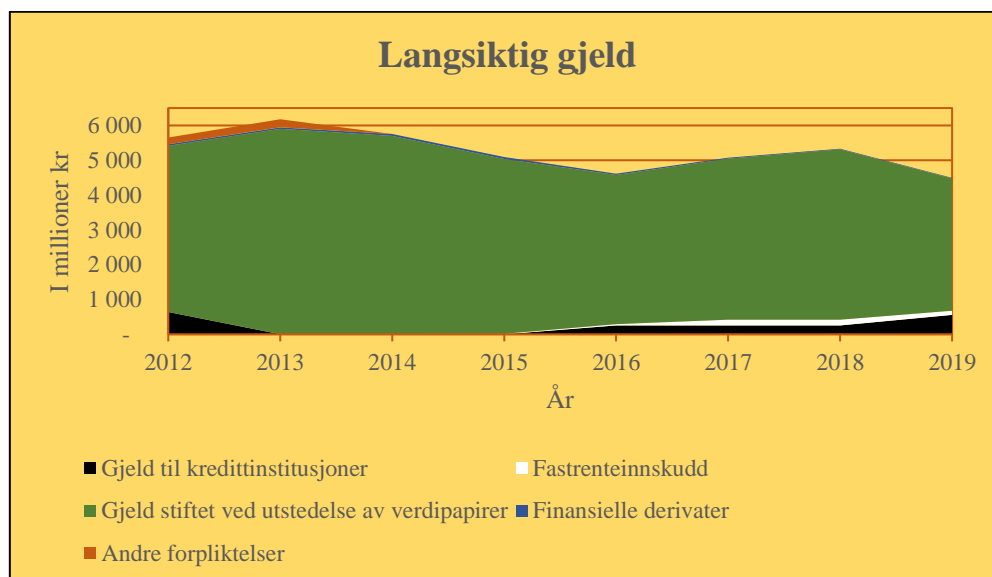

Figur 4-30: HSB - Kortsiktig gjeld 2012-2019

Kortsiktig gjeld består i hovedsak av innskudd fra og gjeld til kunder, og er den kortsiktige gjeldsposten som har økt mest i perioden. Innskuddet fra kunder brukes blant annet til å finansiere bankens utlån, mot en gitt rente på bankinnskuddet. Rundt 90% av kundenes innskudd stammer fra Helgeland, mens rundt i underkant av 10% av kundenes innskudd kommer fra ellers i Norge. En svært liten andel, gjennomsnittlig rundt 0,2%, av innskuddene kommer fra utlandet. Dette sammenfaller med hvor utlånene gis, der samme forhold legges til grunn.

De andre gjeldspostene er svært lave i forhold til innskudd fra og gjeld til kunder. Andre forpliktelser består av blant annet betalbar skatt, påløpte feriepengene og arbeidsgiveravgift, pensjonsforpliktelser, og andre kortsiktige gjeldsposter.

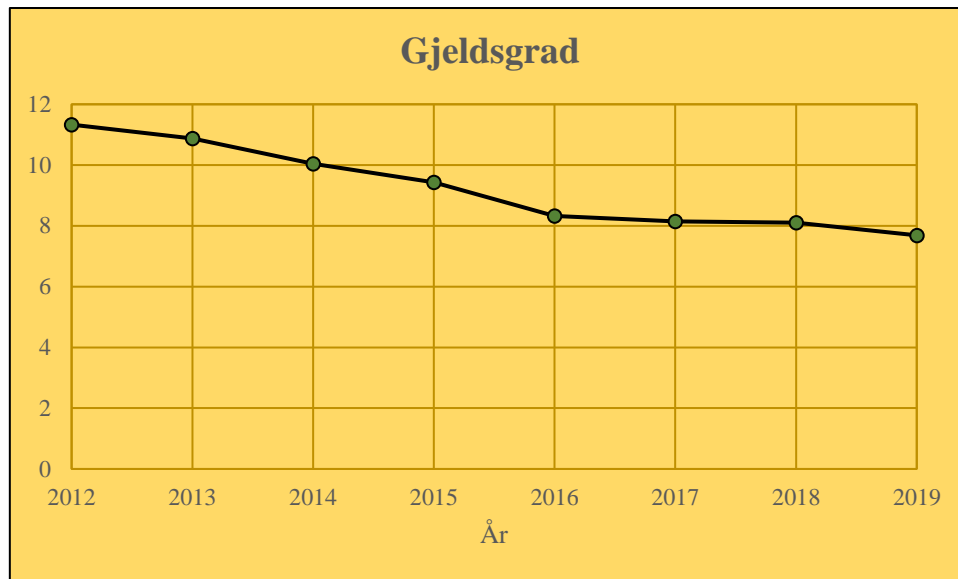
Den dekomponerte utviklingen hos den langsiktige gjelden vil gjøres rede for nedenfor, med en grafisk presentasjon av utviklingen i perioden.

Figur 4-31: HSB - Langsiktig gjeld 2012-2019

Langsiktig gjeld består i hovedsak av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer, og er totalt redusert i perioden. Utstedte verdipapirer består i hovedsak av obligasjonslån. De øvrige langsiktige gjeldspostene er av svært liten andel av den totale langsiktige gjelden.

Den kortsiktige og langsiktige gjeldsutviklingen er nå gjort rede for, og nå vil gjeldsgradens utvikling i perioden legges frem. Gjeldsgraden beveger seg i motsatt retning av utviklingen i egenkapitalandelen. Periodens utvikling i gjeldsgraden er presentert grafisk nedenfor.

Figur 4-32: HSB - Gjeldsgrad 2012-2019

Gjeldsgraden ble redusert i perioden, fra 11,33 i 2012 til 7,69 i 2019. Når soliditeten øker, reduseres gjeldsgraden, og denne sammenhengen er tydelig dersom utviklingen i gjeldsgraden sammenlignes med utviklingen i egenkapitalandelen. Egenkapitalen har økt mer enn gjelden i perioden, på bakgrunn av hendelsene drøftet i delkapittel 4.3.2.

Den negative utviklingen hos gjeldsgraden vurderes å være positiv for bankens soliditet, da banken i større grad finansieres av egne midler, og tåler tap på egenkapitalen i større grad.

Egenkapitalandelen og gjeldsgraden er må suppleres med et annet nøkkeltall som er brukt for å måle soliditeten hos banker. Kapitaldekningen, kjernekapital, og ren kjernekapital er viktige nøkkeltall for bankenes soliditet, og utviklingen hos disse for Helgeland Sparebank vil gjøres rede for i neste delkapittel.

4.3.2.3 Kapitaldekning, kjernekapital, og ren kjernekapital

Det stilles krav til at bankene skal til enhver tid ha en viss størrelse på sin kapitaldekning, kjernekapital og ren kjernekapital. Dersom kravene ikke dekkes, må bankene sikre og sende en kapitalplan til Finanstilsynet. Videre kan ikke bankene, uten tillatelse fra Finanstilsynet, utbetale utbytte til egenkapitalbevisiere/aksjonærer, betale rente på fondsobligasjonskapital, eller utbetale bonuser til ansatte.

Med bakgrunn i finanskrisen i 2008 ble tredje generasjon av Basel-regelverket utformet for å bedre ruste bankene mot risiko. Overgangen fra Basel II til Basel III skjedde over denne perioden.

Nedenfor er bankenes kapitaldekning, kjernekapital (tier 1), og ren kjernekapital presentert i tabellform.

Kapitaldekning								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Helgeland Sparebank	13,75 %	16,71 %	18,15 %	19,03 %	21,66 %	20,17 %	20,70 %	22,50 %
Sparebank 1 Nord-Norge	16,22 %	18,48 %	17,94 %	20,08 %	22,10 %	21,65 %	22,60 %	22,30 %
DNB	13,64 %	14,02 %	16,27 %	19,28 %	24,80 %	23,05 %	23,54 %	26,32 %
Gjennomsnitt sparebanker	14,75 %	19,17 %	19,17 %	19,53 %	20,47 %	21,15 %	21,59 %	22,90 %
Gjennomsnitt øvrige banker	13,88 %	19,14 %	18,83 %	19,40 %	24,05 %	31,49 %	38,79 %	29,88 %
Kjernekapital (tier 1)								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Helgeland Sparebank			15,48 %	17,01 %	19,76 %	18,35 %	18,04 %	19,71 %
Sparebank 1 Nord-Norge			16,21 %	18,31 %	20,30 %	19,99 %	20,50 %	20,70 %
DNB			13,65 %	16,20 %	21,33 %	19,55 %	19,92 %	22,50 %
Gjennomsnitt sparebanker			18,44 %	18,75 %	19,46 %	19,74 %	19,90 %	21,13 %
Gjennomsnitt øvrige banker			17,49 %	17,82 %	22,28 %	29,78 %	37,37 %	28,44 %
Ren kjernekapital								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Helgeland Sparebank	13,68 %	14,39 %	14,00 %	15,60 %	16,94 %	16,62 %	16,37 %	17,97 %
Sparebank 1 Nord-Norge	14,61 %	17,51 %	15,15 %	17,19 %	19,20 %	18,88 %	18,90 %	19,30 %
DNB	11,82 %	11,75 %	13,21 %	15,06 %	19,07 %	17,69 %	18,10 %	19,26 %
Gjennomsnitt sparebanker	13,33 %	18,64 %	17,35 %	17,84 %	18,36 %	18,60 %	18,73 %	19,96 %
Gjennomsnitt øvrige banker	12,87 %	17,78 %	16,42 %	16,62 %	20,90 %	28,49 %	36,31 %	27,20 %

Tabell 4-17: HSB - Kapitaldekning, kjernekapital, og ren kjernekapital 2012-2019

Over perioden er det ikke funnet tegn på at kravene til kapitaldekning ikke er overholdt. I 2016 ble det gjennomført en rettet emisjon på 150 millioner kroner, som styrket den rene kjernekapitalen. Hovedgrunnen bak emisjonen var ikke av hensyn til kapitalkravene, da disse var dekket i perioden. Overskytende dekning utover kravene til kapitaldekning, kjernekapital, og ren kjernekapital gir tydelige tegn til om soliditeten er god eller dårlig. Disse målene kan også benyttes for å vurdere bankenes soliditet mot hverandre.

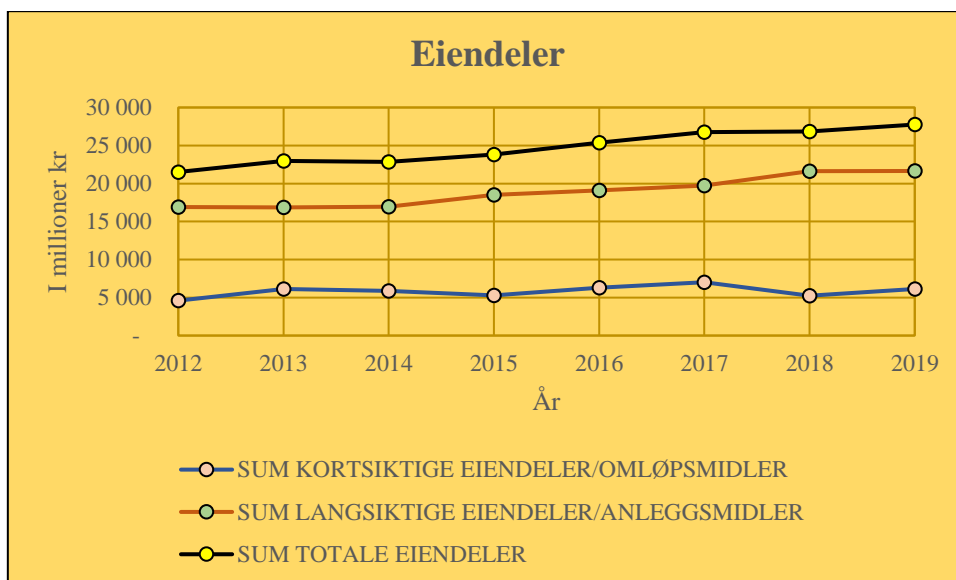
Sammenlignet med andre banker hadde Helgeland Sparebank en lavere kapitaldekning i perioden, men det var relativt små forskjeller mellom bankene. Ut ifra disse nøkkeltallene vurderes Helgeland Sparebanks soliditet å være litt svakere enn gjennomsnittet blant sparebankene. Også sammenlignet med konkurrentene Sparebank 1 Nord-Norge og DNB vurderes soliditeten å være svakere ved bruk av disse nøkkeltallene. Bare ved periodens tre første år hadde HSB en kapitaldekning som var høyere enn DNB, mens sammenlignet med Sparebank 1 Nord-Norge hadde HSB bare en høyere kapitaldekning i året 2014.

4.3.3 Finansiering

I dette delkapitlet og dets underkapitler vil Helgeland Sparebanks finansiering analyseres. Først vil eiendelenes utvikling presenteres, der utviklingen også er isolert for omløpsmidler og anleggsmidler. Deretter vil nøkkeltallene finansieringsgrad 1 og innskuddsdekning benyttes for å vurdere bankens finansiering.

4.3.3.1 Eiendeler

Her presenteres bankens eiendeler på et overordnet nivå, før de splittes og gjøres rede for enkeltvis for omløps- og anleggsmidler. Eiendelenes utvikling i perioden presenteres grafisk nedenfor.

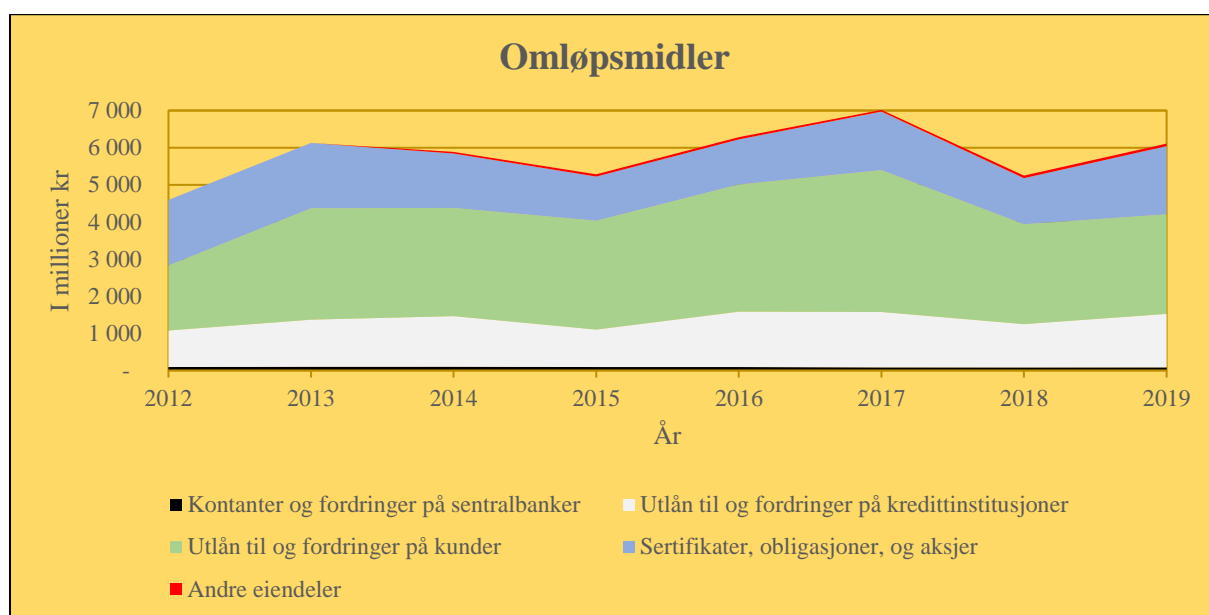

Figur 4-33: HSB - Eiendeler 2012-2019

Helgeland Sparebanks eiendeler økte i perioden, og består i stor grad av langsiktige eiendeler. De langsiktige eiendelene økte fra rundt 16,9 milliarder kroner i 2012 til rundt 21,6 millioner kroner i 2019. De kortsiktige eiendelene forholdt seg relativt stabil i perioden

De kortsiktige eiendelene vil gjøres rede for nedenfor, der utviklingen i dets balanseposter presenteres. Deretter vil utviklingen hos de langsiktige eiendelene i perioden legges frem.

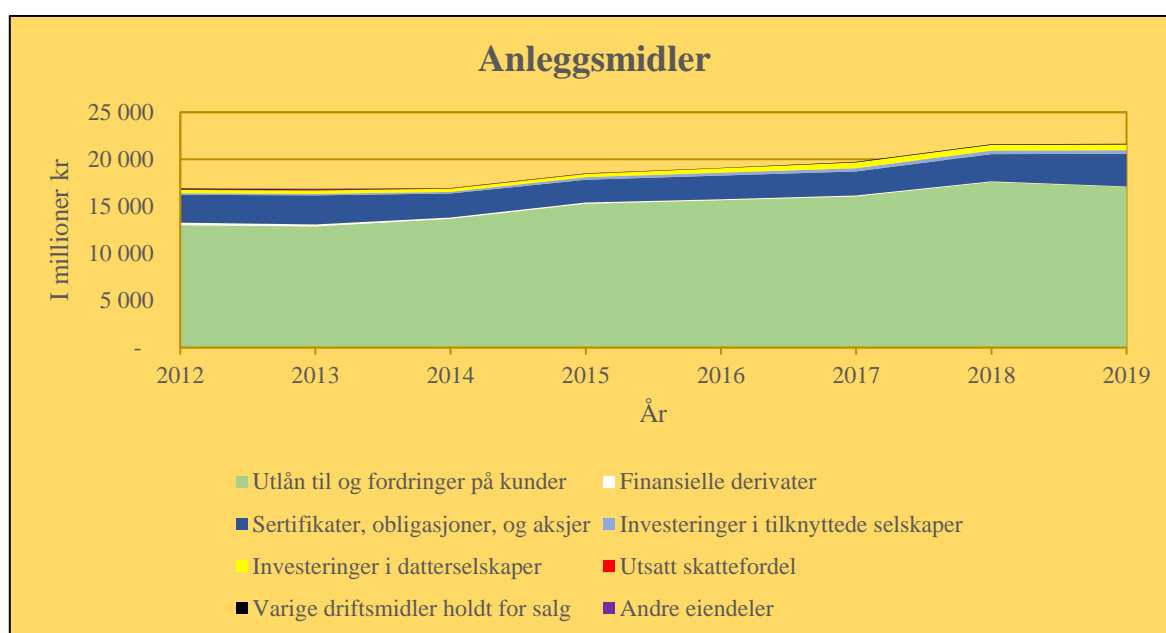
4.3.3.1.1 Omløpsmidler

Figur 4-34: HSB - Omløpsmidler 2012-2019

Omløpsmidlene besto i størst grad av utlån til og fordringer på kunder, men utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner, i tillegg til sertifikater, obligasjoner, og aksjer, utgjorde også en betydelig andel av omløpsmidlene i perioden. Summen omløpsmidler økte fra en inngående verdi i slutten av 2012 på 4,6 milliarder kroner, til 6,1 milliarder kroner i utgangen av 2019.

4.3.3.1.2 Anleggsmidler

Figur 4-35: HSB - Anleggsmidler 2012-2019

Anleggsmidlene besto i størst grad av utlån til og fordringer på kunder, lignende som hos omløpsmidlene. Av delkapittel 4.2.3 ble det vist at utlån til kunder har økt jevnt i perioden. Dette presenteres tydelig av figuren ovenfor. Posten for sertifikater, obligasjoner, og aksjer består i hovedsak av sertifikater og obligasjoner, med en mindre andel av aksjer (i tillegg til andeler og egenkapitalbevis).

4.3.3.2 Finansieringsgrad 1

Finansieringsgrad 1 År								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Anleggsmidler	16 921	16 860	16 950	18 524	19 090	19 732	21 605	21 649
Langsiktig kapital	7 413	8 113	7 820	7 596	7 775	8 299	8 586	7 990
Finansieringsgrad 1	2,28	2,08	2,17	2,44	2,46	2,38	2,52	2,71

Tabell 4-18: HSB - Finansieringsgrad 1

Av tabellen ovenfor fremkommer det at finansieringsgrad 1 er noe økt i perioden, som i teorien er negativt. I dette tilfellet er ikke økningen av finansieringsgrad 1 negativ, dersom man ser på hvordan finansieringen av bankens utlån endret seg i perioden. Innskudd fra kunder er den kortsiktige gjeldsposten som økte mest i perioden, og var positivt for finansieringen av utlånene. I tillegg må det nevnes at bare et mindretall av kundenes innskudd var under avtalt løpetid og under spesielle vilkår i perioden, slik at kundenes innskudd var svært mobile for uttak i perioden. Fastrenteinnskudd sto oppført i balansen som en langsiktig gjeldspost, mens de andre innskuddsformene var kortsiktige gjeldsposter. Fastrenteinnskudd inngikk bare som en minimal del av kundenes totale innskudd i perioden.

Utviklingen hos finansieringsgrad 1 kan vurderes slik: Anleggsmidlene har økt mye i perioden, som et resultat av at utlånsmengden har økt kraftig. Egenkapitalen har økt betydelig mindre enn utlånene i perioden, da økningen i egenkapitalen primært kom av positive årsresultat, der renten på utlånene spilte en stor del. I tillegg er den langsiktige gjelden redusert, grunnet primært reduksjonen av utstedte obligasjonslån. På bakgrunn av dette vil finansieringsgrad 1 øke, siden anleggsmidlene øker i større grad enn den langsiktige kapitalen. Utlånene er da finansiert i større grad av kortsiktig gjeld, der kundenes innskudd har økt kraftig i perioden.

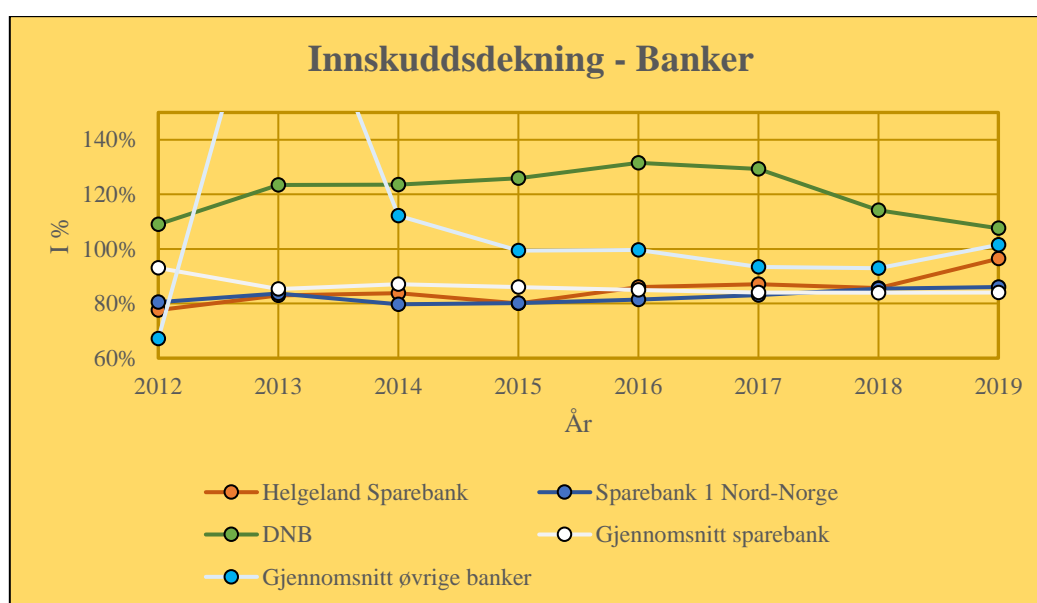
Et bedre mål for bankens finansiering er innskuddsdekningen, som forteller hvor stor andel av utlån som er dekket av kundenes innskudd. Det gjøres rede for innskuddsdekningen i neste delkapittel.

4.3.3.3 Innskudd fra kunder i % av brutto utlån (innskuddsdekning)

Innskuddsdekning er et annet nøkkeltall som benyttes for å vurdere bankenes finansiering av sine utlån. Presentasjon av utviklingen hos bankenes innskuddsdekning gjort i tabellform og grafisk nedenfor.

Innskuddsdekning								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Helgeland Sparebank	77,60 %	82,96 %	83,81 %	80,05 %	86,02 %	87,06 %	85,72 %	96,42 %
Sparebank 1 Nord-Norge	80,53 %	83,73 %	79,74 %	80,13 %	81,50 %	83,09 %	85,48 %	86,06 %
DNB	109,04 %	123,38 %	123,52 %	125,86 %	131,55 %	129,36 %	114,23 %	107,56 %
Gjennomsnitt sparebank	93,04 %	85,30 %	87,04 %	85,98 %	84,97 %	84,05 %	83,97 %	84,01 %
Gjennomsnitt øvrige banker	67,09 %	223,90 %	112,12 %	99,35 %	99,61 %	93,45 %	92,97 %	101,56 %

Tabell 4-19: Innskuddsdekning banker 2012-2019

Figur 4-36: Innskuddsdekning banker 2012-2019

Det forutsettes at jo høyere innskuddsdekningen er, desto bedre er finansieringen av bankens utlån. Unntak finnes for regelen, der for eksempel større banker kan tegne obligasjoner for en rimeligere kostnad enn den som påløper hos innskuddene.

I 2019 fastsatte HSBs styre et minstekrav for innskuddsdekningen på 60%. I hele perioden var innskuddsdekningen over styrets minstekrav. Isolert for egen bankvirksomhet er økningen i innskuddsdekningen solid, fra 77,6% i 2012 til 96,42% ved utgangen av 2019. Tilnærmet samtlige av bankens utlån er finansiert igjennom kundenes innskudd ved utgangen av 2019, noe som har minsket behovet for annen utlånsfinansiering over perioden.

Helgeland Sparebanks innskuddsdekning lå rundt gjennomsnittet for andre sparebanker i perioden 2012-2019, men ved slutten av 2019 var innskuddsmarginen hos HSB høyere enn sparebankene.

DNB hadde en høy innskuddsdekning under hele perioden, der den i intervallet 2013-2017 lå over 100%. Grunnen til dette er at DNB har en sum utlån som utgjør en mye mindre andel av forvaltningskapitalen sammenlignet med andre banker, i tillegg til at andelen av forvaltningskapitalen som utgjør innskudd fra kunder ligger så vidt under gjennomsnittet blant sparebankene. Resultatet av dette er en høyere innskuddsdekning hos DNB enn hos resten av bankene. Selv om DNB hadde en lavere andel utlån til kunder, har DNB en mye større andel utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner enn de andre bankene. For eksempel var netto utlån og fordringer på kredittinstitusjoner 21,9% hos DNB, og 5,54% hos Helgeland Sparebank i 2013. Netto utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner inngår ikke i beregningen av innskuddsdekningen, det er bare utlån til kunder som inngår i nøkkeltallet.

Sparebank 1 Nord-Norge har en innskuddsdekning i perioden som ikke avviker mye fra HSBs. I slutten av perioden ligger innskuddsrenten hos HSB ti prosent over Sparebank 1 Nord-Norge, som er en betydelig forskjell.

Øvrige bankers (også: forretningsbanker) gjennomsnittlige innskuddsdekning varierer mye i perioden, og er ikke så godt til vurderingsformål i perioden. For eksempel var den gjennomsnittlige innskuddsdekningen blant forretningsbankene i 2013 224%, der Santander Consumer Bank AS hadde en innskuddsdekning på 3165%. De resterende forretningsbankene hadde normale nivåer på innskuddsdekningen, men gjennomsnittet blant alle forretningsbankene er ikke et realistisk mål i dette tilfellet.

4.3.4 Besvarelse av forskningsspørsmål 2

Det er nå gjort rede for utviklingen i balansen, og Forskningsspørsmål 2 vil bli besvart i dette delkapitlet.

2.1 – Hvordan har soliditeten og finansieringen vært i perioden for HSB isolert?

Helgeland Sparebank oppfylte kravene fastsatt i Basel III med god margin, og banken anses som solid i perioden. Dette også sett i lys av den økte egenkapitalandelen hos banken. Banken vurderes som godt rustet ved endringer i økonomisk syklus som rammer banken negativt.

Innskuddsdekningen var høy. Finansieringen av bankens utlån vurderes som å være svært god. I tillegg til kundenes innskudd har banken tilgang til billig kapital gjennom datterselskapet Helgeland Boligkreditt AS, som kan utstede obligasjoner for banken.

2.2 – Hvordan har soliditeten og finansieringen vært i perioden sammenlignet med andre banker?

Sammenlignet med andre banker var soliditeten hos Helgeland Sparebank noe svakere enn gjennomsnittsbanken, men forskjellen var ikke stor nok til å vurdere bankens soliditet som særlig svakere enn andre banker. Kapitaldekningen, kjernekapitalen, og ren kjernekapital viste tegn til å være svakere enn bransjen i store deler av perioden 2012-2019.

Finansieringen hos banken har vært god i perioden også dersom banken måles opp mot andre banker. Innskuddsdekningen hos HSB bedret seg over perioden, og lå ved slutten av perioden over gjennomsnittlige sparebankers og Sparebank 1 Nord-Norges innskuddsdekning. Norges største bank, DNB, lå høyt over HSBs innskuddsdekning, men grunnen til dette er gjort rede for i delkapittel 4.3.3.3.

4.4 Kontantstrømanalyse – Likviditet

I dette delkapitlet og dets underkapitler vil Helgeland Sparebanks kontantstrømmer i perioden 2012-2019 gjøres rede for. Periodens endringer i likviditet vil analyseres og vurderes om bankens likviditet har styrket eller svekket seg etter periodens slutt.

Kontantstrømoppstillingen er presentert i sin helhet grafisk i delkapittel 4.1.3.

I årene 2012-2015 var kontantstrømmen satt opp etter indirekte metode, med utgangspunkt i resultat for skatt, mens fra 2016 var oppstillingen av kontantstrømmen gjort etter direkte metode. Skillet forekommer hovedsakelig ved beregning av netto likviditetsendring fra operasjonelle aktiviteter, men det forekommer også store endringer i oppsettet av likviditetsendringen ved investeringer og likviditetsendringen ved finansieringen.

«Tilført fra årets drift» i kontantstrømoppstillingen består av følgende poster:

	Resultat før skatt
+	Avskrivninger
+	Tap på utlån, garantier, mv.
-	Skatt
=	Tilført fra årets drift

Tabell 4-20: Tilført fra årets drift

I oppgavens korrigerte oppstilling av kontantstrømmen er det ikke trukket fra skatt, da dette utgjør en egen post fra HSB kontantstrømoppstilling fra 2016 og utover.

Ved oppsettet av likviditetsendringen ved investeringer er det i år 2012-2015 ikke et skille mellom aksjer, sertifikater, og obligasjoner. Samtlige av disse forekommer under postene «Investert i verdipapirer» og «Salg verdipapirer». Fra 2016 er kontantstrømmen knyttet til langsiktige aksjeinvesteringer en egen post ved beregningen av likviditetsendringen ved investeringer, mens kontantstrømmen knyttet til endringen i sertifikater og obligasjoner ble en del av de operasjonelle kontantstrømmene.

Likviditetsbeholdningen økte over perioden, fra NOK 1 077 millioner i slutten av 2012, til NOK 1 520 millioner i slutten av 2019. Tre av årene i perioden 2012-2019 hadde negative netto endringer på likviditetsholdningen; 2015, 2017, og 2018.

Netto likviditetsendring fra operasjonelle aktiviteter, investeringer, og finansieringer vil behandles i egne delkapitler. Likviditetsendringer fra operasjonelle aktiviteter vil gjøres rede for først.

4.4.1 Likviditetsendringer fra operasjonelle aktiviteter

Likviditetsendringer fra operasjonelle aktiviteter								
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Endring utlån til kunder	-347	-1119	-700	-1672	-888	-850	-689	559
Renteinnbetalinger på utlån til kunder					690	701	710	801
Endring innskudd kunder	856	1739	723	673	1840	932	278	1673
Renteutbetalinger på innskudd fra kunder					-162	-170	-178	-242
Endring fordring og gjeld til kredittinstitusjoner					250	0	0	300
Endring sertifikater og obligasjoner					-101	-280	15	-1157
Renteinnbetalinger på sertifikater og obligasjoner					55	54	55	71
Provisjonsinnbetaling					86	86	89	100
Utbetalinger fra drift					-253	-259	-266	-272
("Tilført fra årets drift") + skatt	184	270	301	319				
Betalt skatt	-41	-53	-52	-52	-50	-52	-60	-61
Andre tidsavgrensninger	-393	-197	-603	24	-31	-30	33	-15
A = Netto likviditetsendring fra operasjonelle aktiviteter	259	640	-331	-708	1436	132	-13	1757

Tabell 4-21: HSB - Likviditetsendringer fra operasjonelle aktiviteter

I samtlige år utenom 2019 var endring utlån negativ, som tilsvarer økte utlånsmengder, som utgjorde netto kontantstrømmer ut for banken. I 2019 var endringen i utlånsmengden negativ, noe som tilsvarer netto kontantstrømmer inn til banken. De to største kontantstrømmene inn ved driften, som dekker for periodens økning av bankens utlån er kundenes renteinnbetalinger og netto endring i deres innskudd.

Kundenes innskudd var økende over hele perioden. Dette har bidratt med positive kontantstrømmer for banken. Det er verdt å merke at ved svært høye økninger i utlånsmengden, som utgjør en kontantstrøm ut, dekker ikke alltid bankens kontantstrømmer inn årets økte likviditetsbehov. Likviditetsbeholdningen reduseres i 2015 grunnet høye utlånsøkninger som ikke dekkes tilstrekkelig med økte kontantstrømmer inn av de operasjonelle aktivitetene. Lignende situasjon oppsto i 2013, men her er den høyere kontantstrømmen ut dekket av en svært høy økning i kundenes innskudd, som førte til at netto likviditetsendring fra operasjonelle aktiviteter var positiv dette året. I 2016 var kontantstrømmer inn som følge av økte kundeinnskudd svært høyt sammenlignet med periodens øvrige år. Dette styrket i stor grad likviditeten fra operasjonelle aktiviteter. En grunn til den store økningen i kundeinnskudd kan komme av den store kundemassen som ble kunder hos banken etter DNBs nedleggelse av filialer på Helgeland. De nye kundenes innskudd hos DNB kan ha blitt overført til HSB, som førte til en solid økning av likviditeten. Netto likviditetsendring fra operasjonelle aktiviteter var også negativ i 2014. Dette kommer i hovedsak av større kontantstrøm ut av andre tidsavgrensninger i kontantstrømoppstillingen. Likviditetsendringer var også negativ i 2018, som i hovedsak kan knyttes til en noe svakere innskuddsøkning hos kundene.

I 2019 var netto likviditetsendring fra operasjonelle aktiviteter på sitt høyeste. Dette kom av flere grunner. En grunn var at innskuddsøkning hos kundene var svært høy. I tillegg var endringen i utlån negativ, som ga en positiv kontantstrøm hos banken. Samtidig var utbetalinger knyttet til obligasjoner og sertifikater svært høy dette året, men de positive kontantstrømmene nevnt ovenfor dekker inn denne kontantstrømmen ut svært godt.

4.4.2 Likviditetsendringer fra investeringer

Likviditetsendringer fra investeringer									
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Investering i varige driftsmidler	- 42	- 9	- 12	- 14	- 25	- 32	- 9	- 50	
Innbetaling fra salg av varige driftsmidler	1	15	-	5	-	-	8	-	
Langsiktige investeringer i aksjer					- 115	- 174	- 23	- 15	
Innbetaling fra salg langsiktige investeringer i aksjer					23				
Investert i verdipapirer	- 5 721	- 4 609	- 2 383	- 2 215					
Salg verdipapirer	5 511	4 530	3 154	2 534					
Utbytte fra langsiktige investeringer i aksjer					49	44	56	70	
B = Netto likviditetsendring i investering	- 251	- 73	759	310	- 68	- 162	32	5	

Tabell 4-22: HSB - Likviditetsendringer fra investeringer

Netto likviditetsendring i investering har vært varierende i perioden. I 2014 var netto likviditetsendring i investeringer på sitt høyeste, som følge av høye kontantstrømmer inn knyttet til salg av verdipapirer. Samme situasjon oppsto året etter, men utgjorde salget av verdipapirer en mindre kontantstrøm inn enn foregående år.

Laveste netto likviditetsendring i investering hos banken var i 2012. Her utgjorde investeringer i verdipapirer en større kontantstrøm ut enn salget av verdipapirer genererte kontantstrømmer inn.

Investeringene i varige driftsmidler var svært lave i perioden, da virksomheten hos banken ikke omfatter slike former for anskaffelser i stor grad, og utgjør derfor en mindre kontantstrøm ut for banken. Også innbetalinger som følge av salg av varige driftsmidler var av nærmest ubetydelige størrelser for bankens overordnede likviditet.

4.4.3 Likviditetsendringer fra finansiering

Likviditetsendringer fra finansiering										
År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019		
Opptak av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	2 682	2 857	1 965	2 033	2 152	2 883	2 943	2 563		
Tilbakebetaling - utstedt verdipapir	- 2 656	- 3 406	- 2 262	- 1 950	- 3 230	- 2 524	- 3 249	- 3 907		
Emisjon egenkapitalbevis					150					
Opptak ny fondsobligasjon	218	300	-	-	300					
Tilbakekjøp fondsobligasjon					77	145				
Opptak ansvarlig lånekapital							150	-		
Renteutbetalinger på gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir					117	99	92	104		
Renteutbetalinger på ansvarlige lån					10	14	11	13		
Utbytte til aksjeeierne	- 35	- 24	- 41	- 48	- 52	- 78	- 83	- 33		
C = Netto likviditetsendring finansiering	209	- 273	- 338	35	884	23	342	1 494		

Tabell 4-23: HSB - Likviditetsendringer fra finansiering

Netto likviditetsendring fra finansiering var negativ i de fleste årene i perioden. Dette var i hovedsak et resultat av høyere tilbakebetaling på utstedte verdipapir enn det var opptak av gjeld som er stiftet ved utstedelse av verdipapirer disse årene. Største negative likviditetsendring fra finansieringen oppsto i 2019. Der var tilbakebetalingen på utstedte verdipapir betydelig høyere enn opptaket av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir.

Høyeste likviditetsendring fra finansieringen var i 2012. Den positive netto likviditetsendringer her var et resultat av opptak av ny fondsobligasjon på 218 millioner kr.

4.4.4 Besvarelse av forskningsspørsmål 3

Kontantstrømoppstillingen er nå blitt gjort rede for i de tidligere delkapitlene, og forskningsspørsmål 3 vil bli besvart her med utgangspunkt i delkapitlenes funn. Forskningsspørsmål 3 er ikke delt opp i en isolert del og en bransjedel, på grunn av manglende datagrunnlag som omhandler andre bankers likviditet i perioden 2012-2019.

3 – Hvordan har likviditeten vært i perioden for HSB?

Helgeland Sparebanks likviditet vurderes å ha vært god i perioden 2012-2019. Differansen mellom inngående og utgående likviditetsbeholdning er positiv. I 2015, 2017, og 2018 var netto likviditetsendring negativ. 2016 står ut som det året med høyest positiv netto likviditetsendring på 484 millioner kroner, mens i 2015 hadde banken den laveste negative netto likviditetsendringen i perioden på -363 millioner kroner.

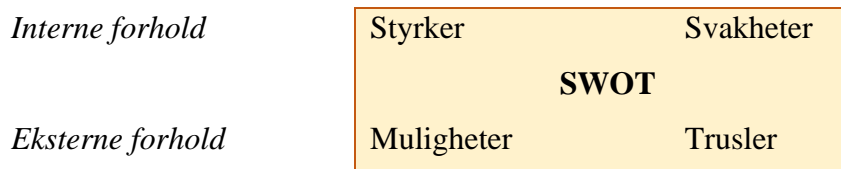
Til nå er utviklingen i Helgeland Sparebanks økonomiske stilling blitt analysert med bakgrunn i bankens økonomiske rapporter. I det neste kapitlet og dets underkapitler vil den strategiske analysen av Helgeland Sparebank presenteres.

4.5 Strategisk analyse

I dette delkapitlet presenteres den strategiske analysen av Helgeland Sparebank, som tar utgangspunkt i teoriene gjort rede for i delkapittel 2.4 og dets underkapitler. Grunnmuren for analysen er SWOT-rammeverket.

4.5.1 SWOT

Den strategiske analysen vil i store deler ta utgangspunkt i en SWOT-analyse som bygges opp av interne og eksterne analyser av Helgeland Sparebank. SWOT-analysen kan fremstilles grafisk slik:

Figur 4-37: Eksempel på grafisk fremstilling av SWOT-analysen

I delkapittel 4.5.4 er den grafiske fremstillingen av SWOT-analysen utfylt av funnene gjort i analysen av HSB. De interne forholdene gjøres rede for først, etterfulgt av de eksterne forholdene. Interne forhold innebærer virksomhetens styrker og svakheter i SWOT-modellen, mens de eksterne forholdene utgjør muligheter og trusler. Modellens teoretiske grunnlag ble gjort rede for i delkapittel 2.4.1.

Det tas utgangspunkt i bankens strategiske utvikling i perioden, men det vektlegges i større grad den markedsposisjonen og tilstanden banken innehar ved slutten av perioden isolert sett. Bankens posisjon i året 2019 vurderes å være et resultat av tidligere års strategiske veivalg, så strategisk utvikling over tid inngår på denne måten naturlig inn i analysen.

4.5.2 Interne analyser

Den interne analysen av banken tar utgangspunkt i teorien innenfor kjernekompetanse og VRIO-modellen. Bankens kjernekompetanse vil gjøres rede for først.

4.5.2.1 *Kjernekompetanse*

Virksomheters kjernekompetanse kan være vanskelig å definere. For banker, og gjerne lokalbanker, vil kunnskap om lokalområdet som ressurs kunne være en kjernekompetanse for bankene. Lokal kompetanse vil også kunne deles opp ytterligere i kompetanse vedrørende privatmarkedet, og kompetanse vedrørende bedriftsmarkedet. Siden sammensetningen av privat- og bedriftskunder ikke er av stor overvekt av en kundegruppe, vurderes det ikke slik at HSBs kjernekompetansen kan defineres ut ifra inndelinger i kompetanse vedrørende privat- og bedriftsmarkedet lokalt.

Kjernekompetansen for HSB anses å være bankens kompetanse knyttet til Helgeland. En stor majoritet av bankens virksomhet og kunder ligger i området, og tilnærmet ingen andre bankaktører har lignende kjernekompetanse knyttet til det samme geografiske området som HSB. Sparebank 1 Nord-Norge, som i oppgaven ses på som HSBs nærmeste geografiske konkurrent, driver ikke bare bankvirksomhet på Helgeland, men også i resten av Nord-Norge, noe som kan føre til at banken ikke har kompetanse om området Helgeland på samme måte som HSB har. I HSBs visjon har området Helgeland en sentral del, og fokuset på utvikling av regionen forankres til også den daglige driften.

Lokal kompetanse vedrørende Helgelandsområdet som kjernekompetanse vil kunne testes ved å se på de kjennetegn som er typisk for virksomheters kjernekompetanse. Noen av disse kjennetegnene ble presentert i delkapittel 2.4.3.1.

Helgeland Sparebank baserer sine konkurransefortrinn på lokal kompetanse, som er et av kjennetegnene til en virksomhets kjernekompetanse. Denne lokale kompetansen kan utnyttes i flere former for å oppnå fordeler i markedet.

Kunnskapen knyttet til Helgeland utgjør et kompetanseområde for banken som endres i takt med endringer i regionen. Regionale endringer er endringer som gjerne skjer i et relativt lavt tempo, i tillegg er bankens tilknytning til regionen sentral i bankens eksistensberettigelse. Kjennetegnet ved at kjernekompetansen endres saktere enn produkter og tjenester oppfylles her også ved vårt valg av bankens kjernekompetanse.

Den lokalkunnskapen banken har tilegnet seg er et resultat av kollektiv læring. Helt siden Vefsn Sparebanks etablering i 1860 har fokuset på det lokalområdet man driver bankvirksomhet stått sentralt. Fusjonene som er gjennomført med årene mellom lokalbankene på Helgeland, bidro også med å styrke kunnskapene bankene har vedrørende sitt

virksomhetsområde. Bankens kjernekompetanse oppfyller også da kjennetegnet knyttet til at kjernekompetanse oppstår som et resultat av kollektiv læring.

4.5.2.2 VRIO

Analysen vil her begynne med en grunnleggende gjennomgang av Helgeland Sparebanks mest fremtredende ressurser. Banken innehar ingen naturressurser og lite realkapital, men har mye finanskapital og humankapital.

Helgeland Sparebank er en aktør som driver bankvirksomhet i et konsentrert geografisk område, og innehar en fordel i at de kjenner lokalsamfunnene godt på Helgelandskysten. Denne formen for humankapital kan vurderes å være en form for ressurs som kan skape konkurransefortrinn for banken i det geografiske området de hovedsakelig opererer i. Som nevnt tidligere i oppgaven er en svært stor andel av bankens kunder på Helgeland.

HSBs tilgang til kapital som økonomisk ressurs anses ikke å kunne skape konkurransefortrinn for banken. Bankene finansieres mye seg imellom, og det er også flere måter banker kan finansiere sin drift på. Bankens humankapital knyttet til lokal kjennskap kan være relevant her, siden økt kundemengde fører gjerne med seg økte innskudd, som er en ønsket måte å finansiere sine utlån. Det er mulig at dette gir en konkurransemessig fordel for HSB.

I tillegg til den kunnskapen banken sitter med vedrørende området de opererer i, vil også de fysiske møtepunktene med kundene være av fordel for HSB. Et eksempel på dette forekom i 2016 da nedleggelsen av DNBs filialer på Helgeland førte med seg en økende kundestrøm til HSB.

Ved bruk av VRIO-modellen kan det drøftes hvorvidt ressursene innehar de egenskapene som kan tilføre HSB en fordel i markedet over sine konkurrenter, og skape varige konkurransefortrinn. Varige konkurransefortrinn er målet for en god ressurs, da den gir virksomheten en langsiktig fordel som konkurrenter ikke enkelt kan anskaffe, imitere, og som har en lukrativ verdi på markedet. En ressurs som ikke innehar alle egenskapene som drøftes av VRIO-modellen kan fortsatt skape konkurransefortrinn for virksomheten, men disse ikke være av varig art.

4.5.2.2.1 Lokal kompetanse

Den første ressursen som vil bli evaluert ved bruk av VRIO-modellen er bankens lokale kompetanse. Denne ressursen innebærer den kompetansen banken og dets ansatte har om

lokalområdet og kundenes behov i området. Det vil her vurderes hvorvidt dette er en ressurs som kan skape varige konkurransefortrinn for banken.

Er denne ressursen verdifull?

Først må det vurderes hvorvidt den lokale kompetanse banken innehar, vil være verdifull, ikke bare for banken selv, men også av andre banker. Kompetanse vedrørende lokale forhold er et resultat av kollektiv læring over lengre tid, med bakgrunn av sin daglige virksomhet i området man er i drift. Slik kompetanse vil kunne være verdifull for de aktørene som driver bankvirksomhet på Helgeland, da slik kompetanse muliggjør bedre kunnskap om kundenes behov av banktjenester. I perioden 2012-2019 opererte flere banker på Helgelandskysten, der ingen av de hadde hovedfokuset på regionen Helgeland. Kunnskap om privatmarkedets og bedriftsmarkedets bankbehov antas å ligge best til rette for den aktøren som har regionen som sitt sentrale fokus for driften, som gjør at HSB kan ha en fordel over andre banker som driver virksomhet på Helgeland.

Er denne ressursen sjelden?

For å kunne vurdere hvorvidt lokal kompetanse er en sjelden ressurs eller ikke, vil det være av interesse å se på hvordan banken har anskaffet denne ressursen. Denne ressursen har mest sannsynlig materialisert seg som følge av en kontinuerlig læringsprosess, og er en ressurs bare de som driver sin daglige virksomhet på Helgeland vurderes å inneha i like stor grad som HSB. Få banker innehar de samme mulighetene til å være så tett på Helgeland som det HSB har, da det eksisterer flere inntrengningsbarrierer for bankene.

En ting som taler imot at ressursen er sjelden, er tilgjengeligheten til informasjon vedrørende regionen som eksisterer fritt på internett, men her vil informasjonen som tilbys kunne være mangelfull for bankene.

Er denne ressursen imiterbar?

Det er flere forhold som argumenterer for hvorvidt en ressurs er imiterbar eller ikke. I dette tilfellet vil lokal kompetanse, som er et resultat av kollektiv læring over en lengre tid, være vanskelig å imitere, på grunn av store investeringer i organisatoriske prosesser over lengre tid. Disse prosessen innebærer blant annet kursing og veiledning av ansatte, informasjonshenting, og vedlikehold/etablering av kundeforhold.

Som nevnt vil lokal kompetanse om et avgrenset geografisk område som en ressurs ta lang tid å opparbeide seg, da det er mange aktiviteter som må utføres over lengre tid. I tillegg kan det oppstå en situasjon der tolkningsarbeidet av informasjonen man har innhentet kan være svakt, dersom en ikke har sin daglige drift i området.

Er denne ressursen organisert?

Helgeland Sparebanks lokale fokus gjennomsyrrer hele banken, fra dens navn, strategi, og visjon, til dens fokus på sponing/gavefond av ulike tiltak i regionen og daglige kundemøter. Bankens lokale kompetanse anses som godt forankret i organisasjonen, og organisasjonen utnytter denne ressursen i alle ledd i virksomheten.

4.5.2.2.2 Fysiske filialer

En annen ressurs som vil kunne være interessant å vurdere ved bruk av VRIO-modellen er bankens filialer. Dette innebærer Helgeland Sparebanks fire filialer i Brønnøysund, Mosjøen, Sandnessjøen, og Mo i Rana.

Er denne ressursen verdifull?

Bruksmønsteret blant bankkunder endret seg mye med de store teknologiske nyvinningene i perioden. Det var færre som brukte fysiske filialer over perioden sammenlignet med årene før, og en stor andel av bankenes filialer er derved lagt ned i løpet av perioden. Hadde fysiske kontaktpunkt med kundene vært en verdifull ressurs hadde opprettholdelsen av disse vært en prioritet. Dette er et sterkt tegn på at bankenes filialer ikke er en verdifull ressurs.

På den andre siden, kan HSBs gjenværende filialer i seg selv være av en slik art at de utgjør en verdifull ressurs for banken, ved at de dekker et behov som monopolist flere steder på Helgeland. Ressursen i seg selv vurderes fortsatt på generelt grunnlag å ikke være av verdifull art. Dette også sett i lys at filialer er dyre i drift.

Er denne ressursen sjelden?

En majoritet av bankfilialene på Helgeland ble lagt ned i perioden. I Brønnøysund, for eksempel, gikk antallet banker med filialer ned fra tre til to, der DNB la ned sine kontorer i 2016 (Sparebank 1 Nord-Norge la ned sine kontorer her etter Q1 2021). DNB la ned også sine andre filialer på Helgeland, samtidig som alle de resterende bankene med drift i regionen fulgte med.

Over perioden, med de nedleggelsene av filialer som fant sted etter 2016, har bankfilialer blitt et mer sjeldent syn for kundene. For bankene utgjør de filialene som står igjen en ressurs som, sammenlignet med starten av perioden, sjelden.

Er denne ressursen imiterbar?

Bankenes filialer som ressurs er imiterbar, men spørsmålet som da stilles er; Hvilke banker ønsker å etablere nye filialer etter den store runden med nedleggelse av bankfilialer etter 2016? Det er få økonomiske incentiver hos banker utenfor Helgeland å etablere seg med fysiske kundebehandlingspunkt, men filialer som ressurs er absolutt imiterbart.

Er denne ressursen organisert?

For at bankens filialer skal vurderes som tilstrekkelig godt organisert må filialene som ressurs være godt forankret i bankens daglige drift og organisasjon. HSBs filialer er en viktig del av bankens daglige kontakt med kundene, og banken har et sterkt fokus på å tilby et tett forhold til sine kunder. Som ressurs anses fysiske filialer å være godt organisert hos HSB, og gjennomsyrrer organisasjonen som en viktig ressurs.

4.5.2.2.3 Sammenligning av ressurser

Funnene gjort ovenfor av ressursenes egenskaper vil nå kunne analyseres, slik at det kan vurderes i hvilken grad ressursene har evnen til å skape varige fortrinn for banken.

Ressurs	Valuable (verdifull)	Rare (sjelden)	Imitationable (imiterbarhet)	Organization (organisert)	Utfall
Lokal kompetanse	Ja	Ja	Nei (mulig, men vanskelig)	Ja	Varig fortrinn
Fysiske filialer	Nei	Ja	Ja	Ja	Trivielt, midlertidig fortrinn

Tabell 4-24: VRIO - Vurdering av ressurser

Lokal kompetanse vurderes som å være en ressurs som kan skape varige fortrinn for banken. Her må det presiseres at dette gjelder bare innenfor bankens virksomhetsområde, og ikke utenfor Helgeland. På den andre siden, vurderes fysiske filialer å være en ressurs som bare kan skape trivielle, midlertidige fortrinn for banken, siden de vurderes som imiterbare og ikke verdifulle.

4.5.3 Eksterne analyser

I dette delkapitlet og dets underkapitler analysene som inngår i den eksterne analysen SWOT-analyse gjøres rede for. Den eksterne analysen består av analyse av bankens makroforhold gjennom PESTEL-teorien, og bransjeanalyse ved bruk av Porters Five Forces.

4.5.3.1 PESTEL

Her vil Helgeland Sparebanks makroforhold analyseres ved bruk av PESTEL-rammeverket. Makrofaktorer innebærer de forhold utenfor virksomheten som ikke er direkte påvirkelig av en selv, og som en må forholde seg til under sin daglige drift og strategiske planlegging.

Political (politiske faktorer)

Politiske makrofaktorer vurderes å ha stor innvirkning på Helgeland Sparebanks virksomhet. Et eksempel på dette er skattepolitikken som føres i landet, som påvirker befolkningens disponible inntekt og økonomiske aktiviteter, som igjen påvirker for eksempel bankenes innskudd og utlån. I tillegg beskattes finansinstitusjoner særskilt med hjemmel i folketryktdloven § 23-2a.

Kravene styresmakter pålegger bankene av hvitvaskingsregelverk er også noe bankene må manøvrere seg etter.

Economical (økonomiske forhold)

Makroøkonomiske faktorer påvirker rammene banken må forholde seg til i svært stor grad. For eksempel vil Norges Banks fastsettelse av styringsrenten endre bankenes utlåns- og innskuddsrenter, slik at inntektene og kostnadene knyttet til disse reduseres, gitt konstant utlånsmengde. Styringsrenten styrer også etterspørselen etter kapital i stor grad, som gjør at etterspørselen etter bankens produkter også endrer seg med dette.

Makroøkonomiske sykluser og deres innvirkninger på kapitaletterspørselen påvirker også HSB i svært stor grad. Økonomiske størrrelser som inflasjon, kroneverdi, og andre lands renter er også av slik art som påvirker HSB i stor grad.

Social (sosiokulturelle forhold)

Sosiokulturelle forhold som Helgeland Sparebank må forholde seg til er i høy grad konsentrert til de omgivelsene banken driver sin virksomhet. Demografiske forhold lokalt må banken ta hensyn til i stor grad.

Befolkningstallet i Nordland lå relativt stabilt i perioden 2012-2019, med en svak økning. De mindre tettstedene på Helgeland opplevde en fraflytningstrend i perioden, der flere har flyttet til de større kommunene i Nordland. HSB har måttet forholde seg til disse demografiske endringene, der HSB i perioden la ned sine filialer i de mindre byene/tettstedene, og beholdte sine filialer i de største byene på Helgeland.

Andre sosiokulturelle forhold som må tas hensyn til er inntektsfordeling, arbeidsforhold og holdning til arbeid, konsum, og regionale sosiokulturelle endringer.

Technological (teknologiske forhold)

HSB må forholde seg i stor grad til de teknologiske endringene som skjer i markedet. Ikke bare må de følge og holde seg oppdatert på nye banktjenester som entrer markedet, de må også kunne verdsette og vurdere risikoen rundt ny teknologis evne til å skape inntekter, slik at sannsynligheten for mislighold på utlån benyttet til å finansiere teknologiske nyvinninger holdes minimale.

«Å vippse» er blitt et allment kjent og hyppig brukt verb i løpet av perioden.

Mobilapplikasjonen utviklet av DNB har en særdeles sterk posisjon i markedet for små overføringer av penger. HSB må forholde seg til slike dominerende aktører av ulike bank og betalingsløsninger, da de ikke utvikler slike løsninger selv.

Environmental (miljømessige forhold)

Fokuset på miljø og bærekraft økte sterkt i perioden, også interessen innenfor grønne investeringer. Banken blir ikke direkte påvirket av miljømessige forhold, men blir påvirket gjennom hvordan bedrifter i særlig grad berøres av slike makroforhold. Den økte interessen for grønne investeringer har også ført med seg at kravene som stilles til blant annet bankene blir større.

Grønnvasking er også et tema som har fått økt oppmerksomhet de siste årene, men dette var et forhold som ikke banken i perioden hadde et stort behov å forholde seg til.

Legislation (juridiske forhold)

Banker er underlagt flere særegne lover og forskrifter. Eksempler på lover og forskrifter som banker underlegges er finansforetakloven med tilhørende forskrift, utlånsforskriften, forskrift om IKT-systemer i banker mv, forskrift om årsregnskap for banker, kredittforetak og finansieringsforetak, hvitvaskingsloven (Finanstilsynet, 2017).

Bankene har et enormt samfunnsansvar, og det stilles med dette store krav til flere sider av deres drift og sammensetning. For eksempel har utlånsforskriften som funksjon å forebygge for høy gjeldsbyrde hos husholdningene, og med det bankenes risiko for mislighold på utstedte lån.

Helgeland Sparebank er underlagt de ovennevnte kravene, og er juridiske forhold banken må forholde seg til når de driver sin bankvirksomhet.

4.5.3.2 *Porters Five Forces*

Her vil bankbransjen, som Helgeland Sparebank driver sin virksomhet innenfor, analyseres med bakgrunn av teorien i Porters Five Forces.

Leverandørers forhandlingsmakt

Leverandørers forhandlingsmakt vurderes som å være middels-til-lav. Bankene knytter store krav til blant annet IT-tjenestene som tilbys, da bankene er underlagt egen IKT-forskrift. For Helgeland Sparebank inngås avtaler gjerne over flere år, med opsjoner til forlengelse av inngått avtale.

Kundenes forhandlingsmakt

Kundenes forhandlingsmakt anses å være svært høy, da kundene i stor grad står fritt til å starte kundeforhold med en annen bank. Bankene kan strekke seg langt for å beholde kundene, da disse er kostbare å tape.

Nevnt innledningsvis i oppgaven er bankkunder i Norge svært lojale overfor banken sin, selv om de er misfornøyde med kundeforholdet, eller har muligheten til å for eksempel få et billigere boliglån hos en annen bank. Dersom dette endrer seg, i den retning at kunder blir mer

bevist og motiverte til å bytte bank, vil bankene i større grad måtte tilpasse seg kundenes krav for å ikke miste dem til en annen bank.

Konkurransenintensitet i bransjen

Konkurransenintensiteten i bransjen ses på som svært høy, da bankene tilbyr produkter som prinsipielt er homogene. Alle banker tilbyr kapital, men til ulike priser og under ulike vilkår. Kapitalen vil i alle tilfeller være homogen ved den utstedes i norske kroner.

I dag er egenskapene hos nett- og mobilbanken viktig for kundene, og er mer heterogene i form og design. Det er høy konkurranse blant bankene for å tilby den beste plattformen for banktjenester til daglig bruk.

Substitutter

I perioden anses mengden substitutter for banker å være nokså liten, og substitusjonstrusselen vurderes da å være nokså lav. Det kan være verdt å merke noen substitutter for enkelte av produktene som bankene tilbyr.

Sparing er et område der man står ovenfor utallige måter å øke verdien på sine verdier på. Eksempler på spareaktiviteter er fonds- og aksjesparing, eiendomsinvesteringer, kryptoinvesteringer, kjøp av råvarer, og sparing på sparekonto. Sistnevnte blir svært uattraktivt når rentene er lave, slik de har vært i perioden. I tillegg blir slik sparing ulønnsom ved at inflasjonen årlig reduserer sparebeløpets kjøpekraft ved at inflasjonen gjerne er høyere enn renten kundene mottar på slike conti. En fordel med sparekonto er at kundenes innskudd er sikret gjennom bankenes sikringsfond dersom banken skulle gå konkurs.

Utenlandske banktjenesteleverandører kan også være mulige substitutter for norske banker.

Nye aktører i bransjen

Det er liten grad av nyetableringer av banker. Spesielt lokalbanker har svært få nyetableringer. Dette kommer av store barrierer for oppstart, og høye krav som må oppfylles. Banker trenger mye kapital, som også må være svært likvid, slik at den kan utnyttes til utlånsformål. I tillegg

skal kapitalen være av en slik sammensetning at den dekker lovmessige krav til kapitaldekning.

4.5.4 Oppsummering SWOT

SWOT-analysen oppsummeres her med en gjennomgang av Helgeland Sparebanks styrker, svakheter, muligheter, og trusler, på bakgrunn av de analysene som er gjennomført i tidligere delkapitler.

4.5.4.1 Styrker

En sentral styrke hos banken er at lokal kompetanse er en svært ettertraktet ressurs. Det er ingen andre banker som hadde den samme kompetansen som HSB innehadde over Helgeland i perioden, med unntak av muligens Sparebank 1 Nord-Norge. Personlig kommunikasjon og service er også en sentral styrke hos banken.

På grunn av nedleggelse av bankfilialer på Helgeland har Helgeland Sparebank over perioden opparbeidet seg en monopolistisk situasjon i store deler av Helgeland. Selv om banken la ned en majoritet av sine filialer, opparbeidet banken seg nærmest et enevelde i det fysiske bankmarkedet i store deler av Helgeland.

En annen viktig styrke er at Helgeland Sparebank drives lønnsomt, er solid, og er tilstrekkelig likvid. Bankens økonomiske stilling anses som god over hele perioden, med få perioder der bankens økonomi har vist tegn til svakheter. Nærmere vurderinger ble gjort i de forrige delkapitlene 4.2, 4.3, og 4.4.

Helgeland Sparebank har flere datterselskaper under seg. Dette nettverket av selskaper anses å ha spilt banken god i perioden. Helgeland Boligkreditt AS har bidratt stort i perioden for å senke lånekostnadene hos banken, for eksempel.

Til slutt vil bankens høye tilstedeværelse lokalt med gavefond, sponing, og lignende aktiviteter, være en styrke hos banken. Dette skaper personlig forhold til befolkningen og kunder på Helgeland, og gir gjerne kundene noe av ekstra verdi.

4.5.4.2 Svakheter

Bankens grensesnitt anses som å være svakere enn de større bankene i perioden. HSB har ikke evnen til å være ledende på utvikling av nye teknologiske bankløsninger, og blir heller underlagt de større aktørenes nyvinninger på området. Dette ses på som en svakhet hos banken.

En annen svakhet banken har er at flere av bankens tjenester og produkter selges av banken på vegne av andre selskaper. For eksempel selger banken forsikringer på vegne av Frende, og aksjehandel/fondssparing osv. skjer via Norne.

4.5.4.3 Muligheter

I en bransjestudie av kundetilfredsheten hos bankbransjen for 2019 gjennomført av EPSI, står følgende:

En kundetilfredshet på og rundt 70 er ikke dårlig, men det er heller ikke spesielt bra. Dersom bankbransjen skal få seg et skikkelig kundetilfredshetsløft må fokuset i større grad ligge på å skape relasjoner og ikke bare funksjoner (EPSI, 2019).

Av studien fremkommer det også at kundene føler seg «digitalisert vekk», og at kunder savner mer personlig relasjon til bankene sine. I tillegg er det mange kunder som ikke føler at det er viktig at de er kunder, siden bankenes funksjonaliteter og tjenester oppleves som standardiserte. Disse forholdene rammer Helgeland Sparebank på en positiv måte, da bankens virksomhet handler om å være en lokalbank der man ønsker å tilby kundene en mer personlig kundeopplevelse. Bankens muligheter har økt igjennom perioden med andre bankers nedleggelse av sin drift på Helgeland.

De makroøkonomiske forholdene var positive for HSB i perioden. For eksempel var Norges Banks reduksjoner i styringsrenten over perioden med å styrke bankens resultat i perioden. Det må nevnes at makroøkonomiske forhold også representerer en trussel for banken, da endringer i slike forhold også vil kunne gi negative konsekvenser for bankens økonomiske utvikling.

En annen mulighet for banken ligger i det store, diversifiserte næringslivet på Helgeland, som både innehar større produksjonsvirksomheter med stort behov for kapital, og mindre, tjenesteytende virksomheter som har større behov for andre banktjenester.

4.5.4.4 Trusler

Utlånsforskriften definerer de rammene banken kan utgi lån innenfor. Forskriften kan i enkelte tilfeller oppleves som restriktiv for banken, selv etter fleksibilitetskvoten gitt i forskriftens § 12.

Banken driver virksomhet på et begrenset geografisk område. Store endringer i demografiske forhold kan skape store konsekvenser for banken, i motsetning til banker som har virksomhet i et større område, og derfor reduserer risikoen sin noe mer for slike endringer. For eksempel vil stor fraflytning fra regionen kunne medføre store tap av kunder hos HSB.

Overgangen til nettbank og mobilbank utgjør en trussel for lokalbanken, da kundene kan enkelt etablere kundeforhold hos nærmest alle banker i Norge.

4.5.4.5 SWOT-modell

Her fremstilles elementene i SWOT-analysen grafisk

<u>Styrker</u>	<u>Svakheter</u>
Lønnsom, solid, likvid.	Noe svakt grensesnitt på nett og mobil
Sterk lokal kompetanse	Enkelte tjenester/produkter selges for andre
Godt nettverk av datterselskaper	
Høy lokal tilstedeværelse	
SWOT	
<u>Muligheter</u>	<u>Trusler</u>
Kunder ønsker personlig relasjon	Svært begrenset geografisk område
Periodens makroøkonomiske forhold	Den digitaliserte bankhverdagen

Figur 4-38: HSB - Grafisk fremstilling av SWOT-analysen

4.6 Oppsummering av analysen

På slutten av empiri- og analysekapitlet er funnene som ble gjort oppsummeres i tabellform nedenfor.

Område	Vurdering
Lønnsomhet – delkapittel 4.2	Lønnsom drift. Nøkkeltallene er gode. Gode tall sammenlignet med andre banker. Egenkapitalrentabiliteten noe svakere sammenlignet med bransjen, styrets krav på 10% per år nås bare en gang.
Soliditet – delkapittel 4-3	Oppfyller kravene til kapitaldekningen med god margin i perioden. EK-andel økt i perioden.
Finansiering – delkapittel 4-3	Innskuddsdekningen er høy, over styrets minstekrav i perioden på 60%. Også god innskuddsdekning sammenlignet med andre banker.
Likviditet – delkapittel 4-4	Økt likviditetsbeholdning over perioden, men enkelte perioder var svake for banken. Likviditet sikret på flere måter, som ved rettet emisjon i 2016 og utstedelse av nye obligasjoner hos datterselskap.
Strategi – delkapittel 4-5	Banken vurderes å befinne seg i en solid strategisk posisjon. Bankens utvikling over perioden har vært svært positiv, der de har gjort flere ting rett.

Tabell 4-25: Oppsummering av analysen

5 Konklusjon

I dette kapittelet vil det gis en konklusjon på oppgavens problemstilling, med bakgrunn i forskningsspørsmålene lagt frem i delkapittel 1.2, og besvarelsene gitt på disse i delkapittel 4.2.11, 4.3.8, og 4.4.5.

Opgavens problemstilling presentert i delkapittel 1.2 var:

Hvordan har den økonomiske utviklingen vært for Helgeland Sparebank (HSB) i perioden 2012-2019?

Alle de økonomiske forholdene som er vurdert i analysen har styrket seg i den gitte perioden. Banken har økt sin lønnsomhet, sikret seg i større grad mot tap og endringer i økonomiske konjunkturer, utlånsfinansieringen er gjort i større grad med kundeinnskudd i banken, og likviditetsbeholdningen har økt igjennom perioden.

Bankens lønnsomhet av sin drift hadde en jevn økning i perioden. Enkelthendelser utenfor bankdriften står for de største lønnsomhetssvingningene igjennom perioden. Også i forhold til andre norske sparebanker har banken utviklet seg positivt på dette området, selv om banken slet litt mot nærmeste geografiske konkurrent, Sparebank 1 Nord-Norge.

Soliditeten økte som følge av økt kapitaldekning. Over hele perioden oppfyller banken kravene som stilles til kapitaldekning, kjernekapital, og ren kjernekapital. Ved bruk av tradisjonelle nøkkeltall kommer vi til samme konklusjon, da egenkapitalandelen har økt. Sammenlignet med andre banker fluktuerte kapitaldekningen rundt nivåene for den gjennomsnittlige sparebanken i perioden.

Finansieringen av bankens utlån har forbedret seg i perioden ved økt innskuddsdekning, som nådde tilnærmet 100% av bankens utlån på slutten av perioden. Sett over hele perioden lå innskuddsdekningen sterkt rundt gjennomsnittlig innskuddsdekning blant sparebankene, også sammenlignet med Sparebank 1 Nord-Norge gjorde banken det godt i perioden. DNB er et unntak blant bankene med sin betydelig høyere innskuddsdekning, men dette kom av den høyere andelen utlån og fordringer på kredittinstitusjoner, som ikke tas med ved beregningen av innskuddsdekningen.

Likviditeten hos banken er styrket ved periodens slutt, men banken hadde flere år i perioden med negative endringer i likviditetsbeholdningen, av ulike grunner. Det er tatt i bruk flere

virkemidler for å unngå å redusere likviditetsbeholdningen. For eksempel ble det gjennomført en rettet emisjon i 2016, som styrket likviditetsbeholdningen med 150 millioner kroner.

Den strategiske utviklingen hos banken vurderes også å ha vært positiv. Banken har styrket sin posisjon i markedet, spesielt etter flere banker har avvirket sin virksomhet på Helgeland. Bankens fundamentale og strategiske grunnlag innehar mange styrker, som banken vurderes å ha utnyttet godt igjennom perioden.

I sum er konklusjonen at bankens økonomiske utvikling har vært svært god i perioden 2012-2019.

5.1 Refleksjoner rundt oppgaven og HSBs framtidsutsikter

Til slutt vil vi gjøre rede for våre tanker rundt oppgaven, og i etterkant se på Helgeland Sparebanks fremtidsutsikter.

Flere av de utfordringene som oppsto underveis ved arbeidet på oppgaven er gjort rede for i metodekapitlet (kapittel 3). For å sikre at datamaterialet som er benyttet til analyseformål stemmer på tvers av hverandre, har vi flere ganger sammenlignet dataene for å finne grunnen til at enkelte poster avviker fra hverandre. Vi har unngått, så langt det lar seg gjøre, å hoppe mye mellom datamaterialet under analysearbeidet, for å sikre at analysene bygger på sikre og like estimater av bankenes økonomiske størrelser og nøkkeltallsberegninger.

Funnene gjort ved sammenligningene mot øvrige banker viser oss at disse bankene skiller seg ut i stor grad mot sparebankene. Vi har valgt å inkludere disse bankene i mindre grad ved vurderingene av Helgeland Sparebank opp mot bransjen, da sammenligningene med sparebankene gir et mer realistisk bilde av HSBs posisjon i bankmarkedet. De øvrige bankene inngår fortsatt i analysen, selv om de i mindre grad benyttes i analysen, da vi mener denne typen banker likevel er interessant å se på opp mot HSB.

Igjennom perioden 2012-2019 har Helgeland Sparebank hatt en svært solid utvikling på nærmest alle fronter, og det forventes at banken fortsetter trenden etter perioden. I 2020 bar banken navnet Helgeland Sparebank for siste gang, før det fra 15.mars 2021 tok navnet Sparebank 1 Helgeland, og inngikk da i Sparebank 1-alliansen. Året 2020 var et år preget sterkt av koronapandemien, men banken oppnådde et godt årsresultat dette året, på kr 346 millioner kroner.

Inngåelse i Sparebank 1-alliansen gir banken flere fordeler, og det forventes at banken vil kunne utnytte disse godt, slik at deres posisjon styrkes i regionen fremover. I perioden 2012-2019 hadde banken samarbeidsavtaler med flere selskaper, som banken vil tre ut av i løpet av 2021. De vil da benytte seg av produktselskapene som kommer av inngåelsen i Sparebank 1-alliansen (Sparebank 1 Helgeland, 2021d, s.19). I årsrapporten for 2020 kommer det også frem at markedsandelen for banken lå på rundt 50% av alle boliglånskunder på Helgeland.

Etter Helgeland Sparebanks inngåelse i Sparebank 1-alliansen vil Sparebank 1 Nord-Norge overføre sin drift på Helgeland til Helgeland Sparebank. Helgeland Sparebank blir da kvitt sin største konkurrent i området, og oppnår da en større posisjon i markedet. Utenom Sparebank 1 Helgeland er det et fåtall andre banker som driver bankvirksomhet på Helgeland. Grong Sparebank har en filial i Mosjøen, og Handelsbanken har en filial i Mo i Rana.

En utfordring banken vil ha i fremtiden, er å ikke miste sine kunder til andre banker som tilbyr bedre priser, nettbank/mobilbank, og servicenivå. Særlig førstnevnte vil være høyst relevant for banken, da produktene banker tilbyr i dag er i stor grad standardiserte og digitaliserte. En stor andel bankkunder er da likegyldige til banken de har, så lenge renten en betaler på sine lån er lavest hos den valgte banken. Bankkunder har ingen incentiver til å være lojale mot banken sin, dersom det finnes andre banker som tilbyr bedre vilkår enn det banken kunden har i dag tilbys. Helgeland Sparebank er ikke tilknyttet noen fagforeningsavtaler, og vil kunne tape terreng mot de bankene som tilbyr svært gunstige lån til organiserte kunder. Et eksempel på en slik avtale er Akademikerne-avtalen, som gir gunstige bankvilkår hos Danske Bank.

Selv om banken nå har endret sitt navn og merkevare, er banken til for å bli. Dens tydelige fokus på Helgelandsregionen har gjort banken til en sterk driver for regionens vekst, men dens framtidsutsikter avhenger stort av at regionen som helhet gjør det godt i årene fremover.

6 Referanseliste

Baardsen T.Ø, Knudsen E.S, og Lien L.B. (2017) *Strategiboken*, Bergen: Fagbokforlaget.

DNB (2016) *Tar grep for å møte den digitale hverdagen*, Tilgjengelig fra:

<https://www.dnb.no/dnbnyheter/no/din-okonomi/tar-grep-for-a-mote-den-digitale-hverdagen>

(Hentet: 28.01.2021).

E24 (2020) *Brent Spot*, Tilgjengelig fra:

<https://bors.e24.no/#!/instrument/C:PBROUSDBR%5CSP.IDCENE> (Hentet: 01.04.2021)

EPSI (2019) *Hver fjerde bankkunde er misfornøyd*, Tilgjengelig fra: [https://www.epsi-](https://www.epsi-norway.org/wp-content/uploads/2020/09/EPsi-om-Bankene-i-Norge-2019.pdf)

[norway.org/wp-content/uploads/2020/09/EPsi-om-Bankene-i-Norge-2019.pdf](https://www.epsi-norway.org/wp-content/uploads/2020/09/EPsi-om-Bankene-i-Norge-2019.pdf) (Hentet:

14.04.2021).

Erichsen, M. Solberg, F. Stiklestad, T. (2018) *Ledelse i små og mellomstore virksomheter*.

2.utg. Bergen: Fagbokforlaget.

eStudie (2020) *Konkurrentanalyse (5 forces)*, Tilgjengelig fra:

<https://estudie.no/konkurrenseanalyse/> (Hentet: 16.04.2021).

Finans Norge (2020a) *Sparebankenes årsregnskaper*, Tilgjengelig fra:

<https://www.finansnorge.no/statistikk/bank/Regnskapsstatistikk/sparebankenes-arsregnskaper/>

(Hentet: 10.12.2020).

Finans Norge (2020b) *Sparebankenes årsregnskaper 2019*, Tilgjengelig fra:

<https://www.finansnorge.no/contentassets/f4292a0a5d474289ad7bb832270370f3/nokkeltall---key-figures/sparebankenes-arsregnskaper---annual-accounts-for-savings-banks-2019.xlsx>

(Hentet: 10.12.2020).

Finans Norge (2021a) *Markedsandeler – forvaltningskapital*, Tilgjengelig fra:

<https://www.finansnorge.no/contentassets/1a77378303a9403591ccab82aa9424a2/markedsandeler---forvaltningskapital.xlsx> (Hentet: 24.01.2021).

Finans Norge (2021b) *Bankstatistikk*, Tilgjengelig fra:

<https://www.finansnorge.no/statistikk/bank/> (Hentet: 24.01.2021).

Finansportalen (2021a) *Historiske boliglånspriser*, Tilgjengelig fra:

<https://www.finansportalen.no/bank/boliglan-historikk> (Hentet: 17.02.2021).

Finansportalen (2021b) *Historiske innskuddspriser*, Tilgjengelig fra:

<https://www.finansportalen.no/bank/banksparing-historikk> (Hentet: 17.02.2021).

Finanstilsynet (2016) *Fellesbetegnelsen på foretak som har tillatelse til å tilby eller formidle kreditt (lån) eller garanti for kreditt er finansinstitusjoner, og virksomheten de driver kalles finansieringsvirksomhet*, Tilgjengelig fra:

<https://www.finanstilsynet.no/forbrukerinformasjon/bank-og-finans/> (Hentet: 24.01.2021).

Finanstilsynet (2017) *Regelverk banker*, Tilgjengelig fra:

<https://www.finanstilsynet.no/regelverk/banker/> (Hentet: 13.04.2021).

Finanstilsynet (2020) *Ansvarlig kapital*, Tilgjengelig fra:

<https://www.finanstilsynet.no/tema/kapitaldekning/ansvarlig-kapital/> (Hentet: 23.03.2021)

Forbrukerrådet (2014) *Det lønner seg å skilles fra banken*, Tilgjengelig fra:

<https://www.forbrukerradet.no/pressemelding/det-lonner-seg-a-skilles-fra-banken/> (Hentet: 28.01.2021).

Gürel E. og Tat M. (2017) SWOT analysis: A theoretical review, *The Journal of International Social Research*, 10(51), Tilgjengelig fra:

https://www.researchgate.net/publication/319367788_SWOT_ANALYSIS_A_THEORETICAL_REVIEW (Hentet: 27.01.2021).

Helgeland Sparebank (2017) *Årsrapport 2016*, Tilgjengelig fra:

<https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/helgeland/vedlegg/Investor/regnskap/sbh-aarsrapport-2016.pdf> (Hentet: 22.04.2021).

Helgeland Sparebank (2019) *Årsrapport 2018*, Tilgjengelig fra:

<https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/helgeland/vedlegg/Investor/regnskap/sbh-aarsrapport-2018.pdf> (Hentet: 16.04.2021).

Helgeland Sparebank (2020) *Årsrapport 2019*, Tilgjengelig fra:

<https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/helgeland/vedlegg/Investor/regnskap/aarsregnskap-hsb-2019.pdf> (Hentet: 16.04.2021).

Kristoffersen, T. (2016) *Årsregnskapet – en grunnleggende innføring*. 5.utg. Bergen:

Fagbokforlaget.

Norges Bank (2015) *Styringsrenten settes ned 0,25 prosentenheter til 0,75 prosent*, Tilgjengelig fra: <https://www.norges-bank.no/aktuelt/nyheter-og-hendelser/Pressemeldinger/2015/Pressemelding-24-september-2015/> (Hentet: 31.01.2021).

Norges Bank (2021) *Styringsrenten årsgjennomsnitt*, Tilgjengelig fra: <https://www.norges-bank.no/tema/Statistikk/Rentestatistikk/Styringsgrense-arlig/> (Hentet: 24.01.2021).

PwC. NFF. (2019) *Risikopremien i det norske markedet*. Tilgjengelig fra: <https://www.pwc.no/no/publikasjoner/pwc-risikopremie-2019.pdf> (Hentet: 04.02.2021).

Proff Forvalt (2021) *Helgeland Sparebank*, Tilgjengelig fra: <https://forvalt.no/ForetaksIndex/Firma/FirmaSide/937904029> (Hentet: 12.12.2021).

Sparebank 1 Helgeland (2021a) *Om banken*, Tilgjengelig fra: <https://www.sparebank1.no/nb/helgeland/om-oss/om-banken.html> (Hentet: 16.04.2021).

Sparebank 1 Helgeland (2021b) *Visjon og verdier*, Tilgjengelig fra: <https://www.sparebank1.no/nb/helgeland/om-oss/om-banken/visjon-og-verdier.html> (Hentet: 16.04.2021).

Sparebank 1 Helgeland (2021c) *Års- og delårsrapporter*, Tilgjengelig fra: <https://www.sparebank1.no/nb/helgeland/om-oss/investor/finansiell-info/rapporter.html> (Hentet: 16.04.2021).

Sparebank 1 Helgeland (2021d) *2020 Årsrapport*, Tilgjengelig fra: <https://www.sparebank1.no/content/dam/SB1/bank/helgeland/rapporter/arsregnskap2020SpareBank1Helgelandtilpublisering.pdf> (Hentet: 15.04.2021).

Sparebankforeningen (u.å) *Antall sparebanker 1922-2019*, Tilgjengelig fra: <https://www.sparebankforeningen.no/banker-og-stiftelser/antall-sparebanker/> (Hentet: 16.04.2021).

The World Bank (2021) *GDP (constant LCU) – Norway*, Tilgjengelig fra: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KN?end=2019&locations=NO&most_recent_value_desc=true&start=2012 (Hentet: 16.04.2021).

Vatne B.H. (2011) *Hva tjener bankene på boliglån og næringslån? Penger og kreditt*, 39(2), s. 19–28. Tilgjengelig fra: https://www.norges-bank.no/contentassets/fc8113a089e848b485c6c8355be6731f/hva_tjener_bankene.pdf (Hentet 18.01.2021).

